

M U S T A F A   K E M A L   U N İ V E R S İ T Y
Faculty of Economics and Administrative Sciences

ISSN 2630-5933

Journal of Politics,
Economy
and
Management

JOPEM

Year: 2019   Volume: 2   Issue: 1

M U S T A F A   K E M A L   U N I V E R S I T Y
Faculty of Economics and Administrative Sciences

ISSN 2630-5933

Journal of Politics,
Economy
and
Management

JOPEM

Year: 2019   Volume: 2   Issue: 1

Journal of Politics, Economy and Management, Volume 2, Issue 1, June 2019**Owner**

Prof.Dr. Songül KAKİLLİ ACARAVCI

On behalf of the Faculty of Economics and Administrative Sciences, Hatay Mustafa Kemal University

Editor in Chief

Prof.Dr. Songül KAKİLLİ ACARAVCI

Co-Editors Assoc.Prof.Dr. C. Serhat AKIN (Responsible Publication Manager)
Assoc.Prof.Dr. V. Alpagut YAVUZAssoc.Prof.Dr. Metin REYHANOGLU
Assist.Prof.Dr. Soner AKIN**Editorial Board**Prof. Nicholas APERGÍS Piraeus University, Greece
Prof.Dr. Veysel EREN, Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof. Muhammad SHAHBAZ Montpellier Business School, France
Prof. Yoshiaki JINNAI Tokyo Keizai University, Japan
Prof.Dr. Serkan Yılmaz KANDIR, Çukurova University, TurkeyProf.Dr. Mehmet ÖZBİRECİKLİ, Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Ali ACARAVCI, Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof. Juan LONERO Leon University, Spain
Prof.Dr. Seyfettin ARTAN Karadeniz Teknik University, Turkey**Secretariat**Res.Assist. Yunus KARAÖMER
Res.Assist. Arif Eser GÜZELRes.Assist. Ömer Fuad KAHRAMAN
Res.Assist. Ahmet YURTSAL**Language Editors**Assoc.Prof.Dr. Cengiz AYTUN (Turkish Editor)
Assist.Prof.Dr. Ayfer DAĞDELEN (Turkish Editor)

Res.Assist. Murad DUZCU (English Editor)

Advisory Board Prof.Dr. Ferit ÖLÇER Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof. Abdunasser HATEMİ-J UAE University, United Arab Emirates
Prof.Dr. Tülin URAL Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Murat TEK Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof. Yue-Jun ZHANG Hunan University Business School, China
Prof.Dr. İlhan ÖZTÜRK Çağ University, Turkey
Prof.Dr. Faik BİLGİLİ Erciyes University, Turkey
Prof.Dr. Yıldırım Beyazıt ÖNAL Çukurova University, Turkey
Prof.Dr. Zeynep TÜRK Osmaniye Korkut Ata University, Turkey
Prof.Dr. İsmail TUNCER Mersin University, Turkey
Prof.Dr. Özlem ATAY Ankara University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Cengiz AYTUN Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Musa EKEN Sakarya University, Turkey
Prof.Dr. Önder KUTLU Necmettin Erbakan University, Turkey
Prof.Dr. Nizam ÖNEN Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Mehmet KARA Mustafa Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Hüseyin ALTAY Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Şafak KAYPAK Mustafa Kemal University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Cuma BOZKURT Gaziantep University, TurkeyProf.Dr. Muharrem GÜNEŞ Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Ömer İSKENDEROĞLU Ömer Halisdemir University, Turkey
Prof.Dr. Yakup BULUT Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Mehmet KAHRAMAN, Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Fatih Coşkun ERTAŞ Atatürk University, Turkey
Prof.Dr. Alper ASLAN Nevşehir Hacı Bektaş Veli University, Turkey
Prof.Dr. Ünal ARSLAN, Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Hatice DOĞUKANLI Çukurova University, Turkey
Prof.Dr. Murat TÜRK Osmaniye Korkut Ata University, Turkey
Prof.Dr. Turhan KORKMAZ Mersin University, Turkey
Assoc.Prof.Dr. Cemil Serhat AKIN Hatay Mustafa Kemal University, Turkey
Prof.Dr. Hamza ATEŞ Medeniyet University, Turkey
Prof.Dr. Ercan OKTAY Karamanoğlu Mehmet Bey University, Turkey
Dr. (PhD) Gazi Salah UDDİN Linköping University, Sweden
Dr. (PhD) Usama AL-MULALİ Multimedia University, Malaysia
Assoc.Prof.Dr. Hanifi Murat MUTLU Gaziantep University, Turkey
Dr. (PhD) Aviral Kumar Tiwari Montpellier Business School, France
Assoc.Prof.Dr. Pınar HAYALOĞLU Gümüşhane University, Turkey**Design**

Kursat Kaan ÖZKEMAHLI

Contact

Prof.Dr. Songül KAKİLLİ ACARAVCI

Tel: +90 (326) 245 58 50

Fax: +90 (326) 245 58 54

Hatay Mustafa Kemal University

Faculty of Economics and Administrative Sciences

Tayfur Sökmen Yerleşkesi 31060, Antakya, HATAY - TURKEY

<http://dergipark.gov.tr/jopem/>jopem@mku.edu.tr

The Journal of Politics, Economy and Management is an international refereed journal published twice a year

The Journal of Politics, Economy and Management is indexed and abstracted in
DergiPark, Google Scholar, ResearchBib, JournalSeek and Idealline
The author(s) is (are) the sole responsible for the opinion and views stated in the articles.

Copyright © HMKU, Faculty of Economics and Administrative Sciences – June 2019

We would like to thank the reviewers for their insightful comments on the papers of the issue 1, volume 2, (June) 2019 of JOPEM

Assist.Prof.Dr. Emre YAKUT	Osmaniye Korkut Ata University
Assoc.Prof.Dr. Ulaş AKKÜÇÜK	Boğaziçi University
Assoc.Prof.Dr. Süleyman Ahmet MENTEŞ	Tekirdağ Namık Kemal University
Prof.Dr. Hüseyin GÜL	Süleyman Demirel University
Assist.Prof.Dr. Seyhan BİLİR GÜLER	Trakya University
Prof.Dr. Emel GÖNENÇ GÜLER	Trakya University
Assist.Prof.Dr. Emine AYRANCI	Osmaniye Korkut Ata University
Assist.Prof.Dr. Erdem Utku EKE	Niğde Ömer Halisdemir University
Assist.Prof.Dr. Işıl USTA	Trakya University
Lecturer Dr. Şerife UYSAL	Akdeniz University
Prof.Dr. Muharrem GÜNEŞ	Hatay Mustafa Kemal University

A Foreword from the Editor

Whit this *second* volume, we celebrate the first birthday of the *Journal of Politics, Economy, and Management (JOPEM)*. It is my great pleasure to present the *second* volume *first* issue of *JOPEM*: an interdisciplinary of economy and administrative sciences, peer-reviewed academic journal of published bi-annually by the Faculty of Economics and Administrative Sciences in Hatay Mustafa Kemal University. The *JOPEM* provides a platform for academics, practitioners and policymakers to share their research.

A double-blind peer-review method is used in the acceptance of manuscripts, and compilations, conceptual discussions, empirical and applied research manuscripts are accepted for publication. With its broad scope bridging a wide variety of subjects, the journal is dedicated to the advancement of novel empirical research and spread of scientific knowledge. Thus we accept manuscripts in the fields of economics, business administration, political science, public administration, international relations, finance, industrial relations, information systems and management, econometrics and other subjects related to these topics. The language for such manuscripts could be either Turkish, English or German.

As part of the *second* volume *first* issue of *JOPEM* I am delighted that the authors who have submitted articles demonstrated an interest to share their research with the readers of this journal. In addition, I would like to thank the people who contributed to the *second* volume *first* issue a few months, especially the editorial board of *JOPEM*, the staff in our Faculty of Economics and Administrative Sciences, and many others. The last, but not the least my thanks go to the publishing team of our Journal, whose members put a lot of time and energy into this enterprise.

From the *first* issue of the *second* volume, we have requested OCID numbers from the authors to increase the visibility of the author. The journal has been accepted some directories and indexes, ResearchBib, JournalSeek and Idealonline. We have applied some directories and indexes, such as DOI, TR Dizin, Index Copernicus, to increase the demand and visibility of the journal. Another novelty in the journal is that the type of each the article is written on top of the heading of article.

We hope you will enjoy the format and content of the *JOPEM's* the *first* issue of the *second* volume. Encouraging many more authors to submit manuscripts in the following issues, we hope that this issue arouses our readers' interest so that the articles published in *JOPEM* may motivate new research ideas. If you have any feedback, please do let us know.

27.06.2019, Hatay-TURKEY

Prof.Dr. Songul KAKILLI ACARAVCI

Editor in Chief, owner of JOPEM

(Behalf of the Faculty of Economics and Administrative Sciences, Hatay Mustafa Kemal University)

Contents

A Foreword from the Editor	v
Research articles	
Muhasebe departmanı çalışanlarında iş motivasyonunun içsel pazarlamaya etkisi [The effect of business motivation on internal marketing in accounting department employees] <i>by Ayhan BAYRAM</i>	1-13
Kamu borçlanmasının politik iktisadi temelleri [Political economic foundations of government debt] <i>by Sevi DOKUZOĞLU</i>	15–28
Doğal afetlerle mücadelede İstanbul ili Sarıyer ilçesi örneği [The case of Sarıyer district of İstanbul province in the fight against natural disasters] <i>by Yusuf ÖZTÜRK, Uğur TEKİN</i>	29–41
AHP ve TOPSİS yöntemleri ile otomotiv plazasının en uygun tesis yeri seçimi kararının verilmesi [Determining the optimum location of an automotive facility through AHP and TOPSIS methods] <i>by Yasin Galip GENÇER, Gizem SELÇUK</i>	43–53
Academic alienation and marketization of scientific production: A study on business and management discipline <i>by Seyhan BİLİR GÜLER, Yasin TÜZÜNOĞLU</i>	55–64

*Research article***Muhasebe departmanı çalışanlarında iş motivasyonunun içsel pazarlamaya etkisi**

Ayhan BAYRAM

Asst.Prof.Dr., Transportation and Logistics,

Görel School of Applied Sciences, Giresun University, Turkey
ayhan_bayram1987@hotmail.com, ORCID 0000-0003-0640-8106**Received date:** 11.03.2019 **Accepted date:** 15.05.2019**Suggested citation:** Bayram, A. (2019). Muhasebe departmanı çalışanlarında iş motivasyonunun içsel pazarlamaya etkisi [The effect of business motivation on internal marketing in accounting department employees]. *Journal of Politics, Economy and Management*, 2(1), 1–13.

Öz: Bu çalışmanın amacı iş motivasyonunun içsel pazarlamaya etkisi olup olmadığını ortaya koymaktır. Muhasebe departmanı çalışanlarında iş motivasyonunun içsel pazarlamaya etkisinin belirlenmesi için anket uygulanmış ve sonuçları analiz edilmiştir. 137 muhasebe çalışanı ankete katılmış, hatalı ve eksik olan 4 anket elendikten sonra 133 ankete analiz uygulanmıştır. Katılımcılardan demografik etkenlerle ilgili 4, iş motivasyonunu ölçmek için 24 ve içsel pazarlamayı ölçmek için 15 ifadeyi cevaplamaları istenilmiştir. Elde edilen verilere öncelikle açıklayıcı faktör analizi uygulanmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonrasında değişkenlere doğrulayıcı faktör analizi uygulanarak araştırma modeline ilişkin indeksler incelenmiştir. Ölçeklerdeki değişkenler ile demografik değişkenler arasındaki farklılığı belirleyebilmek için t ve Anova testleri uygulanmıştır. Ölçeklerde yer alan değişkenlerin etkilerini belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır. Muhasebe departmanı çalışanlarının iş motivasyonu ve içsel pazarlama düzeylerinin iyi olduğu belirlenmiştir. İçsel motivasyon ve dışsal motivasyon değişkenlerinin vizyon-egitim ve ödüllendirme değişkenlerini pozitif yönde etkilediği belirlenmiştir. İş motivasyonunun artırılması içsel pazarlama düzeyini de artıracığı için bu durum muhasebe departmanı çalışanlarının performansına olumlu etkide bulunacaktır.

Anahtar kelimeler: Dışsal, Gelişim, İçsel, Ödüllendirme, Vizyon**The effect of business motivation on internal marketing in accounting department employees**

Abstract: The aim of this study is to determine whether work motivation has an effect on internal marketing. In order to determine the effect of business motivation on internal marketing in the accounting department employees, a questionnaire was applied and the results were analyzed. 137 accounting workers participated in the questionnaire, and 133 questionnaires were analyzed after the 4 questionnaires were eliminated. Participants were asked to respond to 4 demographic factors, 24 to measure their work motivation, and 15 to measure internal marketing. Exploratory factor analysis was applied to the data. After exploratory factor analysis, the variables of the research model were examined by applying confirmatory factor analysis to the variables. In order to determine the differences between the variables in the scales and demographic variables, t and ANOVA tests were applied. Regression analysis was performed to determine the effects of the variables in the scales. It has been determined that the employees of the accounting department have the good business motivation and internal marketing levels. Internal motivation and external motivation variables affect the vision-education and reward variables positively. This situation will have a positive effect on the performance of the accounting department employees as increasing the motivation will also increase the internal marketing level.

Keywords: External, Development, Internal, Rewarding, Vision**JEL Classification:** M0, M12, M40

1. Giriş

Motivasyon, bireysel ve kültürel eğilimlerle ilgili olarak bağlamsal unsurlarla ilişkilendirilerek, örgütün amaçlarına ulaşabilmek için üstün çaba sarf etme konusunda istekli davranma durumu olarak tanımlanmaktadır (Ertürk, 2016, s. 3). İş motivasyonu düzeyi yüksek olan bireylerin yer aldığı örgütler amaçlarına daha rahat ulaşabilecekken, iş motivasyonu düzeyi düşük olan bireylerin yer aldığı örgütlerden ayrılma isteği daha yüksek olacaktır. Nitelikli insan kaynaklarını elde ederek örgütte tutma süreci motivasyonla yakın bir ilişki içerisinde. İş motivasyonu ile iş performansı, iş tatmini, çalışan devir oranı gibi bazı örgütsel değişkenler arasında anlamlı ilişkilerin olması, iş motivasyonu kavramının üzerinde durulması gerektiğini ortaya koymaktadır (Ertan, 2008, s. 24).

İçsel pazarlama, kurumsal faaliyetlerin iç ve dış müşterilerin tatminini sağlayacak şekilde organize edilerek, kurumun amacına ulaşmak için yetenekli personelleri istihdam ederek elde tutmanın yanı sıra kurumun tüm çalışanlarını içsel iletişimle birlikte motive edici diğer unsurları da kullanarak dış müşteri tatminini sağlamaya yönelmektedir. Alıcı-satıcı arasındaki ilişkiler örgütlere yeni pazar imkânları sunarken, müşteri memnuniyeti içsel pazarlama faaliyetlerine göre değişim göstermektedir. İçsel pazarlama kavramı mutlu müşteriler elde etmek için mutlu ve tatmin olmuş iç müşterilerin olması gerektiğini belirtmektedir (Tuncay, 2009, s. 15).

Araştırma Giresun ilindeki çeşitli işletmelerin muhasebe departmanı çalışanları üzerinde yapılmıştır. Araştırmada, muhasebe departmanı çalışanlarının iş motivasyonu ve içsel pazarlama değişkenlerinde farklılık gösteren demografik değişkenlerle iş motivasyonunun içsel pazarlamaya etkisinin belirlenmesi amaçlanmıştır. İş motivasyonu ve içsel pazarlama kavramları teorik çerçevede ele alınarak, değişkenlerin etkilerinin belirlenebilmesi için istatistiksel testler yapılmıştır.

2. Literatür

2.1. İş motivasyonu

İş hayatında, organizasyonların ve çalışanların başarılı olma süreçlerinde motivasyon önemli unsurlar arasında yer almaktadır. Motivasyon; işgörenlerin istekli, verimli, aktif olarak çalışması ve işgörenlerde iş başarma isteğinin ortaya çıkarılmasına katkı sağlamaktadır (Gök, 2009, s. 591). İş motivasyonunun temel amacı çalışanların işlerini isteyerek yapmalarını sağlayarak iş tatminlerinin artırılması ve bunun sonucunda verimliliklerinin de artmasıdır. Çalışanların motivasyon düzeylerinin artırılmasında ekonomik araçlar önemli bir etken olsa da bunun dışında çeşitli faktörlerin motive edici olduğu görülebilmektedir. Çalışanın motive edilmesi durumunda hedeflenen amaca daha kısa sürede ulaşılacak, kalite artacak, maliyetler düşecek ve çalışanın başarıyı elde etme tecrübesi gelişecektir (Şantaş, Işık ve Çilhoroz, 2018, s. 66). Willey'e (1997) göre iş motivasyonu ile ilgili teorik ve pratik çalışmaları şekillendiren bazı varsayımlar bulunmaktadır. Bu varsayımlardan ilki, motivasyonun daha iyi fark edilebilmesi için kişisel ve çevre ile ilgili özelliklerin çalışanların davranışını nasıl etkilediğinin analiz edilerek değerlendirilmesi gerektiğiyle ilgilidir. İkincisi varsayım, motivasyonun kişisel ve durumsal faktörlerden etkilenmesi sonucunda ortaya çıkan dinamik bir içsel durumu ifade ederek, sosyal, kişisel ya da diğer etkenlerdeki değişimlerle birlikte farklılık gösterebilmesidir. Üçüncü varsayım ise, motivasyonun işgören davranışlarını etkileme durumu ile ilgilidir (Willey, 1997'den aktaran Ertürk, 20016, s. 3).

İçsel ve dışsal olmak üzere iki tür iş motivasyonu bulunmaktadır. İçsel motivasyon yapılan işin doğasıyla ilgili olarak yapılan işin içeriği sonucunda ortaya çıkan motivasyon türüdür. İşte bağımsızlık, işe katılım, işin çalışan açısından önemi, yaratıcılık, sorumluluk, kişinin yeteneklerini kullanma fırsatı, kullanılan içsel motivasyon araçlarına örnektir. İçsel anlamda motive olan insan dışsal ödüller, zorunluluklar ve ihtiyaçlardan daha çok bir işle ya da görevle birleştirilmiş eğlence veya fırsat için güdülenmektedir (Saracel, Taşseven ve Ay, 2015, s. 18). Dışsal motivasyon türünün iki unsuru vardır. Bu unsurlar sosyal motivasyon araçları ve örgütsel araçlardır. Sosyal motivasyon araçları unsuru, yardımseverlik, arkadaşlık, çalışma arkadaşlarının ve yöneticinin desteği gibi çeşitli etkenleri içerirken kişiler arası ilişkilere de odaklanmaktadır. Dışsal motivasyon türünün örgütsel araçlar unsurları iş

performansının artırılabilmesi için kurumun sağladığı katkı ve imkanlarla ilişkilidir. Çalışma ortamındaki kaynakların yeterliliği, yükselme fırsatı, ücret eşitliği, iş güvencesi ve ek yararlar gibi etkenleri içermektedir (Mottaz, 1985, s. 366).

2.2. İçsel pazarlama

İçsel pazarlama kavramı Berry (1976) tarafından ilk olarak sürekli ve yüksek hizmet kalitesine ulaşabilmek için kullanılan bir araç olarak ifade edilmiştir. Berry (1976'dan aktaran Çoban ve Perçin, 2011, s. 205) içsel pazarlamanın örgütün hedeflerini ele alırken ihtiyaçlarını karşılamak ve iç müşterilerin istediği ürünler gibi konuları inceleyerek çalışanların durumunu ortaya koyduğunu ifade etmektedir. Berry ve Parasuman (1991'den aktaran İşler ve Özdemir, 2010, s.117-8), içsel pazarlama kavramını kurumda nitelikli çalışanların ihtiyaçlarının karşılanarak "iş-ürün ile motive edilerek, geliştirilmesi, korunması ve işletmeye kazandırılarak, çalışanların müşteri gibi görüldüğü anlayış ile insanların istek ve ihtiyaçlarına uygun iş-ürün oluşturulma stratejisi" şeklinde tanımlamıştır.

İçsel pazarlama, kurum faaliyetlerinin iç ve dış müşterilerin tatmin edilmesini sağlayacak şekilde düzenleyerek, amaçlara ulaşabilmek amacıyla yetenekli personeli istihdam ederek, kurumun çalışanlarını içsel iletişim ile motive edici diğer unsurlardan faydalanarak dış müşteri tatminini sağlamaya yönelmektedir (Dünder ve Fırlar, 2006, s. 132). İçsel pazarlama stratejisinde öncelik iç müşteri olarak tanımlanan çalışanları belirlemektir. İşletme içerisindeki her birim ya da bölüm kendinden bir önceki aşamanın müşterisi durumundadır. Bir işletme dış müşterilerini tatmin ederek kârını artırmayı amaçlıyorsa iç müşteri kavramını doğru algılayarak, mutlu olmalarını sağlamalıdır. Çünkü dış müşterinin mutluluğu iç müşteriden geçmektedir (Toksarı, 2012, s. 157-8). İçsel pazarlamanın temel faaliyetleri personel eğitimi, doğru bir şekilde örgüt içi bilgi akışının sağlanması ve takım ruhunun oluşturulmasıdır. İçsel pazarlama iç ve dış müşteriler arasında olumlu bir etkileşim oluşturarak, eski müşterileri ile ilişkilerin devam ettirilmesini hedeflemektedir. Ayrıca eski müşterilerin elde tutulması önemlidir, çünkü yeni müşteriler elde etmenin maliyeti kurumlar için oldukça yüksektir (Tuncay, 2009, s. 15). İçsel pazarlama kavramı vizyon-eğitim ve ödüllendirme olmak üzere iki boyut altında ele alınmıştır. Bu boyutlar:

Vizyon-Eğitim: Vizyon kurumun gelecekte ulaşmak istediği konum olarak tanımlamaktadır. İşletmenin işgörenlerine inanabilecekleri bir vizyon sunarak, bu vizyonu tüm işgörenlerle etkin olarak paylaşması, işgörenlerin işletmeyi daha fazla sahiplenmelerini sağlayacaktır (İşler ve Özdemir, 2010, s. 119). Çalışanlar işlerini daha iyi yapabilmeleri ile gerekli görevleri doğru bir şekilde bilmeleri için eğitilmeli ve kurumun hedefleri için çalışmalıdırlar. Çalışanlar için geliştirme, düşünmek, yetki, davranmak, hareket sağlayan anlamına gelir ve işleri daha kolay ve hızlı hale getirmek için alınan kararlardır (El Samen ve Alshurideh, 2012, s. 86).

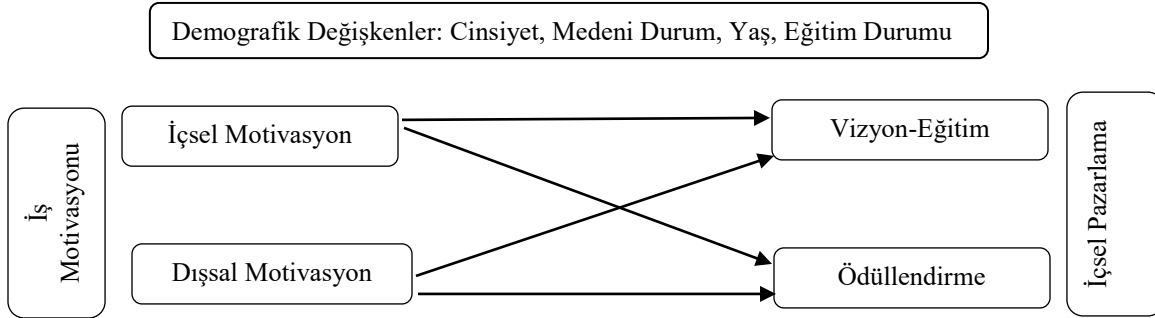
Ödüllendirme: Çalışanları işe bağlamak ve özendirmek için bazı ödüller verilir ve bu durum çalışanların motivasyonlarını artırır. Ödüllendirme çalışanların kişisel olarak kontrollü olmasını ve kurallara uygun davranmasını sağlar. Kurum içerisinde ödüllendirilmiş bir işgören kurumunu önemli, anlamlı ve etkili olarak algılayarak, daha istekli bir şekilde kurumun hedeflerine ulaşması için çalışacaktır (İşler ve Özdemir, 2010, s. 119).

3. Yöntem

Araştırmada Giresun ilindeki çeşitli işletmelerin muhasebe departmanında çalışanlarda iş motivasyonunun içsel pazarlamaya etkisinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. İş motivasyonu ölçmek için Mottaz (1985) tarafından geliştirilmiş olan, Ersarı ile Naktiyok (2012) tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan iş motivasyonu ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, dışsal motivasyon ve içsel motivasyon olmak üzere iki alt boyuttan ve toplam 24 maddeden oluşmaktadır. İçsel pazarlamayı ölçmek amacıyla Foreman ve Money (1995) tarafından geliştirilmiş olan, Kocama, Durna ve İnal (2013) tarafından Türkçe'ye uyarlanarak geçerlilik ve güvenilirlik çalışması yapılan içsel pazarlama ölçeği kullanılmıştır. Ölçek, vizyon-eğitim ve ödüllendirme olmak üzere iki alt boyut ve 15 maddeden oluşmaktadır.

Araştırmanın evrenini, Giresun ilindeki 32 küçük ve orta büyüklükteki (gıda, giyim, ulaşım, tarım, sağlık, turizm, yiyecek ve içecek) işletmenin muhasebe departmanı çalışanları oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleminde kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada 137 çalışan ile yüz yüze anket yapılmış, hatalı ya da eksik olan 4 anket analize dahil edilmeyerek 133 anket analize tabii tutulmuştur. Araştırmanın modelinde iş motivasyonu ve alt boyutlarının içsel pazarlama ve alt boyutlarına etkisi belirlenmeye çalışılmıştır.

Şekil 1. Araştırmanın modeli

Araştırma modelinde iş motivasyonu ve alt boyutları içsel ve dışsal motivasyonun içsel pazarlama ve alt boyutları vizyon-eğitim ve ödüllendirme üzerindeki etkisi incelenmiştir. Araştırmada 20 tane hipotez oluşturulmuştur. Bu doğrultuda araştırmanın hipotezleri aşağıdaki gibidir.

- H₁: Cinsiyet kategorilerinin içsel motivasyon ortalamaları arasında fark vardır.
- H₂: Cinsiyet kategorilerinin dışsal motivasyon ortalamaları arasında fark vardır.
- H₃: Cinsiyet kategorilerinin vizyon-eğitim ortalamaları arasında fark vardır.
- H₄: Cinsiyet kategorilerinin ödüllendirme ortalamaları arasında fark vardır.
- H₅: Medeni durum kategorilerinin içsel motivasyon ortalamaları arasında fark vardır.
- H₆: Medeni durum kategorilerinin dışsal motivasyon ortalamaları arasında fark vardır.
- H₇: Medeni durum kategorilerinin vizyon-eğitim ortalamaları arasında fark vardır.
- H₈: Medeni durum kategorilerinin ödüllendirme ortalamaları arasında fark vardır.
- H₉: Yaş kategorilerinin içsel motivasyon ortalamaları arasında fark vardır.
- H₁₀: Yaş kategorilerinin dışsal motivasyon ortalamaları arasında fark vardır.
- H₁₁: Yaş kategorilerinin vizyon-eğitim ortalamaları arasında fark vardır.
- H₁₂: Yaş kategorilerinin ödüllendirme ortalamaları arasında fark vardır.
- H₁₃: Eğitim durumu kategorilerinin içsel motivasyon ortalamaları arasında fark vardır.
- H₁₄: Eğitim durumu kategorilerinin dışsal motivasyon ortalamaları arasında fark vardır.
- H₁₅: Eğitim durumu kategorilerinin vizyon-eğitim ortalamaları arasında fark vardır.
- H₁₆: Eğitim durumu kategorilerinin ödüllendirme ortalamaları arasında fark vardır.
- H₁₇: İçsel motivasyon vizyon-eğitime olumlu şekilde etkiler.
- H₁₈: İçsel motivasyon ödüllendirmeye olumlu şekilde etkiler.
- H₁₉: Dışsal motivasyon vizyon-eğitime olumlu şekilde etkiler.
- H₂₀: Dışsal motivasyon ödüllendirmeye olumlu şekilde etkiler.

Merkezi limit teoremine göre ana kütlelin dağılımına bakılmaksızın, örneklem sayısı 30'dan fazla olduğu durumlarda örneklem ortalaması normal dağılıma yakın kabul edilir (Çil, 2012, s. 361). Demografik değişkenlerdeki kategorilerle yukarıda belirtilen ölçek ortalamaları arasında anlamlı farklılık olup olmadığının belirlenebilmesi için t ve Anova testleri uygulanmıştır. Ayrıca iş motivasyonunun alt boyutlarının içsel pazarlamanın alt boyutları üzerindeki etkisini ölçmek için de basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır.

4. Bulgular

Ölçeklere ilişkin güvenilirlik durumu Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı ile ölçümlenmiştir. Analize göre iş motivasyonu için Cronbach's Alpha değeri 0,954 ve içsel pazarlama için 0,917 olarak bulunmuştur. Bu değerlere göre ölçekler yüksek derecede güvenilirdir. Örneklem grubundaki

katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin sorular sorulmuştur. Örneklem grubuna ait demografik bilgiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1. Örneklem grubuna ilişkin demografik bilgiler

Faktörler	Frekans	%
Cinsiyet		
Erkek	80	60,2
Kadın	53	39,8
Medeni Durum		
Evli	75	56,4
Bekar	58	43,6
Yaş		
29 Yaş ve Altı	43	32,4
30-34 Yaş Arası	35	26,3
35-39 Yaş Arası	22	16,5
40 Yaş ve Üzeri	33	24,8
Eğitim Durumu		
Ön Lisans	33	24,8
Lisans	100	75,2

Araştırmaya katılanların % 60,2’sinin erkek, medeni durumlarının % 56,4’ünün evli, %32,3’ünün 29 yaş ve altı ve %75,2’sinin lisans durumunda öğrenim gördükleri görülmektedir.

İş motivasyonu ölçeğinin yapı geçerliliğini sınamak için elde edilen verilere açılımlı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin, faktör analizi için uygunluğu için Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Barlett testi uygulanmıştır. Sonuçlar (KMO=0,889; $X^2=2.786,165$; $df=231$; $p=0,001$), elde edilen veri grubunun faktör analizine uygun olduğunu göstermektedir. En düşük faktör yükü 0,35 alınmıştır ve ölçekteki bir maddenin bir faktördeki yükü bu değerin üstünde ve bu maddenin diğer faktörlerdeki yükünden 0,10 veya daha yüksek ise madde o faktörde sayılmıştır (Özdemir, 2009, s. 61). Buna göre 1 ve 11. maddeler birbirine yakın yük değerleri aldığı için ölçekten çıkarılmıştır. Varimax dönüştürmeli temel bileşenler faktör analizi sonucuna göre, puanlardaki değişimin % 63,555’ini açıklayan ve öz değeri 1’in üzerinde olan iki faktör belirlenmiştir. Birinci faktör (içsel motivasyon), yükleri 0,594 ve 0,861 arasında olan sekiz maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı % 26,631 ve özdeğeri 5,859’dur. İkinci faktör (dışsal motivasyon), yükleri 0,602 ve 0,851 arasında olan on dört maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı % 36,924 ve özdeğeri 8,123’tür. İçsel pazarlama ölçeğine ilişkin (KMO=0,875; $X^2=1.321,017$; $df=55$; $p=0,001$), elde edilen veri grubunun faktör analizine uygun olduğu belirlenmiştir. 8, 9, 10 ve 11. maddeler birbirine yakın yük değerleri aldığı için ölçekten çıkarılmıştır. Varimax dönüştürmeli temel bileşenler faktör analizi sonucuna göre, puanlardaki değişimin % 75,846’sını açıklayan ve öz değeri 1’in üzerinde olan iki faktör belirlenmiştir. Birinci faktör (vizyon-eğitim), yükleri 0,743 ve 0,869 arasında olan yedi maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı % 43,938 ve özdeğeri 4,833’tür. İkinci faktör (ödüllendirme), yükleri 0,848 ve 0,905 arasında olan dört maddeden oluşmaktadır. Faktörün toplam varyansı açıklama oranı % 31,908 ve özdeğeri 3,510’dur.

Araştırma da kullanılan ölçeklere uygulanan açılımlı faktör analizi sonucunda ortaya çıkan boyutlardan oluşan araştırma modelinin uyum indekslerini değerlendirmek amacıyla AMOS 25 Programı kullanılarak doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır (Yılmaz ve Varol, 2015, s. 34). Tablo 2’de araştırma modeline ilişkin uyum indeksleri yer almaktadır.

Tablo 2’de X^2/sd , GFI, CFI ve AGFI kabul edilebilir uyum, RMSEA ve RMR ise zayıf uyum olduğunu göstermektedir. AIC, CAIC ve ECVI’ya göre de en yakın modelin seçiminin sağlandığı görülmektedir. Tablo 3’te araştırma modeline ilişkin yapılan ikinci düzey uyum indeksleri yer almaktadır.

Tablo 2. Araştırma modelinin uyum indeksleri

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Ed. Uyum	Model İndeksleri	İyi Uyum
X ² /sd (1678,237/489)	$0 \leq x^2/sd \leq 3$	$3 \leq x^2/sd \leq 5$	3,432	Kabul Ed.
REMSEA	$0 \leq REMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq REMSEA \leq 0,08$	0,136	Zayıf Uyum
RMR	$RMR \leq 0,05$	$0,05 \leq RMR \leq 0,80$	0,095	Zayıf Uyum
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,944	Kabul Ed.
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0,923	Kabul Ed.
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0,877	Kabul Ed.
AIC	Karşılaştırılan model için AIC'ten daha küçük		1822,237 < 4885,120	Kabul
CAIC	Karşılaştırılan model için CAIC'ten daha küçük		2102,342 < 5013,501	Kabul
ECVI	Karşılaştırılan model için ECVI'dan daha küçük		13,805 < 37,008	Kabul

Tablo 3. Araştırma modelinin ikinci düzey uyum indeksleri

Uyum Ölçüsü	İyi Uyum	Kabul Ed. Uyum	Model İndeksleri	İyi Uyum
X ² /sd (951,469/460)	$0 \leq x^2/sd \leq 3$	$3 \leq x^2/sd \leq 5$	2,205	İyi Uyum
REMSEA	$0 \leq REMSEA \leq 0,05$	$0,05 \leq REMSEA \leq 0,08$	0,096	Zayıf Uyum
RMR	$RMR \leq 0,05$	$0,05 \leq RMR \leq 0,80$	0,080	Kabul Ed.
GFI	$0,95 \leq GFI \leq 1,00$	$0,90 \leq GFI \leq 0,95$	0,966	İyi Uyum
CFI	$0,95 \leq CFI \leq 1,00$	$0,90 \leq CFI \leq 0,95$	0,970	İyi Uyum
AGFI	$0,90 \leq AGFI \leq 1,00$	$0,85 \leq AGFI \leq 0,90$	0,892	Kabul Ed.
AIC	Karşılaştırılan model için AIC'ten daha küçük		1217,045 < 4885,120	Kabul
CAIC	Karşılaştırılan model için CAIC'ten daha küçük		1598,299 < 5013,501	Kabul
ECVI	Karşılaştırılan model için ECVI'dan daha küçük		9,220 < 37,008	Kabul

Tablo 3'te X²/sd, GFI, CFI iyi uyum ve AGFI, RMR kabul edilebilir uyum ve RMSEA ise zayıf uyum olduğunu göstermektedir. AIC, CAIC ve ECVI'ya göre de en yakın modelin seçiminin sağlandığı görülmektedir. Elde edilen değerler genel olarak araştırma modelinin uyum indeksleri kabul edilebilir olduğu şeklinde yorumlanabilir. Tablo 4'te değişkenlere ilişkin puan ortalamalarına yer verilmiştir.

Tablo 4. Değişkenlerin puan ortalamaları

Değişkenler	n	$\bar{X}$	S. Sapma
İş Motivasyonu	133	4,033	0,718
İçsel Motivasyon	133	4,168	0,674
Dışsal Motivasyon	133	3,898	0,920
İçsel Pazarlama	133	4,035	0,713
Vizyon-Eğitim	133	4,137	0,769
Ödüllendirme	133	3,934	0,901

Tablo 5. Faktörler itibarıyla cinsiyetler arasındaki farklılığa ilişkin t testi sonuçları

	Cinsiyet	n	$\bar{X}$	St. Sapma	t	p
İçsel Motivasyon	Erkek	80	4,28	0,654	2,418	0,753
	Kadın	53	3,99	0,674		
Dışsal Motivasyon	Erkek	80	4,11	0,881	3,402	0,878
	Kadın	53	3,57	0,892		
Vizyon-Eğitim	Erkek	80	4,26	,670	2,481	0,142
	Kadın	53	3,93	,867		
Ödüllendirme	Erkek	80	4,11	0,786	6,293	0,013
	Kadın	53	3,66	1,001		

İş motivasyonu değişkeninin $\bar{X}=4,033\pm 0,718$ ve içsel pazarlama değişkeninin $\bar{X}=4,035\pm 0,713$ olduğu belirlenmiştir. Bağımsız örneklem t testiyle iş motivasyonunun alt boyutları içsel motivasyon

ve dışsal motivasyon ile içsel pazarlamanın alt boyutları vizyon-eğitim ve ödüllendirme değişkenleri itibari ile örneklem grubunun cinsiyetleri arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı incelenmiştir. İçsel motivasyon ($p=0,753>0,05$), dışsal motivasyon ($p=0,878>0,05$) ve vizyon-eğitim ($p=0,142>0,05$) değişkenlerinin cinsiyet ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 5). Cinsiyet değişkeni ile ödüllendirme ($p=0,013<0,05$) değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Değişkende erkek katılımcıların puan ortalaması kadın katılımcılara göre daha yüksektir. Erkek katılımcıların ödüllendirme düzeyleri kadın katılımcılara göre daha fazladır.

Bağımsız örneklem t testi sonucunda medeni durum kategorisinin içsel motivasyon ($p=0,792>0,05$), dışsal motivasyon ($p=0,140>0,05$), vizyon-eğitim ($p=0,949>0,05$) ve ödüllendirme ($p=0,852>0,05$) değişkenlerinin ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Anova testi sonucunda yaş durumu değişkeni ile içsel motivasyon, dışsal motivasyon, vizyon-eğitim ve ödüllendirme değişkenleri arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiş ve anlamlı farklılıklara ilişkin anova testi sonuçları Tablo 6'da verilmiştir.

Tablo 6. Faktörler itibarıyla yaş kategorileri arasındaki farklılığa ilişkin Anova testi sonuçları

	Varyansın Kay.	Kareler Top.	n	Kareler Ort.	F	p	Anlamlı Fark
İçsel Motivasyon	Gruplar arası	11,844	3	3,948	10,576	0,001	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
	Gruplar içi	48,157	129	0,373			
	Toplam	60,001	132				
Dışsal Motivasyon	Gruplar arası	16,351	3	5,450	7,357	0,001	1-3, 1-4, 2-3, 2-4
	Gruplar içi	95,570	129	0,741			
	Toplam	111,921	132				
Vizyon-Eğitim	Gruplar arası	9,794	3	3,265	6,162	0,001	1-4, 2-3, 2-4,
	Gruplar içi	68,345	129	0,530			
	Toplam	78,139	132				
Ödüllendirme	Gruplar arası	6,915	3	2,305	2,960	0,035	1-3, 1-4
	Gruplar içi	100,446	129	0,779			
	Toplam	107,362	132				

Not: 29 Yaş ve Altı, 2: 30-34 Yaş Arası, 3:35-39 Yaş Arası, 4: 40 Yaş ve Üzeri

Yaş kategorilerinin içsel motivasyon ($p=0,001<0,05$), dışsal motivasyon ($p=0,001<0,05$), vizyon-eğitim ($p=0,001<0,05$) ve ödüllendirme ($p=0,035<0,05$) değişkenlerinin ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık olduğunu belirlenmiştir. Değişkenlerdeki farklılığın hangi yaş durumu kategorisinden kaynaklandığını bulmak amacıyla LSD testi yapılmıştır. LSD testine ait sonuçlar aşağıdaki tablo 7'de verilmiştir.

Yaş kategorilerine göre katılımcıların içsel motivasyon ortalamalarında farklılık bulunmuştur. Bu farklılık 35-39 yaş arası ile 40 yaş ve üzerinde olan katılımcılardan kaynaklanmaktadır. 35-39 yaş arasında ($\bar{X}=4,539\pm 0,499$) ve 40 yaş ve üzerinde ($\bar{X}=4,507\pm 0,545$) olan katılımcıların içsel motivasyon düzeylerinin diğer katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş kategorilerine göre katılımcıların dışsal motivasyon ortalamalarında farklılık bulunmuştur. Bu farklılık 35-39 yaş arası ile 40 yaş ve üzerinde olan katılımcılardan kaynaklanmaktadır. 35-39 yaş arasında ($\bar{X}=4,214\pm 0,852$) ve 40 yaş ve üzerinde ($\bar{X}=4,363\pm 0,662$) olan katılımcıların dışsal motivasyon düzeylerinin diğer katılımcıların dışsal motivasyon düzeylerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş kategorilerine göre katılımcıların vizyon-eğitim ortalamalarında farklılık bulunmuştur. Bu farklılık 35-39 yaş arası ile 40 yaş ve üzerinde olan katılımcılardan kaynaklanmaktadır. 35-39 yaş arasında ($\bar{X}=4,279\pm 0,625$) ve 40 yaş ve üzerinde ($\bar{X}=4,549\pm 0,399$) olan katılımcıların vizyon-eğitim düzeylerinin diğer katılımcıların vizyon-eğitim düzeylerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yaş kategorilerine göre katılımcıların ödüllendirme ortalamalarında

farklılık bulunmuştur. Bu farklılık 29 yaş ve altında olan katılımcılardan kaynaklanmaktadır. 29 yaş ve altında ($\bar{X}=3,680\pm 1,044$) olan katılımcıların ödüllendirme düzeylerinin diğer katılımcıların ödüllendirme düzeylerine göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 7. Faktörler itibarıyla yaş kategorileri arasındaki farklılığa ilişkin LSD testi sonuçları

	Yaş Durumu	Farkların Ort.	St. Sapma	p
İçsel Motivasyon	29 Yaş ve Altı 35-39 Yaş Arası	-0,574	0,160	0,001
	29 Yaş ve Altı 40 Yaş ve Üzeri	-0,542	0,141	0,001
	30-34 Yaş Arası 35-39 Yaş Arası	-0,675	0,166	0,001
	30-34 Yaş Arası 40 Yaş ve Üzeri	-0,643	0,148	0,001
	29 Yaş ve Altı 35-39 Yaş Arası	-0,523	0,225	0,022
	29 Yaş ve Altı 40 Yaş ve Üzeri	-0,672	0,199	0,001
Dışsal Motivasyon	30-34 Yaş Arası 35-39 Yaş Arası	-0,700	0,234	0,003
	30-34 Yaş Arası 40 Yaş ve Üzeri	-0,849	0,208	0,001
	29 Yaş ve Altı 40 Yaş ve Üzeri	-0,586	0,168	0,001
	30-34 Yaş Arası 35-39 Yaş Arası	-0,405	0,198	0,043
Vizyon-Eğitim	30-34 Yaş Arası 40 Yaş ve Üzeri	-0,676	0,176	0,000
	29 Yaş ve Altı 35-39 Yaş Arası	-0,478	0,231	0,040
Ödüllendirme	29 Yaş ve Altı 40 Yaş ve Üzeri	-0,539	0,204	0,009

Tablo 8. Faktörler itibarıyla eğitim kategorileri arasındaki farklılığa ilişkin t testi sonuçları

	Eğitim Durumu	n	$\bar{X}$	St. Sapma	t	p
İçsel Motivasyon	Ön Lisans	33	4,102	0,546	-,647	0,035
	Lisans	100	4,190	0,712		
Dışsal Motivasyon	Ön Lisans	33	3,593	1,060	-2,226	0,048
	Lisans	100	3,998	0,852		
Vizyon-Eğitim	Ön Lisans	33	3,878	1,043	-2,262	0,001
	Lisans	100	4,222	0,638		
Ödüllendirme	Ön Lisans	33	4,09	0,826	1,209	0,482
	Lisans	100	3,88	0,922		

Bağımsız örneklem t testi sonucunda eğitim kategorilerinin ödüllendirme ($p=0,482>0,05$) değişkeninin ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunamamıştır (Tablo 8). Eğitim kategorilerinin içsel motivasyon ($p=0,035<0,05$) değişkeninin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Değişkende lisans eğitim durumunda olan katılımcıların puan ortalaması ön lisans eğitim durumunda katılımcılara göre daha yüksektir. Lisans eğitim durumunda olan katılımcıların içsel motivasyon düzeyleri ön lisans eğitim durumunda olan katılımcılara göre daha fazladır. Eğitim kategorilerinin dışsal motivasyon ($p=0,048<0,05$) değişkeninin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Değişkende lisans eğitim durumunda olan katılımcıların puan ortalaması ön lisans eğitim durumunda katılımcılara göre daha yüksektir. Lisans eğitim durumunda

olan katılımcıların dışsal motivasyon düzeyleri ön lisans eğitim durumunda olan katılımcılara göre daha fazladır. Eğitim kategorilerinin vizyon-eğitim ($p=0,001<0,05$) değişkeninin ortalamaları arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Değişkende lisans eğitim durumunda olan katılımcıların puan ortalaması ön lisans eğitim durumunda katılımcılara göre daha yüksektir. Lisans eğitim durumunda olan katılımcıların vizyon-eğitim düzeyleri ön lisans eğitim durumunda olan katılımcılara göre daha fazladır.

İş motivasyonunun alt boyutlarının içsel pazarlamanın alt boyutlarına etkisini belirleyebilmek için basit doğrusal regresyon analizi uygulanmıştır. İş motivasyonunun alt boyutları bağımsız değişken içsel pazarlamanın alt boyutları bağımlı değişken olarak değerlendirilmiştir. İçsel motivasyon değişkeninin vizyon-eğitim değişkenine etkisi incelendiğinde, $R=0,425$; $R^2=0,180$; $F=28,795$, Durbin-Watson katsayısı=1,456 ve anlamlılık değeri=0,001 olarak bulunmuştur. R^2 değeri ile vizyon-eğitim değişkenindeki değişimin %18'lik kısmı içsel motivasyon değişkenince açıklanmaktadır. Anlamlılık değeri ($p=0,001<0,05$) modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Regresyon analizine ait sonuçlar aşağıdaki tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. İçsel motivasyonun vizyon-eğitime etkisi

Değişkenler	Model Değişken.	St. Sapma	Standard Coefficients (β)	t	Sig.
Sabit	2,118	0,381		5,558	0,001
İçsel Motivasyon	0,484	0,090	0,425	5,366	0,001
R= 0,425	R ² = 0,180	F= 28,795	Durbin-Watson= 1,456	p=0,001	

İçsel motivasyon değişkenindeki 1 birimlik artış toplamda vizyon-eğitim değişkenini 0,425 birim artıracaktır. İçsel motivasyon değişkeninin ($p=0,001<0,05$) sig. değeri 0,05'ten küçük olması nedeniyle t değeri anlamlı bulunduğu için içsel motivasyon değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre vizyon-eğitim değişkenini artırmak için içsel motivasyon değişkeninin artırılması gerekmektedir.

İçsel motivasyon değişkeninin ödüllendirme değişkenine etkisi incelendiğinde, $R=0,414$; $R^2=0,171$; $F=27,085$, Durbin-Watson katsayısı=1,636 ve anlamlılık değeri=0,001 olarak bulunmuştur. R^2 değeri ile ödüllendirme değişkenindeki değişimin %17,1'lik kısmı içsel motivasyon değişkenince açıklanmaktadır. Anlamlılık değeri ($p=0,001<0,05$) modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Regresyon analizine ait sonuçlar aşağıdaki tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. İçsel motivasyonun ödüllendirmeye etkisi

Değişkenler	Model Değişken.	St. Sapma	Standard Coefficients (β)	t	Sig.
Sabit	1,626	0,449		3,621	0,001
İçsel Motivasyon	0,554	0,106	0,414	5,204	0,001
R= 0,414	R ² = 0,171	F= 27,085	Durbin-Watson= 1,636	p=0,001	

İçsel motivasyon değişkenindeki 1 birimlik artış toplamda ödüllendirme değişkenini 0,414 birim artıracaktır. İçsel motivasyon değişkeninin ($p=0,001<0,05$) sig. değeri 0,05'ten küçük olması nedeniyle t değeri anlamlı bulunduğu için içsel motivasyon değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre ödüllendirme değişkenini artırmak için içsel motivasyon değişkeninin artırılması gerekmektedir.

Dışsal motivasyon değişkeninin vizyon-eğitim değişkenine etkisi incelendiğinde, $R=0,662$; $R^2=0,438$; $F=102,069$, Durbin-Watson katsayısı= 1,632 ve anlamlılık değeri=0,001 olarak bulunmuştur. R^2 değeri ile vizyon-eğitim değişkenindeki değişimin %43,8'lik kısmı dışsal motivasyon değişkenince açıklanmaktadır. Anlamlılık değeri ($p=0,001<0,05$) modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Regresyon analizine ait sonuçlar aşağıdaki tablo 11'de verilmiştir.

Dışsal motivasyon değişkenindeki 1 birimlik artış toplamda vizyon-eğitim değişkenini 0,662 birim artıracaktır. Dışsal motivasyon değişkeninin ($p=0,001<0,05$) sig. değeri 0,05'ten küçük olması nedeniyle t değeri anlamlı bulunduğu için dışsal motivasyon değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak

anlamlıdır. Bu sonuca göre vizyon-eğitim değişkenini artırmak için dışsal motivasyon değişkeninin de artırılması gerekmektedir.

Tablo 11. Dışsal motivasyonun vizyon-eğitime etkisi

Değişkenler	Model Değişken.	St. Sapma	Standard Coefficients (β)	t	Sig.
Sabit	1,982	0,219		9,044	0,001
Dışsal Motivasyon	0,553	0,055	0,662	10,103	0,001
R= 0,662	R ² = 0,438	F= 102,069	Durbin-Watson=1,632	p=0,001	

Dışsal motivasyon değişkeninin ödüllendirme değişkenine etkisi incelendiğinde, R=0,503; R²=0,253; F=44,343, Durbin-Watson katsayısı= 1,767 ve anlamlılık değeri=0,001 olarak bulunmuştur. R² değeri ile ödüllendirme değişkenindeki değişimin %25,3'lük kısmı dışsal motivasyon değişkenince açıklanmaktadır. Anlamlılık değeri (p=0,001<0,05) modelin anlamlı olduğunu göstermektedir. Regresyon analizine ait sonuçlar aşağıdaki tablo 12'de verilmiştir.

Tablo 12. Dışsal motivasyonun ödüllendirmeye etkisi

Değişkenler	Model Değişken.	St. Sapma	Standard Coefficients (β)	t	Sig.
Sabit	2,014	0,296		6,801	0,001
Dışsal Motivasyon	0,493	0,074	0,503	6,659	0,001
R= 0,503	R ² = 0,253	F= 44,343	Durbin-Watson= 1,767	p=0,001	

Dışsal motivasyon değişkenindeki 1 birimlik artış toplamda ödüllendirme değişkenini 0,503 birim artıracaktır. Dışsal motivasyon değişkeninin (p=0,001<0,05) sig. değeri 0,05'ten küçük olması nedeniyle t değeri anlamlı bulunduğundan dışsal motivasyon değişkeninin katsayısı istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuca göre ödüllendirme değişkenini artırmak için dışsal motivasyon değişkeninin de artırılması gerekmektedir.

5. Sonuç

Örneklem grubundan elde edilen verilere öncelikle açıklayıcı faktör analizi yapılmış, sonuçlar doğrultusunda bazı maddeler analize tabi tutulmayarak analiz tekrarlandığında sonuçların daha iyi olduğu belirlenmiştir. Açıklayıcı faktör analizinden sonra araştırma modelinde yer alan değişkenlere doğrulayıcı faktör analizi uygulanmıştır. İş motivasyonu ölçeğinin alt boyutlarının puan ortalamaları hesaplandığında büyükten küçüğe doğru sırasıyla içsel motivasyon ve dışsal motivasyon şeklinde sıralandığı ve iş motivasyonunun genel puan ortalamasının iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir. Gökkaya ve Türker (2018) yapmış oldukları çalışmada dışsal motivasyon düzeyinin içsel motivasyon düzeyine daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. İçsel pazarlama ölçeğinin alt boyutlarının puan ortalamaları hesaplandığında büyükten küçüğe doğru sırasıyla vizyon-eğitim ve ödüllendirme şeklinde sıralandığı ve içsel pazarlama genel puan ortalamasının iyi düzeyde olduğu belirlenmiştir.

İş motivasyonu değişkeninin alt boyutları ve içsel pazarlama değişkeninin alt boyutlarının demografik değişken kategorilerinin ortalamaları arasındaki farklılığı belirleyebilmek için t ve Anova testleri yapılmıştır. t testi sonucunda medeni durum kategorileri ile iş motivasyonunun alt boyutları ve içsel pazarlama değişkenlerinin alt boyutlarının ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulunamazken, cinsiyet kategorileri ile ödüllendirme değişkeni ortalamaları; eğitim kategorileri ile içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve vizyon-eğitim değişkenlerinin ortalamaları arasında anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir. Erkek katılımcıların ödüllendirme düzeyleri kadın katılımcılara göre daha fazladır. Bunun nedeni olarak erkelerin kadınlara göre daha yoğun çalışmaları, düzensiz çalışma saatleri, vb. unsurlardan kaynaklandığı düşünülmektedir. Lisans eğitim düzeyinde olan katılımcıların içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve vizyon-eğitim düzeylerinin ön lisans eğitim durumundaki katılımcılara göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Almış oldukları eğitim, beklentilerinin daha yüksek olması vb. etkenlerden dolayı bu farklılığın oluştuğu düşünülmektedir. Yapılan Anova testi sonucunda ise yaş kategorileri ile içsel motivasyon, dışsal motivasyon, vizyon-eğitim ve ödüllendirme

değişkenlerinin ortalamaları arasında anlamlı farklılık belirlenmiştir. 35-39 yaş arası ve 40 yaş üzerinde olan katılımcıların içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve vizyon-egitim değişkenleri ortalamaları diğer yaş durumundaki katılımcılara göre daha yüksektir. Bu farklılığın nedeni olarak yaşları dolayısıyla daha uzun süre çalışmış olmaları, tecrübe vb. etkenlerden dolayı oluştuğu düşünülmektedir. 29 yaş ve altı olan katılımcıların da ödüllendirme düzeyleri diğer yaş durumundaki katılımcılara göre daha yüksektir. Bu farklılığın çalışma hayatı içerisinde kısa süre yer almaları, beklentilerinin yüksek olması, vb. etkenler dolayısıyla oluştuğu düşünülmektedir. Dündar, Özutku ve Taşpınar (2007) yaptıkları çalışmada iş motivasyonu değişkeninin alt boyutlarının cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermediği, Saracel vd. (2015) yaptığı çalışmada ise iş motivasyonu değişkeninin alt boyutlarının demografik değişkenlere farklılık göstermediği sonucuna ulaşmıştır. Ensarı ve Naktiyok (2012) yaptıkları çalışmada araştırma sonucumuzdan farklı olarak evli olan katılımcıların içsel motivasyon düzeylerinin bekar olan katılımcıların içsel motivasyon düzeylerinden daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Toksarı (2012) yapmış olduğu çalışmada demografik faktörlerle içsel pazarlama değişkeninin alt boyutlarının anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşmıştır.

İş motivasyonunun alt boyutlarının içsel pazarlamanın alt boyutları üzerindeki etkisini belirleyebilmek için yapılan regresyon analizi sonucunda; iş motivasyonun alt boyutları içsel motivasyon ve dışsal motivasyon değişkenlerinin içsel pazarlama değişkeninin alt boyutları vizyon-egitim ve ödüllendirme değişkenleri üzerinde pozitif yönlü istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğu belirlenmiştir. Muhasebe departmanı çalışanlarında içsel ve dışsal motivasyon düzeyinin artırılması vizyon-egitim ve ödüllendirme düzeyini olumlu yönde etkileyerek artırmaktadır. Lings (1999), Arnett, Laverie ve McLane (2002) yaptıkları çalışmada içsel pazarlama uygulamalarının iş tatmini hissi oluşturduğu sonucuna ulaşmıştır. Sihombig ve Gustam (2007) yaptıkları çalışmada içsel pazarlama ve iş tatmini arasında negatif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Peltier, Pointer ve Schibrowsky (2006) yaptıkları çalışmada ödüllendirme ile iş tatmini arasında pozitif bir ilişki olduğu sonucuna ulaşmıştır. Gelecekte bu konuda araştırma yapacak araştırmacılar iş motivasyonunun, sosyal zekâ ve işkoliklik bağlamında değerlendirilmesi yapılan çalışmaya önemli katkı sağlayacaktır. Ayrıca yapılan araştırma sonuçlarıyla bu çalışmanın sonuçlarının karşılaştırılması daha net bilgilere ulaşılmasını sağlayacaktır.

Kaynakça

- Arnett, D.B., Laverie, D.A. & McLane, C. (2002). Using job satisfaction and pride as internal-marketing tools. *The Cornell Hotel and Restaurant Administration Quarterly*, 43(2), 87-96.
- Çil, B. (2012). *İstatistik*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Çoban, S. & Perçin, N.Ş. (2011). The effects of factors of internal marketing on components of organizational commitment in four and five star hotels located in cappadocia. *E-Journal of New World Sciences Academy*, 6(2), 202-217.
- Dündar, İ.P. & Fırlar, B.G. (2006). İçsel pazarlama ve toplam kalite yönetimi Türkiye'deki ulusal basın işletmelerinin değerlendirilmesine yönelik bir araştırma. *Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilgi Dergisi*, 37(1), 131-153.
- Dündar, S., Özutku, H. & Taşpınar, F. (2007). İçsel ve dışsal motivasyon araçlarının işgörenlerin motivasyonu üzerindeki etkisi: Ampirik bir inceleme. *Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(1), 105-119.
- El Samen, A.A. & Alshurideh, M. (2012). The impact of internal marketing on internal service quality: a case study in a Jordanian pharmaceutical company. *International Journal of Business and Management*, 7(19), 84-95.
- Ersarı, G. & Naktiyok, A. (2012). İşgörenin içsel ve dışsal motivasyonunda stresle mücadele tekniklerinin rolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16(1), 81-101.
- Ertan, H. (2008). *Örgütsel bağlılık, iş motivasyonu ve iş performansı arasındaki ilişki: Antalya'da beş yıldızlı otel işletmelerinde bir inceleme*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Afyonkarahisar Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.

- Ertürk, R., (2016). Öğretmenlerin iş motivasyonu, *Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi*, 2(3), 1-15.
- Foreman, S. & Money, A. (1995). Internal marketing: Concepts, measurement and application. *Journal of Marketing Management*, 11(1), 755-768.
- Gök, S. (2009). Örgüt ikliminin çalışanların motivasyonuna etkisi üzerine bir araştırma, *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(2), 587-605.
- Gökkaya, S. & Türker, N. (2018). İş motivasyonu ile iş tatmini üzerine otel işletmelerinde karşılaştırmalı bir araştırma. *İktisadi İdari ve Siyasal Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 12-28.
- İşler, D.B. & Özdemir, Ş. (2010). Hastane işletmelerinde içsel pazarlama yaklaşımının iş tatmini ve örgütsel bağlılık üzerine etkisi: Isparta ili örneği. *Hacettepe Sağlık İdaresi Dergisi*, 13(2), 115-142.
- Kocaman, S., Durna, U. & İnal, M.E. (2013). Konaklama işletmelerinde içsel pazarlama uygulamalarının örgütsel bağlılığa etkisi. *Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi*, 5(1), 21-29.
- Lings, I.N. (1999). Managing service quality with internal marketing schematic. *Long Range Planning*, 32(4), 452-463.
- Mottaz, J.C. (1985). The relative importance of intrinsic and extrinsic rewards as determinants of work satisfaction. *The Sociological Quarterly*, 26(3), 365- 385.
- Özdemir, Y. (2009). *Ergenlik döneminde benlik kurgusu gelişiminin anababanın çocuk yetiştirme stilleri açısından incelenmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Peltier, J.W., Pointer, L. & Schibrowsky, J.A. (2006). Internal marketing and the antecedents of nurse satisfaction and loyalty. *Health Marketing Quarterly*, 23(4), 75-108.
- Saracel, N., Taşseven, Ö. & Ay, N. (2015). Örgütsel stresin iş motivasyonu üzerine etkisi. *Social Sciences Research Journal*, 4(4), 12-34.
- Sihombing, S.O. & Gustam, M. (2007). The effect of internal marketing on job satisfaction and organizational commitment: An empirical study in a university setting. Paper presented at the *PPM National Conference on Management Research*, November 8–10, Jakarta, Indonesia.
- Şantaş, F., Işık, O. & Çilhoroz, Y. (2018). Hemşirelerin iş yaşam kalitesi, iş motivasyonu ve yaşam tatmini algıları arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 64-76.
- Wiley, C. (1997). What motivates employees according to over 40 years of motivation surveys. *International Journal of Manpower*, 3(18), 263-280.
- Toksarı, M. (2012). İçsel pazarlama bağlamında, iç müşterinin çalıştığı iş yerinden tatmin olma düzeyi ile demografik özellikleri arasındaki farklılıkların tespitine yönelik ampirik bir çalışma. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(1), 155-183.
- Tuncay, A.H. (2009). *İçsel pazarlamanın örgütsel bağlılığa etkisi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Isparta.
- Yılmaz, V. & Varol, S. (2015). Hazır yazılımlar ile yapısal eşitlik modellemesi: Amos, EQS, Lisrel, *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 44(4), 28-44.

Extended Abstract

Motivation has an important place in the life of people. It is seen that people with high motivation level are more successful especially in business life. The job satisfaction and life satisfaction levels of people with high motivation are also high. In recent years, with the increasing importance of qualified employees, enterprises have started to develop various methods in order to attract qualified employees to their organizations. One of these methods is the internal marketing concept in which the employees are evaluated as customers and the demands and needs are met and the satisfaction is increased by providing more satisfaction.

It is thought that increasing the motivation and internal marketing levels of the accounting department employees who have long working hours and intensive working tempo will make a significant contribution to development and productivity. The main purpose of this study is to examine the effect of the work motivation of internal accounting department employees on internal

marketing. In the study, face-to-face questionnaire method was applied to the participants who were determined by easy sampling method. Business motivation variable is considered as an independent variable and internal marketing as a dependent variable.

The sample of the research; in terms of gender 60.2% male and 39.8% female, marital status 56.4% married and 43.6% single, in terms of age 32.4% at the age of 29 years and 26.3% at the age of 30-34 years, 16.5% at the age of 35-39 years, 24.8% at the age of 40 and above, in terms of education level, 24.8% of the associate students and 75.2% of the undergraduate students are 133 accounting department employees.

The data were obtained with the help of three scales. Personal Information Form (PIF): in this form, questions were asked to contribute to the information on gender, marital status, age and educational status of the participants. The work motivation scale, which was adapted to Turkish by Ersari and Naktiyok (2012) developed by Mottaz (1985), was used to measure business motivation. The scale consisted of two sub-dimensions, internal motivation, and extrinsic motivation and a total of 24 items. In order to measure internal marketing, the internal marketing scale developed by Foreman and Money (1995) was used. The scale consists of 15 sub-dimensions, vision-education and rewarding. Data were analyzed using SPSS and AMOS programs.

The data obtained from the accounting department employees were firstly analyzed by factor analysis and then by using confirmatory factor analysis, the fit indices of the model were examined. As analysis methods; t-test and ANOVA test (in the case of 2 groups) were used to compare demographic category.

As a result of the t-test, a significant difference was found between the category of gender and reward variable mean. A significant difference was determined between the category of educational status and intrinsic motivation, extrinsic motivation and vision-education variables mean. As a result of ANOVA test, a significant difference was determined between the category of age, intrinsic motivation, extrinsic motivation, vision-education, and rewarding variables mean. It was determined that internal motivation and extrinsic motivation sub-dimensions of the sub-dimensions of work motivation had a statistically significant effect on the sub-dimensions of internal marketing variable positive on vision-education and rewarding variables.

Researchers who will do research on this subject in the future will make a significant contribution to their studies on how their work motivation differs in terms of social intelligence and time management.

*Research article***Kamu borçlanmasının politik iktisadi temelleri¹**

Sevi DOKUZOĞLU

Department of Public Finance,

Mustafa Kemal University, Turkey

dokuzoglusevi@gmail.com, ORCID 0000-0002-2888-4755

Received date: 22.03.2019 **Accepted date:** 7.04.2019**Suggested citation:** Dokuzoğlu, S. (2019). Kamu borçlanmasının politik iktisadi temelleri [Political economic foundations of government debt]. *Journal of Politics, Economy and Management*, 2(1), 15–28.

Öz: Maliye politikası araçları; hane halkları, bölgeler ve kuşaklararası bir yeniden dağıtım mekanizması olduğundan politik tartışmaların merkezinde kalmıştır. Özellikle, 1929 Buhranından sonra hükümetin geliri yeniden dağıtıcı rolü önem kazanmıştır. Diğer yandan; maliye politikası uygulamalarının yarattığı bütçe açıkları, söz konusu açıkların büyük ölçüde borçlanma yolu ile finanse edilmesi ve buna bağlı olarak hükümetlerin borç yükümlülüklerinde meydana gelen sürekli artışlar, borçlanmanın ekonomi üzerinde yarattığı etkileri önemli kılmaktadır. Bununla birlikte, uzun bir süre boyunca hükümetlerin uyguladıkları politikalardan ziyade belirli iktisadi amaçları gerçekleştirmek adına hangi politikaları izlemesi gerektiği analiz edilmiştir. Ancak bu analizler aynı iktisadi koşullara sahip ülkelerin bütçe açığı, enflasyon ve borç dinamiklerinin birbirlerinden farklılık göstermesi durumunu tam olarak açıklayamamaktadır. İktisadi açıdan birçok konuda benzerlik gösteren ülkelerin kurumsal ve politik açılardan; seçim yasaları, siyasi partilerin yapısı, bütçe kanunları, merkez bankaları, politik istikrarsızlık ve sosyal kutuplaşma gibi birçok farklılıkları bulunmaktadır. Bu çerçevede, bütçe açıkları ve borç stokunda meydana gelen değişimlerin analiz edilmesinde politik süreç içerisindeki kurumsal farklılıkların göz önünde bulundurulması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Çalışmanın amacı kamu borçlanmasının nedenlerinin politik iktisat yaklaşımları çerçevesinde ortaya koyulmasıdır.

Anahtar kelimeler: Maliye Politikası, Borçlanma, Politik İktisat**Political economic foundations of government debt**

Abstract: Fiscal policy tools have long been at the center of political debates due to being redistribution mechanism between households, regions and generations. In particular, income redistributive role of the governments gained importance after the 1929 Crisis. On the other hand; the fiscal deficits created by fiscal policy implementations, the financing of these deficits mostly through borrowing and the continuous increases in the debt obligations of the governments make the effects of government debt on the economy important. It has been analyzed for a long time which policies should be followed by the governments in order to achieve certain economic goals rather than policies governments implemented. However, these analyses do not fully explain the differences between the budget deficit, inflation and debt dynamics of the countries in which have the same economic conditions. There are many institutional and political differences such as election laws, the structure of political parties, budget laws, central banks, political instability and social polarization between countries, which are similar in terms of economic aspect. In this context, the necessity for considering the institutional differences in the political process in analyzing the changes in budget deficits and debt stock has arisen. The aim of this study is to reveal the reasons for public borrowing within the framework of political economy approaches.

Keywords: Fiscal Policy, Government Debt, Political Economy**JEL Classification:** E62, H63, P16

¹ Bu çalışma yazarın doktora tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır [This study was produced from the author's doctorate dissertation].

1. Giriş

Keynesyen iktisadın beraberinde getirdiği fonksiyonel maliye anlayışı ile birlikte pek çok ülke artan bütçe açıkları ve yüksek borç seviyeleri ile karşı karşıya kalmıştır. Bu bağlamda, bütçe açıklarının ve kamu borçlanmasının ekonomi üzerinde yarattığı etkiler önem kazanmıştır. Diğer yandan, geleneksel modeller iktisadi açıdan birçok konuda benzerlik gösteren ülkelerin bütçe açığı, enflasyon ve borç seviyeleri arasındaki farklılaşmanın altında yatan nedenleri tam anlamıyla açıklayamamaktadır. Örneğin, Alesina ve Perotti (1995) 1990'larda OECD lkeleri arasındaki borç oranlarına ilişkin farklılıkların (Belçika ve İtalya %100'n üzerinde iken; Avusturalya'nın %30'un altında olması gibi) nedenlerini analiz etmiştir. Çalışmada, aynı birliğe ye olan bu ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin ve kişi başi gelirlerinin yüksek olduğu ifade edilmiştir. Ancak ekonomik açıdan birçok konuda benzerlik gösteren bu ülkelerin kurumsal ve politik açılardan; seçim yasaları, siyasi partilerin yapısı, bütçe kanunları, merkez bankaları, politik istikrarsızlık ve sosyal kutuplaşma gibi birçok farklılıkları bulunmaktadır. Benzer şekilde Roubini ve Sachs (1989), Barro'nun (1986) Amerika için 1920-1985 dönemine ilişkin borç stokundaki artış ve azalışların vergi düzleştirme yaklaşımı ile büyük lde tutarlı olduğunu ortaya koyduğu analizine karşın aynı yaklaşımı OECD lkeleri için test etmiştir. Bilindiği zere, Barro'nun (1979) vergi düzleştirme yaklaşımına göre borç oranının savaş ve benzeri olağanüstü dönemlerde artması; ekonominin sorunsuz seyrettiği dönemlerde ise azalması beklenmektedir. Ancak Roubini ve Sachs'ın (1989) OECD lkeleri için yaptığı analizde, ekonominin sorunsuz seyrettiği dönemlerde yaşanan artışlar vergi düzleştirme yaklaşımını desteklememektedir. Bu çerçevede, bütçe açıkları ve borç stokunda meydana gelen değişimlerin analiz edilmesinde politik süreç içerisindeki kurumsal farklılıkların göz önünde bulundurulması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bu çerçevede, çalışmada öncelikle maliye politikası, bütçe açıkları ve borçlanma ilişkisine yer verilecek, sonrasında borçlanmanın iktisadi etkileri; geleneksel ve borcun yansızlığı yaklaşımları altında incelenecektir. Çalışmanın temelini oluşturan borçlanmanın politik ekonomisi konusu ise kamu tercihi yaklaşımı, kuşaklararası aktarım modelleri, kamu borcunun stratejik değişken olarak kullanıldığı modeller ve koalisyon hükümetleri, çıkar grupları ve politik istikrarsızlık ile ilişkili modeller başlıkları altında incelenecektir.

2. Maliye politikası, bütçe açıkları ve borçlanma

Maliye politikası hükümetlerin büyüme, yüksek istihdam, fiyat istikrarı ve kaynak dağılımında etkinliğin sağlanması gibi makroekonomik amaçları çerçevesinde vergilendirme yolu ile elde ettiği gelirleri kamu harcamaları aracılığı ile dağıtımına ilişkin kararlarını kapsamaktadır (Samuelson ve Nordhaus, 2009, s. 375, 382). Ekonomi açısından para politikası bir istikrar politikası aracı olarak tanımlanmakta iken; maliye politikasının ekonomide farklı rolleri bulunmaktadır. Özellikle sıfır tabanlı nominal faiz ve sabit döviz kuru gibi uygulamalar ile kısıtlanmış para politikasının varlığında, iradi maliye politikasının kriz dönemlerinde ekonomiyi canlandıran etkileri olabilmektedir. Bununla birlikte, maliye politikası ile sağlanan otomatik istikrarlandırıcı araçlar herhangi bir müdahaleye gerek kalmaksızın ekonomiyi şokların etkisinden yalıtılabilmektedir. Ayrıca maliye politikası hükümetlerin borç yükü üzerinde de etkili olabilmektedir. Bu çerçevede, maliye politikası uygulamalarının yarattığı bütçe açıkları iktisadi ve politik tartışmaların merkezinde yer almakla birlikte; bütçe açıkları maliye politikasını kısıtlayan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Wilcox, 1989, s. 291; Carlin ve Soskice, 2014, s. 505; Mankiw, 2013, s. 563).

Bütçe açıklarına olan bakış açısı geçtiğimiz yıllar içerisinde değişim göstermiştir. Önceleri hükümetin bütçe açığı vermesi, yalnızca savaş ve benzeri istisnai durumlar altında zorunlu bir politika davranışı olarak ifade edilmiştir. Söz konusu dönemlerde borç stoku artış göstermiş; ancak olağanüstü dönemlerin son bulmasının akabinde geri ödenmesi tercih edilmiştir. Keynesyen iktisadın beraberinde getirdiği refah devleti ve fonksiyonel finansman anlayışı ile birlikte bu bakış açısı değişim göstermiş; birçok ülke denk bütçe kuralını terk etmiş ve borç seviyelerinde artışlar meydana gelmiştir (Masson ve Mussa, 1995, s. 5-6). Keynesyen yaklaşım temelinde, optimal maliye politikası çeşitli nedenlerden dolayı bütçe açık ve fazlası verilmesini gerektirmektedir. Bunlardan ilki, devresel dalgalanmalar

karşıtı uygulanan maliye politikası ile ekonomik istikrarın sağlanabilmesidir. Diğer yandan, denk bütçe kuralı vergi ve transfer politikası araçlarının sağlayacağı otomatik istikrarlandırıcıların etkilerini ortadan kaldırmaktadır. Örneğin, durgunluk dönemlerinde otomatik olarak düşen vergiler ve yükselen transfer ödemeleri ekonomiyi istikrara getirmenin yanı sıra bütçe açığı yaratan uygulamalardır. Katı bir denk bütçe kuralının varlığında, durgunluk dönemlerinde dahi vergilerin artması ya da transfer ödemelerinin düşmesi gerekliliği ortaya çıkabilmektedir. Ancak bu durum toplam talep üzerindeki baskının daha da artmasına neden olacaktır. Bununla birlikte, bütçe açıkları ve fazlaları ile vergilendirmenin yaratacağı saptırıcı etkiler minimize edilebilmektedir. Vergi oranlarının zaman içerisinde sabit tutulabilmesi için kamu harcamalarının finansmanının bütçe açığı ya da bütçe fazlası ile sağlanması gerekmektedir (Mankiw, 2013, s. 559).

Diğer yandan bütçe açıklarının sürekli hale gelmesi; borç krizleri, yüksek enflasyon, düşük yatırım seviyeleri ve yetersiz büyüme performansı gibi olumsuz etkilere neden olabilmesi açısından önem taşımaktadır. Bütçe açıklarının yaratacağı makroekonomik etkiler ise finansmanının ne şekilde yapıldığı ile doğrudan ilişkilidir (Easterly ve Schmidt-Hebbel, 1991, s. 1-2). İç ve dış borçlanma hükümetlerin bütçe açıklarının finansmanında en sık başvurduğu yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çerçevede, borçlanmanın ekonomik denge koşulları üzerinde yarattığı etkiler önem kazanmaktadır.

3. Borçlanmanın iktisadi etkileri

3.1. Geleneksel yaklaşım

Geleneksel yaklaşım ile hükümetin borç politikasının ekonomi üzerinde kısa ve uzun dönemde önemli etkilere neden olacağı ifade edilmiştir. Genellikle Keynesyen iktisat modelleri ile ortaya koyulan geleneksel yaklaşıma göre hükümet bonoları özel sektör birimleri tarafından bir servet aracı olarak algılanmakta; kamu harcamaları sabit iken bütçe açıklarının borçlanma yolu ile finansmanı özel tüketim talebini canlandıran etkiler yaratmaktadır. Geleneksel yaklaşım ekonominin kısa dönemde Keynesyen durumda olduğunu kabul etmekte ve toplam talepteki bu artışın milli gelirin de artışına neden olacağını ortaya koymaktadır. Bunun nedeni; yapışkan ücretler, yapışkan fiyatlar ve geçici ekonomik yanlıgıların üretim faktörlerinin kullanımını da etkilemesidir. Bir başka ifade ile bütçe açıklarının vergi yerine borçlanma ile finanse edilmesi hanehalklarının kısa dönemde kendilerini daha zengin hissetmelerine neden olmaktadır (Haug, 1990, s. 305; Seater, 1993, s. 142; Mankiw ve Elmendorf, 1999, s. 1628). Diğer yandan, geleneksel yaklaşım uzun dönemde ekonomiyi klasik iktisat bakış açısı ile analiz etmektedir. Geleneksel yaklaşıma göre özel kesim tasarruflarının kamu tasarruflarında meydana gelen azalışı eşit ölçüde telafi edecek şekilde artması mümkün olmamaktadır. Bu yaklaşım altında, toplam yatırımların azalması durumu söz konusu olmaktadır. Yurt içi yatırımlardaki azalış; sermaye birikimi, üretim ve milli gelir üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Sermaye birikimindeki azalış ise faiz oranlarının artışına neden olmaktadır (Mankiw ve Elmendorf, 1999, s. 1629-1630).

Bütçe açıklarının ekonomi üzerindeki temel etkileri, kısa dönemde toplam talebi canlandırması ve uzun dönemde sermaye birikimini azaltması olarak ifade edilebilmekle birlikte hükümetin borç politikası ekonomiyi farklı kanallardan da etkileyebilmektedir (Ball ve Mankiw, 1995, s. 4).

Yüksek seviyedeki kamu borçlanması para politikası üzerinde önemli etkiler yaratabilmektedir. Özellikle, borç yükünün reel değerini düşürmek isteyen hükümetlerin enflasyonist politika eğilimleri artış gösterebilmektedir. Yüksek kamu borcu yüksek enflasyon ile sonuçlanmasa dahi sağlam para politikası uygulamalarının önünde engel teşkil edebilmektedir. Borçlanmadaki artışa paralel olarak faiz oranlarında meydana gelen artış borç servisinin maliyetinin yükselmesine neden olmaktadır. Bu durumun ödemeler dengesinde meydana getirdiği kırılganlık nedeni ile para politikası birincil amacı olan fiyat istikrarını sağlanmaktan ziyade bir mali sürdürülebilirlik aracı haline gelebilmektedir (Dornbusch, 1998, s. 3). Sargent ve Wallace (1981) ile ortaya koyulan hoş olmayan monetarist aritmetik yaklaşımına göre yüksek enflasyon para politikası uygulamalarından ziyade sürdürülemeyen bütçe açığı ve borç stoku ile ilişkili mali bir olgu olarak açıklanmaktadır. Bu yaklaşıma göre cari dönemde sıkı para politikası uygulayan bir merkez bankası, gelecek dönemde yüksek bütçe açığı ve

borç stokunun finanse edilmesinde cari döneme kıyasla daha yüksek bir enflasyon yaratmak durumunda kalacaktır (Sargent ve Wallace, 1981, s. 6-7).

Woodford'un (1995) Sargent ve Wallace'tan (1981) farklı olarak Ricardocu olmayan bir rejim altında ortaya koyduğu fiyat seviyesinin mali teorisine göre fiyat seviyesi hükümetin zamanlararası bütçe kısıtı yolu ile belirlenmektedir. Bir başka ifade ile denge fiyat seviyesinin gerçekleşmesinde hükümetin bütçe açığı ve borç stoku etkili olmaktadır. Bu yaklaşıma göre fiyat seviyesi maliye politikası koşullarınca piyasa mekanizması yoluyla belirlenmekte; para otoritesi fonksiyonel olarak bağımsız olamamaktadır (Woodford, 1995, s. 41; Christiano ve Fitzgerald, 2000, s. 7-10).

Bunlara ek olarak yüksek seviyedeki kamu borçlanması; hükümetlerin mali açıdan esnekliklerini kaybetmelerine, yurt içinde ve yurt dışında güven eksikliğinden kaynaklanan ekonomik krizlerin gerçekleşme olasılığının artmasına da neden olabilmektedir (Mankiw ve Elmendorf, 1999, s. 1631-1632).

3.2. Borcun yansızlığı yaklaşımı

Kamu borçlanması reel ekonomiler üzerinde önemli etkiler yaratmaktadır. Diğer yandan; ardışık kuşaklar arasında alturistik bir bağın bulunması, borçlanma yoluyla vergi yükümlülüklerinin ertelenmesinin kuşaklararasıda dağıtımsal etkiler yaratmaması, vergilerin götürü usulde alınması, bireylerin rasyonel ve tam öngörüye sahip olması, sermaye piyasalarının tamamlanmış olması, bütçe açıklarının finansman şeklinin politik süreci etkilememesi gibi kısıtlayıcı varsayımlar altında kamu borcu ve dolayısıyla borç yönetimi iktisadi denge koşullarını değiştirmemektedir. Ricardo-Barro Denkliği olarak da bilinen ve Barro (1974) tarafından literatüre kazandırılan bu yaklaşım sağlanması çok zor koşullara bağlı olarak ortaya koyulmuştur. Özellikle finansal sistemlerin tam olarak gelişmediği, sermaye piyasalarının mali baskı altında olduğu ve bireylerin vergi yükümlülüklerine ilişkin belirsizliklerin yaşandığı gelişmekte olan ülkeler açısından borcun yansızlığı önermesinin gerçeğe dönüşme ihtimali çok yüksektir. Ancak bu koşullar altında yapılan analizler kamu maliyesi açısından referans noktası oluşu ve kamu borçlanmasının etkilerinin anlaşılmasında gerekli bir adım olması açısından önem taşımaktadır (Missale, 1999, s. 10-11; Agénor ve Montiel, 2008, s. 121; Bernheim, 1987, s. 264-265).

Borcun yansızlığı yaklaşımı, bütçe açıklarının vergi yerine borçlanma ile finanse edilmesinin özel tüketim harcamaları üzerinde herhangi bir etki yaratmayacağını savunmaktadır. Bunun nedeni bütçe açıklarının borçlanma yolu ile finansmanının bireyler açısından yalnızca vergi yükümlülüklerinin zamansal olarak değişimini ifade etmesidir. Vergi yükümlülüklerinin zamanlaması, bireylerin zamanlararası bütçe kısıtını etkilemediğinden tüketim kararlarını da etkilememektedir. Bu öngörü sayesinde bütçe açıklarına ilişkin bir Say Yasası ortaya çıkmakta; hükümetin bono arzı her zaman eşit ölçüde bono talebi yaratmaktadır. Bir başka ifade ile bireyler kamu borçlanmasının cari dönemde vergi indirimi sağlayacağını; ancak gelecekte vergi oranlarına bir artış olarak yansyacağını öngörmekte ve borçlanma yoluyla yapılan vergi indirimleri ile eşit seviyede tasarruflarını arttırmaktadırlar (Barro, 1974, s. 1106; Stiglitz, 1983, s. 16; Leiderman ve Blejer, 1988, s. 2; Bernheim, 1987, s. 264).

Özet olarak, borcun yansızlığı yaklaşımının hükümetin zamanlararası bütçe kısıtı ve sürekli gelir hipotezi gibi iktisat literatüründeki iki temel görüşü bir araya getirdiği söylenebilmektedir. Hükümetin zamanlararası bütçe kısıtına göre kamu harcamaları sabit iken bütçe açıklarının borçlanma ile finansmanı, gelecekteki vergi oranlarının artışını gerektirmektedir. Sürekli gelir hipotezine göre ise hanehalkları tüketim kararlarını sürekli gelirlerine bağlı olarak vermektedir. Bu çerçevede, borçlanma ile finanse edilen bugünkü vergi indirimleri vergilendirmenin yalnızca zamanını etkilemekte; vergi yükümlülüklerinin bugünkü değerini değiştirmemektedir. Bu nedenle hanehalklarının sürekli gelirleri ve dolayısıyla tüketim kararları değişime uğramamaktadır (Mankiw ve Elmendorf, 1999, s. 1641).

Borcun yansızlığı yaklaşımının ampirik olarak analiz edilmesi ise literatürde genel olarak iki yöntem ile ortaya koyulmuştur. İlk yöntem artan bütçe açığının beraberinde faiz oranlarının artışına neden olup olmadığının test edilmesi iken; diğeri hükümet bonolarının arzında meydana gelen artışın toplam tüketim harcamalarında artışa yol açıp açmadığının tespit edilmesidir (Haug, 1990, s. 306).

Kochin (1974), bütçe açıklarının tıpkı vergiler gibi özel tüketimi dışladığını ortaya koymuş; Amerika için 1961-1971 yılları arasında bütçe açığı ve tasarruflar arasında aynı yönlü bir ilişki tespit etmiştir. Tanner (1979), 1929-1974 dönemi için Amerika verilerini Ricardo-Barro Denkliği çerçevesinde analiz etmiş ve ampirik bulgular teoremi doğrulamıştır. Kormendi (1983), Amerika için savaş sonrası dönemde artan bütçe açığı ile eşit seviyede tasarruf artışı meydana geldiğini ortaya koymuştur. Çalışmada, Amerika için savaş sonrası dönemler dâhil olmak üzere bütçe açığının faiz oranlarını arttırdığına ilişkin bir bulguya ulaşılammış ve Barro (1974) ile tutarlı olarak bu iki değişken arasında ters yönlü bir ilişkinin varlığı tespit edilmiştir. Evans (1987), bütçe açıklarının toplam talep, faiz ve fiyat seviyesi üzerinde herhangi bir etki yaratmadığını ortaya koymuş; Kanada, Fransa, Almanya, İngiltere, Amerika ve Japonya verilerine ilişkin bütçe açığı ve faiz arasındaki ilişkinin yönünü Ricardo-Barro Denkliği ile tutarlı bulmuştur. Barro (1989) ise verilerin tanımlanma sürecinin birçok sorun içerdiğini ve bazı sonuçların yetersiz olduğunu kabul etmekle birlikte; Amerika'da 1948-1987 dönemi için faiz oranı, tüketim, tasarruf ve cari işlemler dengesine ilişkin ampirik bulguların büyük ölçüde Ricardo-Barro yaklaşımını desteklediğini savunmuştur.

Diğer yandan, Feldstein (1982) kamu harcamaları ya da vergi oranlarında meydana gelen değişimlerin toplam talep üzerinde önemli etkiler yarattığını ortaya koymuştur. Chan (1983) ve Barsky, Mankiw ve Zeldes (1986); gelecekteki vergi oranlarına ilişkin belirsizlikler, eksik piyasaların varlığı, artan oranlı vergi sisteminin yarattığı gelir belirsizliği gibi nedenlerle Ricardo-Barro Denkliği'nin sağlanamayacağı sonucuna ulaşmıştır. Haque ve Montiel (1989) ise bireylerin sonsuz planlama ufkuna sahip olmadığı ya da likitide kısıtlarının var olduğu durumlarda tüketimin gelire olan duyarlılığının artması nedeni ile borcun yansızlığına ilişkin sonuçların ortaya çıkmayacağını savunmuştur. Çalışmada, 1960-1985 yılları arasında 16 gelişmekte olan ülke için maliye politikası uygulamalarının etkisi Ricardo-Barro Denkliği çerçevesinde değerlendirilmiş ve 16 ülkeden 15'i için elde edilen sonuçlar teorem ile tutarlı bulunmamıştır.

Borcun yansızlığı yaklaşımına ilişkin teorik ve ampirik katkıların genellikle politikaların temel ilgi alanının artan bütçe açıkları ile ilişkili olduğu 1980'li yıllar olduğu söylenebilmektedir. Diğer yandan, 2000'li yıllar ile birlikte bütçe açığından ziyade vergi ve borçlanma arasındaki tercihin gelecek kuşaklar üzerinde yaratacağı etkiler temel ilgi alanı haline gelmiştir. Ancak son yıllarda borcun yansızlığı yaklaşımı ile açıklanabilen çeşitli durumlar da kendini gösterebilmektedir. Örneğin, bazı küçük Avrupa ülkelerinde yaşanan genişleyici mali daralmalar bu yaklaşım çerçevesinde açıklanabilmektedir (Ricciuti, 2003, s. 56).

4. Politik iktisat yaklaşımları çerçevesinde kamu borçlanması

4.1. Kamu tercihi yaklaşımı

Teorik temelleri; Kenneth Arrow, Duncan Black, Anthony Downs, Mancur Olson, James Buchanan ve Gordon Tullock tarafından oluşturulan kamu tercihi yaklaşımına göre mali illüzyon ve Keynesyen istikrar politikalarının politika yapıcılar tarafından asimetric şekilde uygulanması bütçe açıklarının kalıcı olarak artmasına ve yüksek borç seviyelerine neden olmaktadır (Alesina ve Perotti, 1995, s. 9).

İlk olarak Puviani (1903'den aktaran Buchanan ve Wagner, 1977) ile ortaya koyulan ve kamu harcamalarının fayda ve maliyetlerinin seçmenler tarafından olduğundan farklı boyutlarda değerlendirilmesi nedeni ile mali tercihlerin sapması şeklinde ifade edilen mali illüzyon kavramı; John Ramsey McCulloch ve John Stuart Mill'in çalışmalarında da kendini göstermektedir. Ancak mali illüzyon kavramının tam anlamı ile ortaya koyulması Buchanan (1967) ile gerçekleşmiştir (aktaran Buchanan ve Wagner, 1977, s. 134; Oates, 1988, s. 65; Dollery ve Worthington, 1996, s. 261). Mali illüzyon kavramına göre seçmenler cari dönemdeki kamu harcamalarının faydasını olduğundan fazla algımlarken; bu harcamaların gelecekteki maliyetini hafife almaktadırlar. Bir başka ifade ile seçmenler hükümetin zamanlararası bütçe kısıtının farkında olmadıklarından genişletici mali politikaların kamu borcu ve gelecekteki vergi yükü üzerindeki etkisini önemsememektedirler. Mali illüzyona uğramış seçmenlerin bu algısından faydalanmak isteyen fırsatçı politikacılar ise yeniden seçilebilmek adına kamu harcamalarını yüksek seviyede bütçe açığı ve borçlanmaya neden olacak şekilde arttırmaktadırlar (Alesina ve Perotti, 1995, s. 9; Alesina ve Passalacqua, 2016, s. 2610).

Buchanan ve Wagner'e (1977) göre karmaşık vergi sistemleri ve dolaylı vergiler mali illüzyon yaratarak kamu hizmetlerinin maliyetinin seçmenlerce daha düşük seviyede algılanmasına yol açmaktadır. Ancak literatürde vergi sistemlerinin yapısı bağlamında mali illüzyon ve kamu borcunun miktarı arasında doğrudan ilişki kuran çalışmalara rastlanmamaktadır (Buchanan ve Wagner, 1977, s. 133-134; Alesina ve Perotti, 1995, s. 10).

Oates'e (1988) göre mali illüzyon, borç illüzyonu şeklinde de ortaya çıkabilmektedir. Borç illüzyonu kavramı, kamu harcamalarının finansmanında vergi ve borçlanma arasındaki tercih çerçevesinde tanımlanmaktadır. Buna göre kamu harcamalarının finansmanının borçlanma yerine vergilendirme yolu ile gerçekleşmesi durumunda bireyler bu harcamaların maliyetini daha fazla hissedeceklerdir. Başka bir ifade ile kamu harcamalarının borçlanma yolu ile finanse edilmesi vergi yükümlülüklerinin ertelenmesini sağladığından bireylerin daha fazla kamu hizmeti talep etmesine neden olacak; bu durum ise yüksek bütçe açığını beraberinde getirecektir (Oates, 1988, s. 76).

Mali illüzyonun ortaya çıkardığı sonuçlar politik iş döngüleri literatürü ile birlikte daha ileri taşınmıştır. Politik iş döngüleri yaklaşımına göre seçmenler seçim öncesi genişleyici politikaların seçim sonrası maliyetlerinin farkında olmadıklarından bu politikaların sorumlusu olan politikacıları cezalandırmamaktadırlar. Ancak politik iş döngüleri teorisinin seçim dönemlerinde kamu harcamaları ve vergi oranlarında meydana gelen kısa dönemli dalgalanmaları açıklayabildiği; borç oranındaki uzun döneme yayılan artışları ise açıklamakta yetersiz kaldığı söylenebilmektedir (Alesina ve Perotti, 1995, s. 10).

Kamu tercihi teorisine göre özellikle Keynesyen iktisat ile birlikte denk bütçe uygulamasının terk edilmesi hükümetlerin bütçe açığı, borçlanma, parasal genişleme ve kamu sektörünün büyümesine yönelik eğilimlerinin artmasına yol açmıştır (Buchanan ve Wagner, 1977, s. 190). Bilindiği üzere, Keynesyen iktisat devresel dalgalanmalar karşısı politika uygulamalarını savunmaktadır. Ancak politik baskılar Keynesyen yaklaşımın ortaya koyduğu politika önerilerinin politikacılar tarafından asimetrik şekilde uygulanmasına neden olabilmektedir. Keynesyen yaklaşım gereğince durgunluk dönemlerinde genişleyici mali politikalar uygulanması hükümetler açısından etkili bir strateji olarak görülürken; canlanma dönemlerinde hükümetler çıkar gruplarının lobicilik faaliyetleri nedeni ile daraltıcı politikaları tercih etmemektedirler (Buchanan ve Wagner, 1977, s. 190; Hercowitz ve Strawczynski, 2004, s. 360; Alesina ve Passalacqua, 2016, s. 2610). Hercowitz ve Strawczynski (2004), Buchanan ve Wagner (1977) ile ortaya koyulan Keynesyen bakış açısının asimetrik politika uygulamalarına neden olabileceği önermesini OECD ülkeleri için test etmiştir. Buna göre 1975-1998 yılları arasında OECD ülkelerinde kamu harcamaları/GSYİH oranındaki artışlar asimetrik mali politikaların bir sonucu olarak görülebilmektedir. Kamu harcamalarında meydana gelen bu artışlar ise genellikle bütçe açığı ve borç stokunun artırılması yoluyla sürdürülmektedir (Hercowitz ve Strawczynski, 2004, s. 353).

4.2. Kuşaklararası aktarım modelleri

Barro (1974) tarafından ortaya koyulan Ricardo-Barro Denkliği varsayımlarının sağlanmadığı durumlarda kamu borcu bugünkü kuşakların gelecek kuşaklara bıraktığı bir miras olarak ortaya çıkmakta ve kuşaklararası dağıtımsal etkiler yaratmaktadır. Çünkü kamu borcu vergi yükünün gelecek kuşaklara ertelenmesini sağladığından kuşaklararası örtük bir aktarım mekanizması işlevi görebilmektedir. Bu işlevi ile birlikte ele alınan kamu borcu, sonsuz zaman ufkuna sahip örtüşen kuşaklar modelleri içerisinde analiz edilmektedir (Breyer, 1994, s. 61; Alesina ve Perotti, 1995, s. 10).

Cukierman ve Meltzer (1989) borç seviyesi, bütçe açık ve fazlalarının dağıtımsal etkilerini incelemiş; hükümetin rolünü kamusal malları sağlamak ve saptırıcı vergilemeden kaynaklanan refah kayıplarını minimize etmek olarak tanımlamıştır. Bu analiz bir anlamda Barro'nun (1979) tamamlayıcı çalışması olarak da görülebilmektedir. Ortaya koyulan örtüşen kuşaklar modelinde; yetenekleri, gelirleri ve servetleri birbirinden farklı bireyler yer almaktadır ve vergiler götürü usuldedir. Bu nedenle düşük gelirliler ve yüksek gelirliler gelecek kuşaklara transferler konusunda farklı görüşlere sahip olabilmektedir. Kuşaklararası alturizm modele dâhil edilmiştir; ancak alturizmin derecesi bireyler arasında farklılık göstermektedir. Bazı bireyler gelecek kuşaklara olumlu bir miras bırakmak isterken; bazılarının bu yönde bir tercihi yoktur. Ortanca seçmen dengesinde bütçe açığı ve

borçlanma bu kişilerin sayısına bağlı olarak değişmektedir. Çalışmanın dayanağı, demokratik toplumlarda maliye politikasının oy çokluğu kuralına göre izlenmesidir. Eğer çoğunluk bir sonraki kuşağı umursamıyor ise kamu harcamalarının finansmanı için düşük vergi oranları ve yüksek borç seviyeleri tercih edilmektedir. Diğer yandan, bugünkü kuşak ile gelecek kuşak arasında alturistik bir bağ varsa Barro (1974) ile benzer şekilde Ricardo-Barro Denkliği sonuçları ortaya çıkmaktadır. Bir başka ifade ile bireyler borçlanma ve vergilendirilme arasında kayıtsız kalmaktadır (Cukierman ve Meltzer, 1989, s. 713-714).

Cukierman ve Meltzer (1989), olumsuz mirası dışladığından modelde kamu borcunun geri ödenmemesi seçeneğine yer verilmemiştir. Tabellini (1991) ise kamu borcunun geri ödenmemesi durumunun hem kuşaklararası hem de kuşak içi dağıtımsal etkilerini analiz etmiştir. Kamu borcunun geri ödenmemesi, borç sahiplerinden vergi mükelleflerine yönelik bir aktarım mekanizması olarak tanımlanmıştır. İki dönemden oluşan örtüşen kuşaklar modelinde kamu borcunun miktarı ve geri ödenip ödenmeyeceği konusu oy çokluğu ile belirlenmektedir. Birinci dönemde yalnızca ebeveynlerin bulunduğu yaşlı kuşak yer alırken; ikinci dönemde hem ebeveynler hem de ebeveynlerin çocukları bulunmaktadır. İki kuşak da alturistik bireylerden oluşmaktadır. Borçlanma, genç kuşaktan yaşlı kuşağa bir transfer yaratarak kuşaklararası etkiler yaratırken; aynı zamanda zengin kesimden fakir kesime doğru bir transfer gerçekleştirerek kuşak içi etkiler ortaya çıkarmaktadır. Kuşak içi etkiler zengin kesimin fakir kesime göre daha fazla borç sahipliğinin bulunmasından kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda, kamu borcunun geri ödenmemesi hem kuşaklararası hem de kuşak içi etkilere neden olmaktadır. Dolayısıyla borcun geri ödenmemesi yalnızca yaşlı kuşağa zarar vermemekte; aynı zamanda genç kuşağı da etkilemektedir. Bu yüzden, kamu borcunun geri ödenmemesi durumunda ortaya çıkması beklenen kuşak içi etkileri engellemek için genç nesil (zengin kesimin çocukları) ebeveynleri için kamu borcunun geri ödenmesinden yana oy kullanacaktır. Sonuç olarak, hükümetin borcunu geri ödemesine yönelik yaşlı kuşak ve genç kuşak arasında bir koalisyon oluşacaktır (Tabellini, 1991, s. 336-354).

4.3. Kamu borcunun stratejik değişken olarak kullanıldığı modeller

Lucas ve Stokey (1983) ve Persson, Persson ve Svensson (1987), ardıl hükümetlerin birbirlerinin politikalarına kısıt getirebilmek adına kamu borcunun vadesini stratejik bir değişken olarak kullanabileceklerini ortaya koymaktadır. Bu modellerde ise kamu borcu ardıl hükümetleri birbirine bağlayan stratejik bir durum değişkeni olarak yer almaktadır. Bir başka ifade ile kamu borcu gelecek dönem hükümetlerini kontrol etmekte kullanılabilen bir politika aracıdır. Stratejik borç modellerinde, maliye politikasının temsili ekonomik birimin refahını maksimize eden bir sosyal planlamacı tarafından uygulandığı varsayımı terk edilmiştir. Bunun yerine, farklı politika tercihlerine sahip (kamu harcamalarının seviyesi veya kompozisyonu gibi) farklı politika yapıcılarının bulunduğu ekonomiler analiz edilmektedir. Yeniden seçilmesi konusunda kuşkuları bulunan bir hükümet gelecekteki hükümetin politika tercihlerini etkileyebilmek adına bütçe açığını ve borç seviyesini kullanabilmektedir. Buchanan ve benzeri görüşteki iktisatçıların analizlerinde mali illüzyonun ve seçmenlerin irrasyonel olmasının yarattığı durumlar ele alınmaktadır. Bu modellerde ise tam bilgiye ve tam öngörüye sahip rasyonel bireyler yer almaktadır ve bütçe açığı seçim sonuçlarını etkilememektedir. Dolayısıyla bütçe açığı ve borç seviyesi gelecekteki hükümetlerin politikalarına kısıt oluşturan değişkenler olarak karşımıza çıkmaktadır (Persson ve Svensson, 1989, s. 326; Alesina ve Tabellini, 1990, s. 403; Alesina ve Passalacqua, 2016, s. 2617).

Persson ve Svensson (1989), iki dönemden oluşan küçük açık bir ekonomi modelinde cari dönem hükümetinin sapırtıcı vergileme ve borçlanma arasındaki tercihlerini etkileyen durumları analiz etmiştir. Temel olarak, cari dönemdeki hükümetin bir sonraki dönemde kendisinden farklı politika tercihlerine sahip olan bir başka hükümetin seçileceğine ilişkin beklentilerinin varlığında gerçekleştirdiği politika davranışları ortaya koyulmuştur. Modelde, vergi oranlarında artışa neden olsa dahi yüksek seviyede kamu malı sağlanması tercihine sahip liberal bir parti ile kamu harcamalarını ve vergi oranlarını düşük seviyelerde tercih eden muhafazakâr bir parti yer almaktadır. Halefi muhafazakâr parti olan liberal parti iktidarda ise kamu harcamalarını; dolayısıyla vergi oranlarını arttıracaktır. Muhafazakâr parti iktidara geldiğinde ise vergi oranlarını düşürürerek bütçe açığı ve borç

stoku yaratacak; sonuç olarak halefi olan liberal partinin aşırı harcama yapmasını önleyecektir (Persson ve Svensson, 1989, s. 341).

Alesina ve Tabellini'nin (1990) kapalı ekonomi modelinde ise temsili birey iki parti arasındaki kararını bu partilerin kamu malı tercihlerine bağlı olarak vermektedir. Politika yapıcılarının kamu harcamalarının kompozisyonuna ilişkin anlaşmazlıkları bütçe açığı verilmesine yönelik eğilimler yaratmaktadır. İktidar partisinin bir sonraki dönem için seçilemeyeceğine ilişkin beklentisi ne kadar yüksekse borç seviyesi de bir o kadar artmaktadır. Böylece cari dönem hükümeti kendisinden sonra gelecek hükümetin daha az harcama yapmasını sağlamaktadır. Diğer yandan, cari dönem hükümetinin yeniden seçilebileceğine ilişkin beklentisi yüksek ise borçlanmadan kaçınılmaktadır. Ayrıca, ardıl hükümetler arasındaki siyasi kutuplaşmanın boyutuna bağlı olarak kamu borcunun seviyesi artış göstermektedir (Alesina ve Tabellini, 1990, s. 403-406). Alesina ve Tabellini (1990), Persson ve Svensson'dan (1989) farklı olarak politika yapıcılarının kamu harcamalarının seviyesine ilişkin anlaşmazlıklarından ziyade kamu harcamalarının kompozisyonuna yönelik anlaşmazlıklarını ele almıştır. Bununla birlikte, Persson ve Svensson (1989) iki dönemli bir modelde yeniden seçilemeyeceğinden emin olan bir hükümete yer vermekte iken; Alesina ve Tabellini (1990) hem iki dönemli hem de sonsuz zaman ufkuna sahip modellerde hükümet değişikliğine olasılıksal olarak yaklaşmaktadır. Son olarak, Alesina ve Tabellini (1990) yeniden seçilemeyeceğini düşünen her iki hükümetin de daha fazla borç stoku yaratma eğilimi taşıdığını ortaya koyarken; Persson ve Svensson (1989) ise yalnızca muhafazakâr hükümetlerin daha fazla borç stoku yaratacağını savunmaktadır.

Aghion ve Bolton (1990), kamu borcunun seçim sonuçlarını etkilemekte stratejik bir politika aracı olarak kullanımını ortaya koymuştur. Seçmenleri düşük gelir gruplarından oluşan bir sol parti ve seçmenleri yüksek gelir gruplarından oluşan bir sağ partinin varlığında hükümetlerin borç yükümlülüklerini yerine getirip getirmeme eğilimleri çerçevesinde bir analiz yapılmıştır. Buna göre sol partiler kamu borcunu geri ödememe eğilimine sahiptirler; çünkü seçmen kitlesini oluşturan düşük gelir grupları borç senetleri bulundurmamaktadır. Bu yüzden, iktidardaki sağ parti seçim sonuçlarını kendi leyhine etkilemek adına kamu borcunun miktarını arttırmaktadır. Bunun sonucunda ise kamu borcu bulunduran kitle sol partinin iktidara gelmesi ile borcunu tahsil edemeyeceğini düşünmekte ve oyunu sağ partiden yana kullanmaktadır. Bu durum beklentilerin sol partinin borcunu ödememesi; sağ partinin ise ödemesinden yana olarak şekillenmesinden kaynaklanmaktadır (Aghion ve Bolton, 1990, s. 316-317).

Milesi-Ferretti (1995), borç kompozisyonunun seçim sonuçlarını etkilemekte bir manipölasyon aracı olarak kullanılabilirliğini göstermiş; Calvo (1988) ve Calvo ve Guidotti (1990) analizlerinde kullanılan modellere iki partinin borçlanmaya ilişkin farklı tercihlerini ilave etmiştir. Modelde, farklı enflasyonist eğilimleri olan iki farklı parti yer almaktadır. Enflasyon karşıtı (sağ) partinin seçim sonuçlarını etkilemek adına nominal borç ihracını arttıracığı savunulmuştur. Çünkü seçmenler nominal borcun beraberinde enflasyon getireceğini tahmin edeceklerinden enflasyon yanlısı (sol) bir partiyi iktidara taşımak istemeyeceklerdir (Milesi-Ferretti, 1995, s. 59-61).

Petersson-Lidbom (2001) ise 1974-1990 dönemi için İsveç'teki yerel yönetimlerin borç stokunun oluşumunda kamu borcunun stratejik rolünü incelemiş; Persson ve Svensson'un (1989) bulgularını doğrulamıştır. Çalışmada, politika yapıcılarının stratejik davranışlarının borç politikası üzerindeki etkisi analiz edilmektedir. Buna göre sağ görüşlü muhafazakâr partiler borç stokunu %15 oranında arttırdıkları; sol görüşlü partiler % 11 oranında azaltmaktadır (Petersson-Lidbom, 2001, s. 582).

Diğer yandan, Crain ve Tollison (1993) 1969-1989 yılları arasında Amerika'nın bütçe açığında meydana gelen değişimleri stratejik borç modelleri ile ilişkili olarak açıklayamamıştır. Lambertini (2003), Persson ve Svensson (1989) ve Alesina ve Tabellini'nin (1990) bulgularını 16 OECD ülkesi ve Amerika için test etmiş; ancak bütçe açığı ve borç stokundaki değişimleri muhafazakâr ve liberal hükümetlerin stratejik davranışları çerçevesinde açıklayamamıştır. Franzese (2002), 1948-1997 yılları arasında 21 OECD ülkesinin bütçe açığı ve borç stokuna ilişkin değişimlerini politik iktisat modelleri çerçevesinde analiz etmiş; ancak kamu borcunun hükümetler tarafından stratejik kullanımına yönelik herhangi bir anlamlı etkiye rastlanmamıştır. Petersson-Lidbom'a (2001) göre bu ampirik çalışmalarda borçlanmanın stratejik rolüne ilişkin herhangi bir anlamlı ilişkiye ulaşılamaması, Amerika ve OECD verilerinin stratejik davranışı tespit etmeye uygun olmamasından kaynaklanmaktadır. Federal

seviyedeki Amerika verileri seçim dönemlerine ilişkin çok az sayıda gözlem içerdiğinden bu durum serbestlik derecesinde önemli kayıplara neden olmaktadır. Diğer yandan, OECD verilerinin bu çerçevede daha uygun olması beklenmekle birlikte ülkelerin kurumsal ve hukuki yapılarındaki farklılıklar genel sonuçlara ulaşılmasını zorlaştırmaktadır (Pettersson-Lidbom, 2001, s. 572).

4.4. Koalisyon hükümetleri, çıkar grupları ve politik istikrarsızlık ile ilişkili modeller

Kamu borcunun stratejik değişken olarak kullanıldığı modellerde tek partili hükümetlerin varlığında yeniden seçilemeyeceği yönünde beklentileri olan hükümetlerin ve politik kutuplaşmanın yarattığı durumlar ortaya koyulmuşken; koalisyon hükümetleri, çıkar grupları ve politik istikrarsızlık ile ilişkili modellerde koalisyon hükümetlerinin beraberinde getirebileceği durumlar ele alınmaktadır. Bütçe açıkları ve yüksek borç oranları, politik karar alma sürecinde etkisi olan siyasi partilerden ya da çıkar grupları arasındaki stratejik uyuşmazlıklardan kaynaklanabilmektedir. Koalisyon hükümetleri genellikle sosyal planlamacı gibi davranmadığından çıkar gruplarının etkisi altında kararlar alabilmekte ya da istikrar programlarının ertelenmesine neden olabilmektedir. Bununla birlikte; politik istikrarsızlık, seçim süreçleri ve siyasi gelenekler hükümetlerin yüksek bütçe açığı ve borç stoku yaratma eğilimlerini de etkilemektedir. Politik istikrarsızlık ve kutuplaşma hükümetlerin kısa vadeli kararlar almasına neden olduğundan hükümetin borç yükümlülüklerini yerine getirmeme eğilimini arttırabilmekte; bu durum kamu politikalarının güvenilirliğini olumsuz yönde etkilemektedir. Benzer biçimde, politik istikrarsızlığın ve kutuplaşmanın var olduğu ekonomilerde zamanlararası karar alma süreci de olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (Edwards ve Tabellini, 1991, s. S45; Grilli, Masciandaro ve Tabellini, 1991, s. 341; Alesina ve Perotti, 1995, s. 16-18).

Roubini ve Sachs (1989), koalisyon hükümetlerinin (özellikle görev süresi kısa olanların) bütçe açığını ve borç stokunu düşürmesi beklenen politikaların uygulanmasını erteleyeceğini savunmaktadır. Bunun nedeni, çok partili hükümetlerde her bir partinin farklı seçmen kitlesine sahip olması nedeni ile hükümet açısından tek bir amaç fonksiyonunun bulunmamasıdır. Bu yüzden, hükümet ortakları kendi seçmen kitlelerini olumsuz etkileyen bütçe kesintilerine karşı çıkmaktadır. Çalışmada, OECD ülkeleri için yapılan analiz sonuçlarına göre hükümeti oluşturan parti sayısı arttıkça borç oranının da arttığı ortaya koyulmuştur (Roubini ve Sachs, 1989, s. 924-931).

Alesina ve Drazen (1991), bütçe açığı ve borç seviyesinin düşürülmesine yönelik istikrar programlarının uygulanması sürecinde meydana gelen gecikmeleri yıpratma savaşları modeli (war of attrition) adı altında analiz etmiştir. Buna göre farklı sosyoekonomik gruplar arasındaki çıkar çatışmaları istikrar programlarının uygulanmasını bir yıpratma savaşı sürecine dönüştürmektedir. İstikrar programlarının yaratacağı sonuçlar toplumdaki tüm bireylerin refahını arttıracak olmasına rağmen bu programların getirdiği maliyete kimlerin katlanacağı konusu politik tartışmaların temelini oluşturmaktadır. Gecikmeler, istikrar politikalarının dağıtımsal etkilerinin politik bir açmaz yaratması nedeniyle yaşanmaktadır. Modelde sosyal bir planlamacının var olmayışı, politik kutuplaşma nedeni ile istikrar programlarının maliyetinin sosyoekonomik gruplar arasında eşit olmayan şekilde dağıtımına neden olmaktadır. Ayrıca, bireylerin rasyonel ve heterojen olması da gecikmelerin yaşanmasında etkilidir. Bu nedenle karar mekanizmasında rol oynayan taraflar, bu programların maliyetini karşı tarafa aktarabilmek adına bekleme rasyonel bulmaktadır. İstikrar programlarının maliyetinin eşit olmayan şekilde dağıtılması politik kutuplaşmanın bir ölçütü olarak kabul edilirse kutuplaşmanın boyutu arttıkça; gecikmeler de bir o kadar uzamakta, ekonomik istikrarsızlık uzun dönemlere yayılmaktadır. Bununla birlikte, gecikmelerin artması istikrar programlarının maliyetini de arttırmaktadır. Ekonomik istikrar, ancak bu dağıtımsal etkilerin neden olduğu çatışmalara son verildiği takdirde ortaya çıkmaktadır (Alesina ve Drazen, 1991, s. 1171-1174).

Politika önerilerini veto gücüne sahip tarafların varlığı istikrar programlarının uygulanmasına ilişkin gecikmelerin uzamasına neden olmaktadır. Ekonomik istikrarsızlığın boyutunun sürdürülemez noktalara varması ise yıpratma savaşını sona erdiren bir etken olabilmektedir. Çünkü gecikmelerin maliyeti bir taraf için katlanılamaz boyuta ulaştığında o taraf programın maliyetini kabul etmek durumunda kalacaktır (Alesina ve Passalacqua, 2016, s. 2614). Drazen ve Grilli (1993), Alesina ve Drazen'in (1991) yıpratma savaşı modelinden hareketle istikrar programlarının maliyetinin yarattığı dağıtımsal çatışmalar nedeniyle meydana gelen gecikmelerin iktisadi krizlerin yaşanması ile sona

erebileceğini ortaya koymuştur. Bu yaklaşıma göre krizler refah arttırıcı etkiler yaratabilmektedir. Çünkü iktisadi krizler istikrar programlarının uygulanması sürecindeki gecikmeleri taraflar açısından çok maliyetli hale getireceğinden taraflar arasındaki yıpratma savaşı sona erecektir (Drazen ve Grilli, 1993, s. 598).

Spolaore (2004) ise yıpratma savaşları modelini farklı hükümet sistemleri açısından incelemiş; toplumdaki politik kutuplaşmanın boyutunun bu sistemlerin istikrar programlarını yönetmekte ve uygulamadaki performansını büyük ölçüde etkilediğini ortaya koymuştur. Buna göre politik karar alma sürecini etkileyen aktörlerin sayısı arttıca istikrar programlarının uygulanmasındaki gecikme ve beraberinde getirdiği maliyetler de artmaktadır (Spolaore, 2004, s. 141-142). Spolaore'in (2004) bu yaklaşımı çerçevesinde, kamu borcunda meydana gelen artışlar da benzer şekilde açıklanabilmektedir (Alesina ve Perotti, 1995, s. 18).

Edwards ve Tabellini (1991), vergi düzleştirme yaklaşımının gelişmekte olan ülkelerde bütçe açığı ve borçlanma seviyelerindeki değişimleri açıklayamadığını; gelişmekte olan ülkeler için politik istikrarsızlığın borç stokunda meydana gelen artışlara neden olduğunu ortaya koymuştur (Edwards ve Tabellini, 1991, s. S17).

Grilli vd.'ne (1991) göre istikrarsız ve kutuplaşmış politik sistemler daha fazla miyopik davranışı içerisinde barındırmakta ve ekonomik koşullar açısından zarar verici sonuçlar ortaya çıkarabilmektedir. Böyle sistemlerde, kamu borcunun daha fazla artış göstermesi söz konusu olabilmektedir. Çalışmada, 18 OECD lkesi için yapılan analizde yüksek seviyedeki kamu borçlanması temsili demokrasiler ve politik olarak kutuplaşmış partilerin varlığı ile ilişkilendirilmiştir. Buna göre kısa vadeli koalisyon ya da azınlık hükümetlerinin var olduğu dönemlerde borç oranlarının da yüksek seviyelerde gerçekleştiği ortaya koyulmuştur (Grilli vd., 1991, ss. 345-375).

Miller (1997), istikrarsız ve kutuplaşmış politik sistemlerin yol açtığı enflasyon belirsizliğinin hükümetlerin güvenilirliğini azaltarak borç servisinin maliyetini arttıracağını; sonuç olarak hükümetlerin kısa vadeli borçlanmayı tercih etmek durumunda kalabileceklerini ortaya koymuştur. 17 OECD lkesi için yapılan analizde, politik istikrarsızlığın ve kutuplaşmanın var olduğu dönemlerde kamu borcunun vadesinin kısaldığı doğrulanmıştır. Bununla birlikte, kısa vadeli borçlanmanın aracılığıyla beraberinde getirdiği sık aralıklı finanse yükümlülüğü yüksek borç seviyelerinde borcu sürdürülemez noktalara taşıyabilmektedir (Miller, 1997, s. 12-13).

Velasco (1999) ise, kamu gelirlerinin mali otoritenin ortak mülkiyetinde olduğu dinamik bir model geliştirmiştir. Ortak havuz problemi (common pool problem) olarak adlandırılan bu duruma göre farklı gruplara yönelik yapılan farklı tür ve seviyedeki harcamalar kamunun ortak gelirlerinden karşılanmaktadır. Bu yüzden kamu harcamalarının maliyeti baskı ve çıkar grupları tarafından tam olarak ielleştirilememektedir. Bu grupların kolaylıkla etkileyebileği zayıf hükümetlerin varlığında oluşturulan politik modelde kamu harcamaları artmakta; bu durum da yüksek bütçe açığı ve maksimum seviyede borçlanmayı beraberinde getirmektedir. Bununla birlikte, baskı ve çıkar gruplarının etkisi ile istikrar programlarının uygulanması sürecinde gecikmelerin yaşanması da söz konusu olabilmektedir (Velasco, 1999, s. 41-46).

5. Sonuç

Geçtiğimiz yıllar içerisinde devlet anlayışında meydana gelen değişimler iradi maliye politikası uygulamalarının nn aımiştır. Bu çerçevede, maliye politikası uygulamalarının neden olduğu bütçe açıkları ile bütçe açıklarının finanse edilmesinde en sık kullanılan yöntem olan borçlanma ve ekonomide yarattığı etkiler ilgi alanı haline gelmiştir. Diğer yandan, kamu borçlanmasının nedenleri geleneksel modeller ile tam olarak ortaya koyulamamaktır. Özellikle, iktisadi koşullar açısından pek çok konuda benzeşen ülkelerin bütçe açığı ve borçlanma seviyeleri birbirinden farklılaşmaktadır. Bu noktada, ülkeler arasındaki politik ve kurumsal farklılıklar önem kazanmaktadır. Çünkü iktisadi koşullar bakımından benzerlik taşıyan ülkelerin bütçe süreci, merkez bankasının işleyişi, siyasi partilerin yapısı, politik kutuplaşmanın boyutu ve hükümet sistemi gibi konularda birçok farklılıklar bulunmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı kamu borçlanmasının nedenlerini politik iktisat teorileri çerçevesinde incelemektir. Bu amaçla çalışmada maliye politikası ve borçlanma ilişkisine,

borçlanmanın ekonomi üzerinde yarattığı etkilere ve kamu borçlanmasını açıklayan politik iktisat teorilerine yer verilmiştir.

Kaynakça

- Agénor, P.R. ve Montiel, P.J. (2008). *Development macroeconomics*. New Jersey: Princeton University Press.
- Aghion, P. ve Bolton, P. (1990). Government domestic debt and the risk of default: A political-economic model of the strategic role of debt. R. Dornbusch ve M. Draghi (Eds), *Public Debt Management: Theory and History* (ss. 315-347) içinde. Cambridge: Cambridge University Press.
- Alesina, A. ve Drazen, A. (1991). Why are stabilizations delayed? *The American Economic Review*, 81(5), 1170-1188.
- Alesina, A. ve Passalacqua, A. (2016). Political economy of government debt. J.B. Taylor ve H. Uhlig (Eds), *Handbook of Macroeconomics* (ss. 2599-2651) içinde. North Holland: Elsevier.
- Alesina, A. ve Perotti, R. (1995). *The political economy of budget deficits*. Staff Papers of International Monetary Fund, 42(1), 1-31.
- Alesina, A. ve Tabellini, G. (1990). A positive theory of fiscal deficits and government debt. *Review of Economic Studies*, 57(3), 403-414.
- Ball, L. ve Mankiw, G. (1995). *What do budget deficits do?* Reserach paper of National Bureau of Economic Research, No: w5263.
- Barro, R.J. (1974). Are government bonds net wealth? *Journal of Political Economy*, 82(6), 1095-1117.
- Barro, R.J. (1979). On the determination of the public debt. *Journal of Political Economy*, 87(5), 940-971.
- Barro, R.J. (1986). U.S. deficits since world war I. *The Scandinavian Journal of Economics*, 88(1), 195-222.
- Barro, R.J. (1989). The ricardian approach to budget deficits. *Journal of Economic Perspectives*, 2, 37-54.
- Barsky, R.B., Mankiw, G. ve Zeldes, S.P. (1986). Ricardian consumers with Keynesian propensities. *American Economic Review*, 76(4), 676-691.
- Bernheim, D. (1987). Ricardian equivalence: An evaluation of theory and evidence. S. Fischer (Ed), *National Bureau of Economic Research Macroeconomics Annual 1987* (ss. 263-316) içinde, USA: MIT Press.
- Breyer, F. (1994). The political economy of intergenerational redistribution. *European Journal of Political Economy*, 10(1), 61-84.
- Buchanan, J.M. (1967). *Public finance in democratic process*. Chapel Hill: University of North Carolina Press.
- Buchanan, J.M. ve Wagner, R.E. (1977). *Democracy in deficit: The political legacy of Lord Keynes*. New York: Academic Press.
- Calvo, G.A. (1988). Servicing the public debt: The role of expectations. *The American Economic Review*, 78(4), 647-661.
- Calvo, G.A. ve Guidotti, P.E. (1990). Indexation and maturity of government bonds: An explanatory model. R. Dornbusch ve M. Draghi (Eds), *Public Debt Management: Theory and History* (ss. 52-86) içinde. Cambridge: Cambridge University Press.
- Carlin, W. ve Soskice, D.W. (2014). *Macroeconomics: Institutions, instability, and the financial system*. England: Oxford University Press.
- Chan, L.K. (1983). Uncertainty and the neutrality of government financing policy. *Journal of Monetary Economics*, 11(3), 351-372.
- Christiano, L.J. ve Fitzgerald, T.J. (2000). Understanding the fiscal theory of the price level. *Economic Review*, 36(2), 1-38.
- Crain, M.W. ve Tollison, R.D. (1993). Time inconsistency and fiscal policy: Empirical analysis of U.S. States, 1969-89. *Journal of Public Economics*, 51(2), 153-159.

- Cukierman, A. ve Meltzer, A.H. (1989). A political theory of government debt and deficits in a neo-Ricardian framework. *American Economic Review*, 79(4), 713-732.
- Dollery, B.E. ve Worthington, A.C. (1996). The empirical analysis of fiscal illusion. *Journal of Economic Surveys*, 10(3), 261-297.
- Dornbusch, R. (1998). Debt and monetary policy: The policy issues. G. Calvo ve M. King (Eds), *The Debt Burden and Its Consequences for Monetary Policy* (ss. 3-23) içinde. London: Palgrave Macmillan.
- Drazen, A. ve Grilli, V. (1993). The benefit of crises for economic reforms. *The American Economic Review*, 83(3), 598-607.
- Easterly, W. ve Schmidt-Hebbel, K. (1991). *The Macroeconomics of Public Sector Deficits: A Synthesis*. Research paper of The World Bank, No: 775.
- Edwards, S. ve Tabellini, G. (1991). Explaining fiscal policies and inflation in developing countries. *Journal of International Money and Finance*, 10, S16-S48.
- Evans, P. (1987). Do budget deficits raise nominal interest rates?: Evidence from six countries. *Journal of Monetary Economics*, 20(2), 281-300.
- Feldstein, M. (1982). Government deficits and aggregate demand. *Journal of Monetary Economics*, 9(1), 1-20.
- Franzese, R. J. (2002). *The Positive Political Economy of Public Debt: An Empirical Examination of the OECD Postwar Experience*. doi:10.2139/ssrn.1084130, Erişim Tarihi: 24.04.2018
- Grilli, V., Masciandaro, D. ve Tabellini, G. (1991). Political and monetary institutions and public financial policies in the industrial countries. *Economic Policy*, 6(13), 341-392.
- Haque, N.U. ve Montiel, P. (1989). Consumption in developing countries: Tests for liquidity constraints and finite horizons. *The Review of Economics and Statistics*, 71(3), 408-415.
- Haug, A.A. (1990). Ricardian equivalence, rational expectations and the permanent income hypothesis. *Journal of Money, Credit and Banking*, 22(3), 305-326.
- Hercowitz, Z. ve Strawczynski, M. (2004). Cyclical ratcheting in government spending: Evidence from the OECD. *The Review of Economics and Statistics*, 86(1), 353-361.
- Kochin, L.A. (1974). Are future taxes anticipated by consumers?: Comment. *Journal of Money, Credit and Banking*, 6(3), 385-394.
- Kormendi, R. (1983). Government debt, government spending, and private sector behavior. *American Economic Review*, 73(5), 994-1010.
- Lambertini, L. (2003). *Are Budget Deficits Used Strategically?*. Boston College Working Papers in Economics.
- Leiderman, L. ve Blejer, M.I. (1988). Modeling and testing ricardian equivalence: A survey. *IMF Staff Papers*, 35(1), 1-35.
- Lucas, R.E. ve Stokey, N.L. (1983). Optimal fiscal and monetary policy in an economy without capital. *Journal of Monetary Economics*, 12(1), 55-93.
- Mankiw, G. (2013). *Macroeconomics (8th Edition)*. International edition: Palgrave Macmillan.
- Mankiw, G. ve Elmendorf, D. (1999). Government debt. J.B. Taylor ve M. Woodford (Eds), *Handbook of Macroeconomics* (ss. 1615-1669) içinde. Amsterdam: Elsevier.
- Masson, P. ve Mussa, M. (1995). Long-term tendencies in budget deficits and debt. *Budget Deficits and Debt: Issues and Options: A Symposium, Jackson Hole, Wyoming, August 31-September 2* (ss. 5-55) içinde. Federal Reserve Bank of Kansas City.
- Milesi-Ferretti, G.M. (1995). Do good or do well? Public debt management in a two-party economy. *Economics and Politics*, 7(1), 59-78.
- Miller, V. (1997). Political instability and debt maturity. *Economic Inquiry*, 35(1), 12-27.
- Missale, A. (1999). *Public debt management*. Oxford: Oxford University Press.
- Oates, W. (1988). On the nature and measurement of fiscal illusion: A survey. G. Brennan, B.S. Grewel ve P. Groenwegel (Eds), *Taxation and Fiscal Federalism: Essays in Honour of Russell Mathews* (ss. 65-82) içinde. Sydney: Australian National University Press.
- Persson, M., Persson, T. ve Svensson, L.E. (1987). Time consistency of fiscal and monetary policy. *Econometrica*, 55(6), 1419-1431.

- Persson, T. ve Svensson, L. E. (1989). Why a Stubborn conservative would run a deficit: Policy with time- inconsistent preferences. *The Quarterly Journal of Economics*, 104(2), 325-345.
- Pettersson-Lidbom, P. (2001). An empirical investigation of the strategic use of debt. *Journal of Political Economy*, 109(3), 570-583.
- Ricciuti, R. (2003). Assessing Ricardian equivalence. *Journal of Economic Surveys*, 17(1), 56-78.
- Roubini, N. ve Sachs, J.D. (1989). Political and Economic determinants of budget deficits in the industrial democracies. *European Economic Review*, 33(5), 903-933.
- Samuelson, P.A. ve Nordhaus, W.D. (2009). *Economics (19th Edition)*. New York: McGraw-Hill.
- Sargent, T.J. ve Wallace, N. (1981). Some unpleasant monetarist arithmetic. *Federal Reserve Bank of Minneapolis Quarterly Review*, 5(3), 1-17.
- Seater, J. J. (1993). Ricardian equivalence. *Journal of Economic Literature*, 31(1), 142-190.
- Spolaore, E. (2004). Adjustments in different government systems. *Economics ve Politics*, 16(2), 117-146.
- Stiglitz, J.E. (1983). *On the relevance or irrelevance of public financial policy*. Reserach paper of National Bureau of Economic Research, No: 1057.
- Tabellini, G. (1991). The Politics of intergenerational redistribution. *Journal of Political Economy*, 99(2), 335-357.
- Tanner, J.E. (1979). Fiscal policy and consumer behavior. *The Review of Economics and Statistics*, 61(2), 317-321.
- Velasco, A. (1999). A model of endogenous fiscal deficits and delayed fiscal reforms. J. Poterba ve J. von Hagen (Eds), *Fiscal Institutions and Fiscal Performance* (ss. 37-58) içinde. University of Chicago Press.
- Wilcox, D.W. (1989). The sustainability of government deficits: Implications of the present-value borrowing. *Journal of Money, Credit and Banking*, 21(3), 291-306.
- Woodford, M. (1995). Price-level determinacy without control of a monetary aggregate. *Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy*, 43, 1-46.

Extended Abstract

Fiscal policy includes the decisions of the governments regarding the distribution between revenues through taxation and public expenditures within the framework of macroeconomic objectives such as growth, high employment, price stability and ensuring efficiency in resource allocation. In this context, the budget deficits created by fiscal policy implementations are mostly financed by public borrowing. Accordingly, fiscal policy could be decisive on the debt burden of governments. As a result, the importance of the effects of government borrowing on the conditions of economic equilibrium has arisen.

In the traditional macroeconomic models, the main effects of financing the budget deficits with government debt on the economy could be expressed as the increase in total demand in the short term and the reduction of capital accumulation in the long term. On the other hand, the debt neutrality approach suggests that the financing of the budget deficits by government borrowing instead of taxation does not have any impact on private consumption expenditures. However, both of these approaches do not fully explain the differences between the budget deficit, inflation and debt dynamics of countries with the same economic conditions. In this context, the necessity for considering the institutional differences in the political process in analyzing the changes in budget deficits and public debt dynamics has arisen. The aim of this study is to reveal the reasons for public borrowing within the framework of political economy approaches. In this framework, the study involves the political economy approaches in which explain the government borrowing such as the public choice approach, the intergenerational models, the models in which public debt is used as a strategic variable and the models of coalition governments, interest groups and political instability.

According to the public choice approach, fiscal illusion and the implementation of Keynesian stability policies asymmetrically by policymakers leads to a permanent increase in the budget deficits and high debt levels. In the intergenerational models, public debt could serve as an implicit transfer

mechanism between generations as it ensures that the tax burden is postponed to future generations. Public debt, which is dealt with this function, is analyzed within overlapping generations models with infinite time horizon. In the strategic debt models, public debt is a strategic variable that connects successive governments. In other words, the public debt is a policy tool that can be used to control future governments. The models related the coalition governments, interest groups, and political instability discuss the problems which likely occur because of the coalition governments. Budget deficits and high debt ratios may result from the strategic conflicts between political parties or interest groups that have an impact on the political decision-making process. In this context, this study may contribute to similar studies because it is a comprehensive literature review.

*Research article***Doğal afetlerle mücadelede İstanbul ili Sarıyer ilçesi örneği¹**

Yusuf ÖZTÜRK

Local Administrations and Decentralization

Istanbul Aydın University, Turkey

yusuf8528@gmail.com, ORCID 0000-0001-8143-5783

Uğur TEKİN

Prof.Dr., Department of Social Services

Istanbul Aydın University, Turkey

ugurtekin@aydin.edu.tr, ORCID 0000-0003-0008-1333

Received date: 7.03.2019 **Accepted date:** 15.05.2019**Suggested citation:** Öztürk, Y. & Tekin, U. (2019). Doğal afetlerle mücadelede İstanbul ili Sarıyer ilçesi örneği [The case of Sarıyer district of Istanbul province in the fight against natural disasters]. *Journal of Politics, Economy and Management*, 2(1), 29–41.

Öz: Yaşadığımız evrende insanlığın meydana geldiği ilk çağlardan beri, insanlık farklı doğal afetlerle yüz yüze gelmiştir. Doğal afetlerin bazılarının meydana geleceği zaman bilinebilmektedir. Fakat doğal afetlerin çok büyük kısmının ne zaman olacağı bilinmemektedir. Yaşadığımız dünyada doğa devamlı bir şekilde değişim ve dönüşüm içerisinde. Teknolojinin gelişmesi sonucu bazı doğal afetlerin ne zaman olacağı doğal afet olmadan tahmin edilebilmektedir. Tahmin edemediğimiz bir doğal afetin meydana gelmesi, devasa bir olay haline dönüşmesi canlı, cansız bütün varlıkları tehlike altına almaktadır. Bu tahmin edilemeyen olaylar karşısında insanlar ve diğer canlılar genellikle hazırlıksız yakalanırlar. Doğal afetin büyük olması sonucu çoğu zaman hazırlık yapılmış olsa da bu hazırlıklar yetersizdir. Bu çalışmada, doğal afetlerle ilgili tanımlar, yerel yönetimlerin doğal afetlerdeki sorumlulukları ve yerel yönetimlerin doğal afet yönetimleri ile yönetim evreleri ve yönetim merkezleri verilmiştir. Buradaki amaç doğal afetleri daha yakından tanımak ve bu doğal afetlere karşı önlem almaktır. Sonuç olarak beklenen büyük doğal afetlere karşı Sarıyer ilçesinde yaşayan insanların doğal afetlerle mücadelesi ve kurum ve kuruluşların doğal afet yönetiminin oluşturulmasının önemini gözler önüne sermektedir. Dolayısıyla bu çalışma doğal afetlerin insanlar ve kurumların üzerindeki etkisini göstermektedir. Bu çalışmanın asıl amacı Sarıyer ilçesinde bulunan kurumların doğal afetlere hazırlıklarını gözlemlemek ve çalışma alanlarını kontrol etmektir.

Anahtar kelimeler: Afet, Doğal Afet Yönetimi, Deprem, Fırtına**The case of Sarıyer district of Istanbul province in the fight against natural disasters**

Abstract: Since the early ages of history, humanity has faced many different catastrophes. Some of these catastrophes can be predicted. However, the occurrence time of most of the natural disasters cannot be known. Nature continuously goes through alteration and transformation. With the advancement of technology, some natural disasters can be predicted prior to their occurrences. The happening of an unpredicted natural disaster and its advance to a massive event ending ers all living creatures and non-living things. In most cases, people are caught unprepared against these

¹ Bu makale İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Hizmetler Bölümü'nde Prof. Dr. Uğur TEKİN'in danışmanlığında hazırlanan "Doğal afetlerle mücadelede İstanbul ili Sarıyer İlçesi örneği" başlıklı yüksek lisans tezinin bir bölümünden türetilmiştir [This article was produced from a section of the author's master dissertation, which is prepared under supervision of Prof.Dr. Ugur TEKIN in Istanbul Aydın University, Department of Social Services].

unpredicted events. Even if preparations are made, they may not be not sufficient as a result of the immensity of the outbreak of a natural disaster. This study embraces some of the definitions of natural disasters, responsibilities of local authorities at the time of natural disasters, disaster governance with its phases and disaster centers of local authorities. It aims to get to know disasters and take precaution against them. Therefore, it is expected to shed light on the importance of people's measures in the Sarıyer district against awaited great disasters and formation of disaster management system under the management of institutions and organizations. As a result, this study will elaborate on the impact of natural disasters on people and institutions. Thus this study observes the preparations of institutions against natural disasters and check their working areas in the Sarıyer district.

Keywords: Disaster, Natural Disaster Management, Earthquake, Storm

JEL Classification: D73, H70, H84, Q54

1. Giriş

Dünyadaki ülkelerin çoğunluğunda doğal afet risklerini en düşük seviyede tutmak için doğal afet yönetim sistemleri oluşturulmuştur. Türkiye'de de merkezi yönetim ve yerel yönetimlerde çeşitli doğal afet yönetim sistemleri oluşturulmuştur. Buradaki amaç doğal afet esnasında oluşabilecek can kayıpları ve mal zararlarını en düşük seviyeye indirmektir.

Günümüzde dünyada ve Türkiye'de kullanılan en son doğal afet sistemi olarak bütünleşik doğal afet yönetim sistemi uygulanmaktadır. Bütünleşik afet yönetiminde asıl olan 4 evredir. Bu 4 evreyi ayrı ayrı düşünmek yerine birbirleriyle koordineli bir şekilde kullanmak doğal afet yönetim sisteminin daha etkin kullanımını sağlayacaktır.

Doğal afetler, iklim değişiklikleri sonucu insanlar bazı zorluklar yaşamaktadırlar. Doğal afetler bu coğrafyada yaşayan insanların sosyal, fiziksel, ekonomik zararlar oluşmasına neden olmaktadır. Aynı zamanda insanların yaşam kalitesini ve etkinliklerine ara verdirip, hatta sonlandırılmasıyla da neticelenebilmektedir. Oluşan bu doğal afetlerde bu olaylara maruz kalan kişiler kendi başlarına bu olaylarla başa çıkamazlar. Bunun içindir ki insanların ihtiyaç duyduğu doğal afet yönetim sistemlerine ihtiyaç vardır.

Bilim ve teknolojiye yaşanan gelişmeler neticesinde doğal afetler kader olmaktan çıkmıştır. Yaşadığımız medeni toplumlarda risk ve kazalar şahsi yaşamımızın içerisine girmiştir. Bundan sonra toplum üyelerini dolaylı veya doğrudan etkilediğinden insanlar bu birlikteliğin içerisinde yer almak zorundadırlar.

Türkiye'nin yaklaşık % 98'i deprem kuşağında yer almaktadır ve bu kuşakta da nüfusun yaklaşık % 95'i yaşamaktadır. İstanbul'un da bu açıdan bakıldığında deprem riski çok yüksek bir yer olduğu görülmektedir. İstanbul'un iklimi bol yağış alan bir yer olması ve düzensiz alt yapılarla oluşması sonucu sel felaketleri zaman zaman meydana gelebilmektedir. Aynı şekilde baktığımızda Sarıyer ilçesinde çok sayıda doğal afet meydana gelmiştir. Meydana gelebilecek her türlü doğal afetlerle mücadeledeki durumun ortaya koyulması ve herhangi bir doğal afet meydana geldiğinde afet öncesi ve sonrasında daha iyi hazırlık ve çalışmaların yapılmasının geliştirilmesi amaçlanmıştır. Sarıyer'de çok başarılı bir afet uygulaması göremediğimiz için kaynak noktası doğal afet yönetimi olacaktır. İstanbul'da beklenen büyük depremin Sarıyer'i de etkileyeceğinden dolayı depremin etkisinin azaltılması ve oluşabilecek can ve mal zararlarının asgari düzeye düşürülmesi için bu çalışma önem arz etmektedir.

Bu çalışmada Devlet yönetimindeki afet yönetiminden yerele doğru afet yönetimi hiyerarşisi irdelenmiştir. Yerel yönetimlerin doğal afetlerle ilgili doğal afet yönetim biçimleri ele alınmış olup doğal afetler hakkında yerel yönetimlerin yasal sorumluluklarından kısaca bahsedilmiştir. Türkiye'de afet yönetim biçimleri ele alınarak doğal afet yönetiminin evreleri ve yönetim merkezleri ile doğal afetlerde müdahil olan kurum ve kuruluşlar yer almaktadır. Sarıyer'in doğal afet yönetimi hakkında alan araştırması yapılmış ve Sarıyer'le ilgili müdahale planları hakkında bilgiler ve alt kategorisi olan servislerle ilgili kısa bilgiler paylaşılmıştır. Sarıyer'in İlçe kurtarma ve yardım komitesi ile ilgili

detaylı bilgiler yer almaktadır. Sarıyer’de doğal afetlerle mücadele ile ilgili yapılan çalışmalardan ve hedeflerden kısaca bahsedilmiştir. Son olarak Sarıyer ilçesi sınırlarında meydana gelen doğal afetler hakkında veriler paylaşılmıştır.

Hızlı bir şekilde büyüyen ve aynı şekilde değişen çevresel ve sosyal koşulların etkilediği şehirlerde, geniş kapsamlı ve büyük sorunlarla karşılaşmaktadır. Doğal afetlerle mücadele etmek için de sistemli ve akılcı bir şekilde sorunların giderilmesi büyük önem arz etmektedir. Afet yönetimi şekilleri bu sorunları çözmek amacıyla kurulmuş yönetim şekillerindedir.

Bu çalışmada doğal afet yönetiminin, merkezi ve yerel yönetimlerin etkileşimi hususunda karşılaştırmalar yapılmıştır. Sorunların belirlenmesi ve bu sorunların çözümü konusunda sistem analizi yöntemi kullanılmıştır. Tümdengelim yöntemi ile hazırlanan bu çalışma teorik bilgilerle literatür taraması bilgileriyle sentezlenerek yapılmıştır.

Sarıyer sınırları içerisinde oluşan olaylar istatistiksel verilerle ele alınmış olup Sarıyer sınırları içerisinde bulunan itfaiye merkezlerinin olaylara müdahale sayıları ve eğitim çalışmaları ile ilgili belge ve bilgiler bu çalışmaya aktarılmıştır. Sarıyer sınırları içerisindeki kurumların yayınları, kanunlar ve yönetmelikler incelenmiştir. Alan çalışması olarak Sarıyer’in afet yönetimi ve afetlerle mücadelede bulunan kurumların durumu ele alınmaktadır.

2. Doğal afetler

Doğal afetler yaşadığımız coğrafyanın değişik yerlerinde ve farklı zamanlarda oluşmuş ve insanlık tarihi boyunca ilgilendiği bir alan olmuştur. Bu merak ve alakanın sebebi genellikle, doğal afetlerin insanlar üzerinde oluşturduğu can ve mal kaybı insanları bu alanda araştırmaya itmiştir (Akar, 2013, s.5). Teknolojinin ilerlemesi ve haberleşme araçlarının gelişimi sonucunda insanların dünyanın her yerinde meydana gelen afet olaylarını takip etmesi ve bilinirliğini artırdığını bunun sonucunda da afetlere ilgilerini artırdığı söylenebilmektedir. Bunun yanında küreselleşme olgusu sebebiyle yaşanan coğrafyanın doğal afet yaşanan yerinin genel üretim zincirini bozması sonucu ülke dışında ve dünyanın herhangi bir yerindeki ülkelerde yaşayanları olumsuz etkileyebilmektedir.

Afetler şiddetli başlangıçlı ve zaman ile sınırlandırılmış olaylar olarak görülmektedir (Kumar ve Fonagy, 2013, s. 695). Doğal afetler yaşandığı alanda yaşayan kitleleri ekonomik, sosyal ve kültürel aktiviteleri olumsuz bir şekilde etkileyen can ve mal zararlarına sebep olan doğa olayıdır (Yeşilkuş, 2011, s. 9). Orman yangını, sel vakaları, fırtına olayları, hortumlar, hava kirliliği, asit yağışları, sıcak hava dalgaları, göl ve deniz sularının yükselmesi, yıldırım olayları, çığ felaketleri, dolu yağışları, kuraklık ve donların yaşanması sonucu meteorolojik olayları doğal afet olarak nitelendirilmektedir.

Zamanını ve büyüklüğünü bilemediğimiz ve büyük bir oranda insanların canına ve mallarına zarar veren tehlikeli bir vaka ise bu doğal afetdir (Yavaş, 2005, s. 17). Doğal afetleri doğal olarak kabul etsek bile insanların yaşayışı ile ilgili olduğu gerçeğini kabul etmek zorundayız. İnsan etkisinin olmadığı, örneğin fırtına gibi fiziki bir olay, doğal olay olarak ele alınırken, doğal tehlike olarak düşünülemez. Çünkü doğal bir tehlikenin oluşması için insanlar ve insanların yaşam alanlarında oluşması gerekmektedir.

Doğal afetlerin etki dereceleri alınan önlemler sayesinde daha düşük seviyelere düşürülebilir. İnsanların geçirdiği zorlu aşamalar sayesinde, popüleritesi hızlı bir şekilde artan doğal afetlerin psikolojik olarak nasıl başa çıkılacağı stratejileri yapılmak istenmiştir. 11 Aralık 1987 tarihinde 42/169, sayısıyla kabul edilen Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararına (Özer, 2019) göre 1990’lı yıllarda on yıllık sürede doğal afeti azaltmayı kararlaştırmışlardır. Depremler, fırtınalar, tsunami, sel, heyelan, volkanik patlamalar, yangınlar ve diğer doğal afetler son üç yılda dünya çapında dört milyondan fazla kişinin ölümüne yol açmıştır ve hayatı olumsuz etkilemiş ve en az 800 milyon dolar zarara yol açmıştır (Bayram, 2015, s. 65).

Dünyada görülen 31 tür doğal afetten 28 tanesi meteoroloji kökenli doğal afetdir. Ülkeler yaşanan yerlerdeki konumlarına göre meteorolojik kökenli doğal afetler açısından farklılık göstermektedir. Doğal afetler volkanik patlama, su baskını, tsunami, deprem, çığ, heyelan, vb. çok daha farklı şekillerde oluşabilir (Saribekir, 2013, s. 3).

Yaşanan coğrafyada en fazla görülen meteorolojik kökenli doğal afetler: Su baskını, kuraklık, yıldırım, kar fırtınası, fırtına ve orman yangınlarıdır. Birleşmiş Milletler Afet Riskinin Azaltılması

Ofisi (UNISDR) Raporunda, 1995 yılında düzenlenen ilk iklim değişikliği zirvesinden bu yana 2015 yılına kadar meydana gelen iklim kaynaklı afetler nedeniyle son 20 yılda meydana gelen 15 binin üzerinde doğal afette 600 binden fazla insan yaşamını yitirmiştir (MGM, 2016). Ekonomi üzerindeki olumsuz etkilerinin yanı sıra fiziksel ve beşeri sermaye ve kamu altyapısını tahrip etmektedirler (Tanaka, 2015, s. 31).

Doğal afetler gelişim hızlarına göre ani gelişen ve yavaş gelişen olmak üzere ikiye ayrılır (İBB, 2017).

Ani Gelişen Doğal Afetler: Ani gelişen doğal afetler önceden kesin olarak tarih ve zamanı tahmin edilemeyen doğal afetlerdir. Ani gelişmelerine rağmen erken uyarı sistemleri, önceden bildirimlerde bulunsun da bildirim süreleri çok kısadır. Ani gelişen doğal afet türleri şunlardır: Depremler, seller, su taşkınları, fırtınalar, hortumlar, çığ, toprak kaymaları, kaya düşmeleri, tsunami, volkanlar, orman yangınları vb.'dir. Doğal afet tehdidinin varlığını saptayacak, kamuoyunun uyarılması gerektiğine karar verecek ve bunu gerçekleştirecek değişik kuruluşlar arasında sorumluluk paylaşımı konusu kesin olarak açıklığa kavuşturulmuş olmalıdır. Bu tür uyarıların yanı sıra, tek tek kişilere ve kuruluşlara yönlendirici bilgi ve tavsiyeler de sağlanmalıdır (Holloway, 1995, s. 32).

Yavaş gelişen doğal afetler: Gelişmesi ani olmayan, bazı emareleri tahmin edilebilen doğal afetlere yavaş gelişen doğal afetler denilmektedir. Ani gelişmemesi sebebiyle önlem alınabilmektedir. Direkt etkileri uzun zaman alabilmektedir. Yavaş gelişen doğal afetlerden bazıları şunlardır: Aşırı kuraklık, aşırı kıtlık, aşırı sıcaklık ve soğuklardır.

Ani ve yavaş gelişen afetlerde tehlikeleri dikkate alan, doğal afet zararlarını en aza indiren, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında ihtiyaç duyulan bir doğal afet yönetim sistemine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu alanda en iyi sistem bütünlüklü doğal afet yönetim sistemidir.

3. Doğal afet yönetimi ve bütünlüklü doğal afet yönetim sistemi

Doğal afet yönetimi, doğal afetlerin önlenmesi ve zararların azaltılabilmesi amacıyla bir doğal afetten, diğer bir doğal afet anına kadar yapılması gereken çalışmaların yönlendirilmesi, koordine edilmesi ve uygulanabilmesi için tüm kurum ve kuruluşların, kaynakların bu amaç doğrultusunda yönetilmesini gerektiren çok geniş bir kavramdır (Ergunay ve Kanlı, 2003, s. 29). Doğal afet yönetimi süreklilik arz eden dinamik bir yönetim biçimidir. Afet olgusunun boyutu ve çeşidi ile orantılı olarak doğal afet yönetimi kavramının da oluşan duruma göre şekil aldığı söylenebilir. Küçük çaplı bir afet olayı karşısında oluşturulacak yönetim modeli ile bölgesel ya da ülkesel bazda etki doğuran bir afette oluşturulacak yönetim modeli büyük farklılıklar içerir (Akdağ, 2002, s. 5-6).

Afet yönetimi stratejik yönetim anlayışı içerisinde olmak zorundadır. Stratejik yönetim, etkili stratejiler geliştirmeye, uygulamaya ve sonuçlarını değerlendirerek kontrol etmeye yönelik kararlar ve faaliyetler bütünüdür (Dinçer, 1998, s.35). Afet yönetim sistemi olarak modern afet yönetim sistemi, bütünlüklü doğal afet sistemi ve toplum tabanlı afet yönetim sistemleri kullanılmaktadır. Bunların içerisinde en kapsamlı ve kullanışlı sistem bütünlüklü doğal afet sistemidir.

Afetlerle baş edebilen, dayanıklı ve dirençli bir toplum oluşturmak için tüm tehlikeleri dikkate alan, afet yönetiminin önleme, zarar azaltma, hazırlık, müdahale ve iyileştirme aşamalarında yapılması gereken çalışmalar ve alınması gereken önlemleri, toplumun tüm güç ve kaynaklarını kullanarak gerçekleştirebilen bir yönetim süreci; bütünlüklü afet yönetimi. (Açıklamalı Afet Yönetimi-Terimleri Sözlüğü, 2018)

Doğal afet yönetim evresi 4 evreden meydana gelmektedir. Bu 4 evre bazen birbirleriyle aynı anda kullanılabilir, bazen de birbirleriyle çelişebilmektedirler. Kavramsal baktığımızda dört evre kullanmak her zaman yararlıdır. Kadioğlu (2011)'e göre bu dört evre şunlardır:

Risk ve Zarar Azaltma Aşaması: Tehlike Analizi, Risk Analizi, Risk Azaltma (Önleme, Sakınım, Risk ve Zarar Azaltma, Risk Transferi), Risk İletişimi

Hazırlık Aşaması: Olay Komuta Sistemi, Planlama, Tahmin ve Erken Uyarı, Tatbikatlar,

Müdahale Aşaması: Etki ve İhtiyaç Analizleri, Olay Yeri Yönetimi, Erken İyileştirme (Geçici barınma, Bağış ve Gönüllü Yönetimi)

İyileştirme Aşaması: Orta ve Uzun Vadeli İyileştirme, Yeniden İnşa

Kapsamlı doğal afet yönetimi sisteminde, Risk ve zarar azaltma, Hazırlık, Tahmin ve erken uyarı yer almaktadır.

4. Doğal afet yönetimi yurtdışı örnekleri

Afet yönetiminde yurt dışı olarak örnek alınan ABD ve Japonya ülkeleri ele alınmaktadır. Bu iki ülkenin ele alınma sebebi doğal afetlere çok fazla maruz kalmalarıdır. Dolayısıyla bu iki ülkenin doğal afet yönetim deneyi daha üst seviyede gerçekleşmesidir.

Federal yönetimin, eyalet yönetimleri ve yerel yönetimlerin kriz yönetimi ve acil planlama yasaları ya da düzenleyici kuralları bulunmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde uygulanmakta olan acil durum yönetimi Bütünleşik Acil Durum Yönetimi Sistemi (IEMS) olarak tanımlanmaktadır. Her bir acil durum için ayrı planlar yapmak yerine, işlevsel bir yaklaşım kullanılmaktadır. Bu sistem, mevcut tüm kaynakları bir araya getirmektedir. Yerel, eyalet ve federal kaynakların yanı sıra, gönüllü kuruluşlar ile ticari kaynaklar da kullanılmaktadır. IEMS kapsamında, geniş yelpazede tüm afetleri değerlendiren bir yaklaşımla afet yönetiminin dört aşamasına hitap etmektedir. Ayrıca, yerel belediyelerden ulusal hükümete kadar bütün hükümet düzeyleri bir araya getirilmekte ve özel sektör de işin içine katılmaktadır (Akyel, 2007).

Japonya, afetlerde her yıl verdiği kayıplar bakımından dünyanın önde gelen ülkeleri arasındadır. Afetlerde verdiği kayıplar bakımından birinci sırada doğal afetler yer almaktadır. Japonya özel konumu nedeniyle dünyanın en etkin afet yönetimi yapısına sahip olmak için, bu alana sürekli yatırım yapmak zorunda kalan bir ülkedir (Çakır, 2007).

Japonya'nın afet yönetim programları, 1961 yılında yürürlüğe giren Afete Karşı Önlemler Kanunu'na dayanmaktadır. Kanun, yetkilerin tanımı ve afet yönetimi sorumlulukları; afete hazırlıklı olma, afet acil yardım ve iyileştirme çalışmalarının yürütülmesi; afet yönetimi için kapsamlı ve objektif bir yönetim sisteminin teşkili, mali tedbirler; acil durum ilanı gibi konuları içine almaktadır. Bu kanun, farklı kanunlar kapsamında yürütülmekte olan afet yönetimi için kapsamlı ve sistematik bir çerçeve öngörmektedir. Söz konusu kanun uyarınca Japonya'da biri daimi diğeri ise afet durumlarında olmak üzere iki ayrı örgütlenmeye gidilmiştir. Kanunun ana başlıkları ise şöyledir: Afet yönetiminin yetki alanları ve sorumluluklarının tanımı: Afet yönetim sistemi, Afet yönetim planı, Afete hazırlık, Afete acil müdahale, İyileştirme, Mali önlemler, Olağanüstü Hal'dir (Yörükoğlu, 2005).

5. Türkiye doğal afet yönetimi

Türkiye'de doğal afet zararlarının azaltılması konusundaki çalışmaları, önemli politika değişiklikleri göstermeleri açısından iki bölüm halinde incelemek mümkündür. Birinci bölüm olan planlama öncesi dönemi 1944 öncesi, 1944-1950 arası ve 1958 sonrası olmak üzere üç dönem halinde değerlendirilecektir. Planlama döneminde ise Birinci Beş Yıllık Kalkınma Döneminden başlayarak, Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Dönemi de dâhil olmak üzere yıllık planlarda afet yönetimi planlamasına bakılacaktır (Ertürkmen, 2006).

Türkiye afet yönetim sistemi olarak bütünleşik afet sistemini kullanmaktadır. Türkiye'de Bakanlar Kurulunun 2011/1377 sayılı kararı ile geçerlilik kazanan Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönetmeliğine (2011) göre Başbakanlık Kriz Yönetim Merkezi Yönetmeliğini tedavülden kaldırmıştır. Kriz Yönetim Merkezi tedavülden kaldırıldıktan sonra doğal afetlerde hangi kurum ve ne şekilde koordinasyonu sağlayacağı açısından yönetim eksikliği meydana gelmiştir. 22.12.2016 tarih ve 595 sayılı yönetmeliğine göre Bakan onayı ile İçişleri Bakanlığında Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi (GAMER) kurulmuştur. Valiliklerde ise İl Güvenlik ve Acil Durumlar Koordinasyon Merkezi kısa adı 'GAMER' kurulmuştur (GAMER, 2016). GAMER kurumunun görevi teknolojik, insan ve doğal kaynaklı acil durumların oluşturduğu bütün güvenlik risklerine karşı;

- Olay öncesi, olay anı ve sonrası aşamalarını etkin ve ivedi bir şekilde doğru yönetmek
- Planlama etkinlikleri ve ihtiyaç analizi oluşturmak, etkin ve ivedi bir şekilde karar alarak çözüm odaklı müdahaleler yapmak
- Bu oluşan aşamalarda işbirliği ve koordinasyonu artırıcı tedbirler almak

Bu oluşan faaliyetlerde GAMER Kurumu temel amacı;

- Bütünleşik afet yönetimi anlayışıyla, doğal afetlerin öncesinde, doğal afetler esnasında ve sonrasında afet yönetimini etkin kılmak
- Risk incelemesine bağlı olarak durumların tamamını ve olasılıkları önceden tahmin etmek
- Program yapılarak, planlı bir şekilde doğabilecek zararların en alt düzeye indirmektir.

Yerel seviyede, 112 acil çağrı merkezleri ile il afet ve acil durumlar yönetim merkezleri bütünleşmiş bir şekilde eşgüdümlü çalışacaklardır (AFAD, 2018).

Türkiye genelinde İçişleri Bakanlığına bağlı Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD), yönetim merkezi olarak en üstte yer almaktadır.

Resmî kuruluşlar: AFAD, Sağlık Bakanlığı, Valilikler ve kaymakamlıklar, Türk Silahlı Kuvvetleri, Emniyet Genel Müdürlüğü, Belediyeler, Türkiye Kızılay Derneği, Ulusal Medikal Kurtarma Ekipleridir (UMKE).

Sivil Toplum Örgütleri ise AKUT Arama Kurtarma Derneği, AKA Arama Kurtarma Araştırma Derneği, NAK Arama Kurtarma, GEA Yeni Yüksektepe Arama Kurtarma Ekoloji Grubu, Üniversite topluluklarıdır.

6. Sarıyer ilçesi doğal afet yönetimi

İstanbul'da ve Sarıyer'de Türkiye'nin geneli gibi bütünleşik doğal afet yönetim sistemi kullanılmaktadır. Türkiye doğal afet planı Sarıyer'e uyarlanarak kullanılmaktadır.

6.1. Sarıyer ilçesi doğal afet hizmetleri

Sarıyer ilçesinin doğal afetlerle mücadelede yönetim ekiplerinin müdahale ve operasyon etkinliklerini Sarıyer Kaymakamı başkanlığında Sarıyer Belediyesi, İstinye İtfaiyesi ve Sarıyer İtfaiyesi birlikte oluşturulan müdahale operasyon kuruluyla yönetirler. Bu kurulların yönetimindeki iletişim, ilkyardım ve sağlık, ulaşım işleri, yangın ve tehlikeli maddeler, altyapı işleri, kurtarma ekipleri, sosyal hizmetler, enkaz kaldırma ekipleri, defin işleri ekipleri tarafından yapılmaktadır. Müdahale - Operasyon ekiplerinin sorumlusu Sarıyer Kaymakamı, kendine bağlı birimleri belirler, birimlerin eş güdümünü ve incelenmesini sağlar. İhtiyaç duyduğunda ilçenin başka yerlerinde olay komuta merkezleri oluşturur. Operasyon ve müdahale hizmetleri için ihtiyaç duyulan malzeme ve personel sayılarını belirleyip temin edilmesi için çalışmalar yapar.

Sarıyer ilçesinde doğal afetlere müdahale edecek kurumların, hangi hizmet kollarında yer aldıkları ve bu kurumlarda çalışan personellerin çalışma zamanları göz önüne alınarak, ilçe kurtarma ve yardım komitesi 9 çeşit hizmet koluna ayrılmıştır. Bu 9 hizmet kolu Sarıyer ilçesinin doğal afetlerle mücadelesinde doğal afetlerin öncesi ve sonrasının planlarını içermektedir. Sarıyer ilçesinin kamu kurumları sırasıyla, Kaymakam, Belediye Başkanı, İlçe Jandarma Komutanı, İlçe Emniyet Müdürü, Mal Müdürü, Çevre Şehircilik İl Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürü vb.'dir. 1 başkan, 8 asil, 7 tane de yedek üyeden oluşmaktadır. Dokuz hizmet kolu aşağıda detaylı bir şekilde verilmiştir.

a) Haberleşme Hizmetleri: Bebek Telekom müdürlüğü, İlçe emniyet müdürlüğü, Sarıyer PTT müdürlüğü, Sarıyer ilçe jandarma komutanlığı gibi kurumlardan toplam 18 personel haberleşme hizmet grubunda görev almaktadır.

b) Ulaşım Hizmetleri: Herhangi bir doğal afette ulaşım hizmetleri grubu 6 araç ve 88 personelle hizmet vermektedir. Kurum olarak Sarıyer Belediyesi, Sarıyer İlçe Emniyet Müdürlüğü, Sarıyer Trafik Denetleme Şubesi Müdürlüğü ve Bebek Telekom Müdürlüğü yer almaktadır. Ulaşım hizmetlerinin toplanma yeri Sarıyer İlçe Emniyet Müdürlüğüdür.

c) İlk Yardım Sağlık Hizmetleri: Sarıyer ilçesi sınırları içerisinde toplam 4 adet hastanenin mevcut olduğu, bu hastaneler toplamda 443 yatak kapasiteli, hastanelerde toplam 178 doktorun görev yaptığı, 378 hemşirenin görev aldığı, 32 sağlık çalışanı, 4 kimyager ve diğer işlerde de toplam 400 personel görevlendirilmiştir. Hastanelere bağlı 1 ambulans ve 12 adette binek araç mevcuttur.

Hastanelerin yetersiz kaldığı zamanda doğal afetlerde yaralanan ve hastaların tedavi edilebileceği 12 alan gösterilmiştir. İlk yardım ve sağlık hizmetleri ve defin grubunda 3 araç ve 43 personelle doğal afetlere müdahale yapılabilmektedir. Sarıyer'de Toplam 14 adet mezarlık alanı mevcuttur.

Kurtarma ve Yıkıntıları Kaldırma Hizmetleri: Kurtarma hizmetleri ve yıkıntıları kaldırma ile ilgili Sarıyer Belediyesi Fen işleri müdürü başkanlığında 36 temsilci yer almaktadır. Sarıyer ve İstinye itfaiye gruplarından ve Sarıyer belediyesi personelleri tarafından bu hizmet yapılmaktadır.

d) Ön Hasar Tespit ve Geçici İskân Hizmetleri: Ön hasar tespit formunda doğal afette kimlerin ne kadar zarar gördüğü, yapıların durumu, hasarlı yapıların sayısı ve doğal afette ölen ve yaralanan kişilerin sayısı gibi bilgiler yer almaktadır. Ayrıca ön hasar tespiti için icmal formu hazırlanmaktadır. Bu formda hane sayısı, nüfusu, hasarlı ve hasarsız bina sayısı, yıkılan ahır ve samanlık sayıları, ölen hayvan sayıları gibi bilgiler icmal formunda gösterilmektedir.

Geçici iskân ve barınma yeri olarak 2 adet doğal afet çadır alanı ve 16 adette otel yer almaktadır. Ön hasar ve iskân grubunda 6 araç ve 43 personelden oluşmaktadır. Ön hasar tespit ve geçici iskân grubunun toplanma alanı Büyükdere imar müdürlüğüdür.

e) Güvenlik Hizmetleri: Güvenlik hizmetleri İlçe emniyet müdürlüğü, ilçe jandarma komutanlığı ve sahil güvenlik komutanlığından oluştuğu görülmektedir. Doğal afetlerde hangi görevi yapacakları belirtilmiş olduğu görülmektedir. Güvenlik Hizmetleri grubunda doğal afetlerde 4 araç ve 26 personel görev almaktadır. Toplanma yerleri her güvenlik kurumu kendi merkezinde toplanacaktır.

f) Satın Alma, Kiralama, El Koyma ve Dağıtım Hizmetleri: Satın alma, kiralama, lojistik, dağıtım ve el koyma hizmetlerinde doğal afetlerle mücadele için 4 araç 41 personel görev almaktadır. 13 tane lojistik dağıtım merkezi bulunmaktadır. Sarıyer Kaymakamlığı Toplanma yeri olarak belirlenmiştir.

g) Tarım Hizmetleri: İlçe gıda tarım ve hayvancılık müdürü başkanlığında 3 araç 28 personel görev almaktadır. Sarıyer Belediyesi veteriner müdürlüğünden, Ziraat Bankasından ve Sarıyer ziraat odası başkanlığından kişiler temsilci olarak katılmaktadır.

h) Elektrik, Su ve Kanalizasyon Hizmetleri: Sarıyer ilçesi sınırlarında oluşan veya oluşabilecek doğal afetlerde insanların genel ihtiyaçlarını karşılayacak yer altı ve yer üstü hizmetleri yerine getiren hizmet kollarının koordinasyonunu sağlaması sonucu doğal afetlerin verdiği zararlar en alt düzeyde tutulması sağlanacaktır.

Dört kurumun bu alanda görev yaptığı görülmektedir. Bunlar; İSKİ, BEDAŞ, İGDAŞ ve Sarıyer belediyesi fen işleridir. Elektrik, doğalgaz, kanalizasyon ve su hizmetlerinde doğal afetlerle mücadelede 21 araç 84 personel görev almaktadır. Sarıyer kaymakamlığı toplanma alanlarıdır.

6.2. Sarıyer ilçesi komuta merkezi

Afet Yönetimi merkezde, İçişleri Bakanlığına bağlı AFAD, illerde ise il özel idareleri bünyesinde, doğrudan valiye bağlı İl Afet ve Acil Durum Müdürlükleri tarafından yürütülmektedir. Afet ve Koordinasyon Merkezi (AKOM), İstanbul Valiliği'nden gelecek talimatlar doğrultusunda İstanbul Büyükşehir Belediyesinin üzerine düşen görevleri koordine etmektedir. Sarıyer Kaymakamı da İstanbul Valisinden gelecek talimatlarla üzerine düşecek vazifenin koordinasyonunu yapmakla sorumludur. Sarıyer İlçesinin doğal afetlerle mücadelede yönetim ekibinin idaresi Sarıyer Kaymakamı tarafından yönetilmektedir. Kaymakamlık binası merkez olup, komuta merkezinde iletişim sorumlusu, basın sözcüsü, irtibat sorumlusu, güvenlik sorumlusu, olay komutanı ve yardımcısı görev yapar. Doğal afet yönetim ekibine liderlik eden Sarıyer Kaymakamı Valiye karşı doğal afet yönetimi ve acil durum müdahalelerinden sorumludur ve bilgilendirmekle yükümlüdür. İstanbul Valisi tarafından Sarıyer Kaymakamlığına verilen yetkiler istikametinde ihtiyaç duyulan afet ve acil durum planını hazırlar, ihtiyaç duyulan eş güdümü sağlar ve uygular.

6.3. Sarıyer ilçesi bilgi ve planlama servisi

Sarıyer ilçesinin doğal afetlerle mücadelede doğal afet yönetim ekiplerinin bilgi ve planlama etkinlikleri, Sarıyer Kaymakamlık Yazı İşleri Müdürlüğü, Sarıyer Kaymakamlığı Bilgi İşlem Şefliği ile Sarıyer Belediyesinin İmar ve Şehircilik Müdürlüğü ve Kentsel Tasarım Müdürlüğü birimleri tarafından yürütülmektedir. Sarıyer Kaymakamı ve Sarıyer Belediye Başkanına bağlı bu alt birimler, doğal afet öncesi, doğal afet esnası ve doğal afet sonrası yapılacak işlemlerin tamamına yönelik doğal afet acil eylem planını, daha farklı tatbikat planlarını ve prosedürlerini birimlere doğal afet olayı

olmadan hazırlar ve farklı düzeylerde tatbikatlar yaparak denetler, güncel olmasını temin ederek ileriye götürür. Doğal afetler esnasında kullanılacak formların fazlalaştırılmasını ve hazır halde saklanmasını üstlenir. Doğal afet esnasında çalışacak personelleri belirler ve bu personellerin eğitim planlamasını yerine getirir ve eğitim koordinasyonunu sağlar. Doğal afetler esnasında birbirleriyle irtibat sağlanması gereken kurumların telefon listesini güncel olmasını temin ederek bilgi bankası meydana getirir.

6.4. Sarıyer ilçesi lojistik ve bakım servisi

Sarıyer ilçesinin doğal afetlerle mücadelede doğal afet yönetim ekiplerinin Lojistik ve Bakım Servisi etkinlikleri Sarıyer Kaymakamlığı Mahalli İdare Şefliği ve Sarıyer Belediyesi Destek Hizmetleri Müdürlüğü tarafından yerine getirilir. Bu birimler, sağlık, gıda, haberleşme, araç ve personel ayarlanması, anlaşmalı kurum ve kuruluşlar, gönüllüler ve sivil toplum kuruluşları, barınma ve tesis ekipleri tarafından yerine getirilir. Destek hizmetleri müdürü acil eylem planını ve prosedürlerini alt birimlerine hazırlar ve zaman zaman tatbikatlar yaparak hazır ve güncel olmalarını sağlar. Lojistik ve bakım servisi, malzeme ve araçların, personel ve hizmetlerin temin edilmesinden sorumludur. Acil hâllere müdahale yapılırken müdahale ekibine ihtiyaç duyulan malzeme, donanım ve insan gücünün bulunmasını sağlar.

6.5. Sarıyer ilçesi finans ve yönetim servisi

Sarıyer ilçesinin doğal afetlerle mücadelede doğal afet yönetim ekiplerinin finans ve yönetim servisi Sarıyer Kaymakamlığı sosyal yardımlaşma ve dayanışma vakfı, Sarıyer mal müdürlüğü, Sarıyer Belediyesi mali hizmetler müdürlüğü tarafından yerine getirilir. Bu birimler muhasebe, maliyet, zarar tespit ve personel işleri ekipleri tarafından yürütülür. Bu birimlerle ilgili doğal afetlerin öncesi, esnası ve sonrası ile ilgili acil eylem planı oluşturulur, çeşitli tatbikatlarla denetlenir ve güncel olması sağlanır. Acil durum faaliyetlerinde finans ve yönetim ekibi mali yönetimden sorumludur. Parasal kayıtların tutulması, ödemelerin tam yapılması, ne kadar para harcaması yapılacağı ve fon kaynağının oluşturulmasından sorumludur.

6.6. Sarıyer ilçesinde yaşanan doğal afetler

Sarıyer’de oluşan doğal afetlerin büyük kısmı sel baskınları ve orman yangınlarıdır. Sarıyer ilçesi sınırlarında son 18 yılda hiç yıkıcı bir deprem olmamıştır. Diğer doğal afetlerin görülme sıklığı da fazla yoktur. En fazla görülen olaylar sel baskınları, orman yangınları ve fırtınalardır.

Sarıyer bitki örtüsü açısından bakıldığında İstanbul’un en fazla ormanlık alanına sahip ilçelerden biridir. Sarıyer ilçesinin kuzeyine bakan taraftaki yerler ormanlık ve diktir. Sarıyer’in doğu kısmında Belgrad ormanları yer almaktadır. Merkezden sonra köy yollarının tamamı ormanlık alanlarla kaplıdır. Rumeli feneri, Rumeli kavağı, Kilyos Mahallesi üçgenindeki alanın çoğunluğu ormanlık alandır. Orman yangınları, Sarıyer’in ormanlık alanı fazla olmasından dolayı fazla miktarda oluşmaktadır.

Sarıyer ilçesi ılıman ve sıcak bir iklime sahip olmasına karşılık kış aylarındaki yağış miktarı yaz aylarındaki yağış miktarına göre çok fazladır. Sarıyer’in senelik yağış miktarı ortalama 920 mm’dir. En kurak ay 30 mm yağış ortalamasıyla Temmuz ayıdır. En çok yağışın olduğu ay ise 154 mm yağışla Aralık ayıdır.

Sarıyer ilçe sınırları içerisinde orman yangınları ve sel olayları dışında fırtına ve toprak kayması olayları mevcuttur. 08.11.2009 tarihinde Sarıyer ilçesi Balta limanı Mahallesi Şehit Sırrı Kaleli Caddesi Taş ocağı Çıkmazında meydana gelen olayda kaya düşmesi sonucu 1 kişi hayatını kaybetmiştir. Fırtına olayları da Sarıyer ilçesi sınırlarında çok karşılaşılan bir olay türüdür.

6.7. Sarıyer doğal afet yönetimi yapılan ve hedeflenen çalışmalar

Eğitim tatbikatları insanların doğal afetler olmadan neler yapılacağı, doğal afetlerin oluşumu esnasında nelerle karşılaşabileceği ve doğal afetlerin sonunda davranış tarzları gibi insanları bilinçlendirmek suretiyle halka verilen eğitimlerin sonucu verilmektedir.

Sarıyer ilçesinde gönüllü itfaiyecilik çalışması 2012 yılında hayata geçirilmiştir. Rumeli fenerinde 1 araç 12 gönüllü itfaiyeci personel tarafından göreve başlamıştır. 2013 yılında ise Kilyos Mahallesi'nde 15 gönüllü itfaiyeci ve Gümüş derede ise 31 gönüllü itfaiyeciye eğitimleri verilerek görev verilmiştir.

Planlanan Çalışmalar: Sarıyer Belediyesinin Kendisine has doğal afet yönetim planı bulunmaktadır. Orta vadeli planlar şunlardır;

Belediye Acil Müdahale Birimi, Sarıyer Bölgesi Sismik Riski Azaltma Projesi, Depreme Dayanıklı Konut, Dere Yatakları ve Şevli Yerlerin İslah Edilmesi, Çadır kent Projesi, Mahalle Afet Gönüllüleri Projesini Aktif Hale Getirmek, Gönüllü Yaşam Projesini Gerçekleştirmek, Semt Deprem Evleri Oluşturulması

Uzun vadeli planlar şunlardır: Altyapının Tamamını ve Konut Yapmaya Yönelik, Deprem Yönetmeliğine Uyan Zemin Çalışmalarının Yapılması, Doğal Afetlerin İncelenmesi ve Muhtemel Risklerin Hesaplanması, Sarıyer İlçesinin Deprem Master Planı, Bütünleşik Afet Yönetimi Ortaya Koymak

7. Bulgular

Bulguların bulunmasında İstanbul itfaiyesinin bulgularından faydalanılmıştır. İtfaiye istatistik programının Sarıyer ile ilgili bölümlerinden alınmıştır.

7.1. Tatbikatlar

Doğal afetler öncesi ve doğal afetlerin oluşu ve sonrası ile ilgili insanları bilinçlendirme çalışmalarının verildiği Sarıyer ilçesi sınırlarında İstinye ve Sarıyer İtfaiyesinin 2016 yılında 105 okulda 18617 öğrenci ve öğretmene eğitim ve tatbikat yapılmıştır. 2016 yılı içerisinde 16 kuruma ve 1078 kişiye eğitim tatbikat yapılmıştır. Son olarak 2017 yılı eğitim tatbikat sayıları 52 okulda 12824 öğrenci ve öğretmene verilmiştir. Aynı şekilde 2017 yılı içerisinde kurumlarda 76 kurum ve kuruluşta çalışan 2202 kişiye doğal afetlerle ilgili eğitim tatbikat yapılmıştır. 2017 yılı içerisinde İstanbul genelinde 1164 okulda 468940 öğretmen ve öğrenciye, 583 kurum ve kuruluşta, 51356 çalışana eğitim, seminer ve tatbikatlar yapılmıştır.

7.2. Orman yangınları

Sarıyer ilçesi sınırlarında oluşan orman yangınlarına müdahale yapan İstanbul itfaiyesi 2004 yılından 2017 yılına kadar 13 yılda 79 orman yangınına müdahale etmiştir. En fazla orman yangınına müdahale edilen yıl 2006' yılıdır. En az orman yangınının olduğu yıl ise 2015 senesidir.

7.3. Sel baskınları

Sarıyer'de meydana gelen sel olaylarında, 2004 – 2017 yılları arasındaki itfaiye istatistik verilerine göre 88 sel olayına müdahale edilmiştir. 14 yıl içerisinde en fazla sel olayının meydana geldiği yıl 2006 yılıdır. 2006 yılında 11 sel olayına müdahale edilmiştir. İkinci sırada ise 2012 yılı yer almakta olup, 2012 yılında toplam 10 sel baskını vakasına müdahale edilmiştir. Üçüncü sırada ise 2015 yılı yer almakta, 2015 yılında 9 sel baskınına müdahale edilmiştir. En az sel baskını vakasının olduğu yıllar ise, 2004, 2007, 2013 yıllarında üçer sel baskını olaylarıdır.

8. Sonuç ve öneriler

Yaşadığımız dünyada oluşan doğal afetlerdeki araştırmalarda, özellikle Emergency Events Database (EMDAT) veri tabanı 2015 yılı raporu doğal kaynaklı afetlerin Türkiye ile ilgili kısmında sel baskınları olaylarının diğer doğal afetlerin oranına yakın meydana geldiği görülmüştür. Sarıyer ilçesinde de sel baskınları ilk sıradadır. Karadeniz iklim özelliklerini taşıyan Sarıyer de yoğun yağışların olması sebebiyle doğal afetler içinde en fazla sel baskını olayı olduğu görülmektedir. İklim haricinde bu baskınları olma sebeplerinden biri yapısal anlamda Sarıyer ilçesinin eski yerleşim alanı olması gelmektedir. Sel baskını olmaması için merkezi yönetim ve yerel yönetimler el ele vererek dere yataklarının ıslahı ve sel baskını olabilecek yerlere konut ve işyeri gibi yapılarının yapılmaması gibi önlemler alarak bu olayları asgari düzeye indirebilmektedir. Doğal afetlerde İkinci sırayı fırtınalar almaktadır. Dünyada 244000 kişinin ölmesine sebep bu olaylar yapıların güçlendirilmesi gibi önlemlerle ölümleri büyük oranda azaltacaktır. Maliyet anlamında da çok büyük zararlara yol açarlar. Sarıyer ilçesi sınırları içerisinde de fırtına olayları çok fazla yer kaplamaktadır. Nedeni Sarıyer de en fazla itfaiye olaylarından biri fırtına sebebiyle çatı uçmasıdır. Başka bir önlem ise çürük ağaçların tespit edilerek kaldırılmasıdır. Diğer bir sebep ise yanlış iskân ve insanların tedbirsizliğidir. Sarıyer ilçesi sınırlarında ormanlık alanların fazla olması neticesinde orman yangını olayları da çok fazla karşı karşıya kalınmaktadır. Orman yangınları ile ilgili orman söndürme müdürlüğü ile İstanbul itfaiyesi yangının büyüklüğüne göre birlikte çalışma yapmaktadırlar, fakat bu çalışma her zaman eşgüdümlü bir şekilde yapılamamaktadır bu eşgüdümü ileri bir seviyeye taşımak zorundayız. 2015 yılı raporunda dünyada oluşan depremlerde ölen kişi sayısı başka doğal afetlerin tümünden daha fazladır. 750000 insan deprem ve depremden sonra oluşan tsunami dolayı hayatını yitirmiştir. Tsunami yer sarsıntılarında 20 kat fazla insan kaybına sebep olmaktadır. Türkiye topraklarının % 96'sı deprem kuşağında yer almaktadır. Türkiye nüfusunun da yaklaşık % 98'i bu deprem kuşağı içerisinde bulunan yerlerde yaşamaktadır.

Doğal afetlerde öncelikli görev merkezi yönetimde, daha sonra yerel yönetimlerde. Sarıyer ilçesi sınırları içerisindeki kurumlar öncelikle kendi içerisinde toplanmak suretiyle bütünleşik afet sisteminin alt yapısını oluştururlar. Sarıyer ilçesinde bütünleşik doğal afet sistemi kullanılarak merkezi yönetimle etkileşim içerisinde.

Doğal afetlerle mücadelede en önemli unsur eğitimidir. İnsanlara doğal afetler konusunda eğitim verilerek doğal afet zararları ve can kayıpları en alt düzeye düşürülebilmektedir. Vatandaşların tamamında duyarlılık farkındalığının ve bilinç düzeyinin artırmak için seminerler ve tatbikatlar yaparak vatandaşları eğitmek çok önemli hale gelmiştir. Burada örgütlenmek en önemli esastır. Gelişmişlik düzeyi doğal afetlerin öncesi, esnası ve sonrasında en büyük etkenlerden biridir. Sarıyer ilçesinde Bakanlar Kurulu kararıyla Fatih Sultan Mehmet Mahallesi ve derbent mahallesi riskli alan ilan edilmiş olup buralarda kentsel dönüşüm çalışmaları yapılması kararı alınmıştır. İnsanları mağdur etmeden yerinde dönüşüm yapıldığı takdirde bu yapılan işlemler daha hızlı ve etkin yapılacaktır. Burada örnek Ferah evler Mahallesi'nde yapılan kentsel dönüşüm örneğidir. Sarıyer Belediyesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi, doğal afetlere müdahale eden AFAD ile İtfaiye kurumlarının eşgüdümlü şekilde çalışmaları doğal afetlerin öncesi, esnası ve sonrasında çok önem arz etmektedir. Sarıyer Belediyesi genelde doğal afetler konusunda etkin planları olmasına karşın uygulamada bazı eksiklikler mevcuttur. Sarıyer doğal afet birimi kâğıt üzerinde oluşturulmuş olmasına rağmen personel ve teçhizat anlamında eksiklikler çok fazla görünmektedir. Bu çalışmadan sonra yapılacak çalışmalara ışık tutması bakımından İstanbul Teknik Üniversitesinin Sarıyer ile ilgili doğal afetlerle alakalı bilgilerden faydalanılması çalışmayı yapan açısından artı avantajlar katacaktır. Ayrıca Sarıyer Belediyesi meclis tutanakları incelendiğinde doğal afetlerle ilgili alınan kararlardan faydalanması artı bir değer olarak çok önemlidir. Araştırma Sarıyer ilçesinin doğal afet yönetim sisteminin daha etkin bir şekilde yürütülebilmesi için bazı öneriler geliştirilmiştir. Bu öneriler:

- Sarıyer ilçesinde sel baskını olmaması için merkezi yönetim, Büyükşehir belediyesi ve Sarıyer belediyesi el ele vererek dere yataklarının ıslahı ve sel baskını olabilecek yerlere konut ve işyeri gibi yapılarının yapılmaması gibi önlemler alarak bu olayları asgari düzeye indirebilir.

- Fırtına olaylarına karşı Sarıyer ilçesinde gerekli tedbirler bazen yetersiz kalmaktadır. Bunların başında binaların yapısı açısından tedbirler yer almaktadır, yani evlerin özellikle de çatıların sağlamlığı denetlenmelidir.
- Sarıyer ilçesi orman yangını ihbarlarında 177 orman yangın ihbar hattı ile 110 itfaiye telefon numarasını etkin bağlantı içerisinde birleştirmemiz gerekmektedir.
- Yerel yönetimlerden biri olarak Sarıyer Belediyesi doğal afetlerle ilgili sorumluluk alanlarında etkin olarak sorumluluk almalı, Büyükşehir belediyesi bünyesinde bulunan doğal afet hizmetlerinin en azından bir kısmını devralmalıdır.
- Sarıyer ilçesinde çadır alanı olarak 2 adet yer gösterilmektedir. Bu sayı Sarıyer'in kapasitesinin çok altındadır, daha fazla çadır alanları belirlenmeli, ihtiyaç duyulursa kamulaştırma yapılmalı, doğal afet sonrasında insanlar mağdur edilmemelidir.
- Okullarda ve kurumlarda eğitim tatbikat yapan AFAD, Sarıyer Belediyesi ve Sarıyer İtfaiyesi ve İstinye İtfaiyesi ile birlikte eş güdüm içerisinde insanları bilinçlendirmelidir.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve Sarıyer Belediyesi koordineli bir şekilde çalışarak Ferah Evler Mahallesinde yapılan yerinde dönüşüm örneğini göz önüne alarak depreme dayanıklı konut yapmayı ön planda tutmalıdırlar.

Kaynakça

- Açıklamalı Afet Yönetimi Terimleri Sözlüğü (2018). <https://www.afad.gov.tr/tr/23792/Aciklamali-Afet-Yonetimi-Terimleri-Sozlugu?kelime=bütünleşik+afet+yönetimi> (Erişim tarihi: 27.04.2019)
- AFAD (2017). <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2288/files/afadsp2013-2017.pdf> (Erişim tarihi: 26.04.2019)
- Afet ve acil durum yönetim merkezleri yönetmeliği (2011). <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2011/02/20110219-12-1.pdf> (Erişim tarihi: 22.04.2019)
- Akar, S. (2013). *Doğal afetlerin kamu maliyesi üzerine etkisi: Türkiye örneği*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akdağ, S.E. (2002). *Mali yapı ve denetim boyutlarıyla afet yönetimi*. Ankara: Sayıştay Başkanlığı.
- Akyel, R. (2007). *Afet yönetim sistemi: Türk afet yönetiminde karşılaşılan sorunların tespit ve çözümüne ilişkin bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Bayram, A. (2015). *İstanbul Büyükşehir Belediyesinin doğal afetlere dayalı kriz yönetimi ve halkın bakış açısı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, Edirne.
- Özer, Y.E. (2019) Sürdürülebilir yerleşimler ve doğal afetler. [http://kisi.deu.edu.tr/userweb/yunusemre.ozer/SURDURULEBILIR%2520YERLESIMLER%2520VE%2520DOGAL%2520AFETLER\(1\)\(1\).ppt+%&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr](http://kisi.deu.edu.tr/userweb/yunusemre.ozer/SURDURULEBILIR%2520YERLESIMLER%2520VE%2520DOGAL%2520AFETLER(1)(1).ppt+%&cd=3&hl=tr&ct=clnk&gl=tr) (Erişim Tarihi: 24.04.2019)
- Çakır, B. (2007). *Afet ve Acil Durum Yönetimi: Bolu Belediyesi Örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Dinçer, Ö. (1998). *Stratejik yönetim ve işletme politikası*. İstanbul: Beta Basım.
- Ergunay ve Kanlı, İ.B. (2003). *Türkiye'de üst düzey planlama sistemi ve yönetimine afet yönetimi kapsamında bakış*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Ertürkmen, C. (2006). *Afet Yönetimi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- GAMER,(2016). <http://www.karaman112.gov.tr/kurumlar/karaman112.gov.tr/KARAMAN%20%C4%B0L%20GAMER%20Y%C3%96NERGE%20%2003%2008%202018%20Son%20Hali%20PDF%20DENEMES%C4%B0.pdf> (Erişim Tarihi: 24.04.2019)
- Holloway, J.A.M. (1995). *Yerel yönetim ve kriz yönetimi*. Uluslararası Yerel Yönetimler Birliği Doğu Akdeniz ve Ortadoğu Bölge Teşkilatı (IULA-EMME), İstanbul: Kent Basımevi

- Kadıoğlu, M. (2011). *Afet yönetimi beklenilmeyeni beklemek, en kötüsünü yönetmek* (1. baskı). İstanbul: Marmara Belediyeler Birliği Yayınları.
- Kumar, M. ve Fonagy, P. (2013). Differential effects to social violence and natural disaster on children's mental health. *Journal of Traumatic Stress*, 26(1), 295-297.
- Sarıbekir, G. (2013). *The Turkish catastrophe insurance pool claims: Modeling 2000-2008 data*. Unpublished Master Thesis, The Middle East Technical University, The Graduate School of Natural and Applied Sciences, Ankara.
- Tanaka, A. (2015). The impacts of natural disaster on plants' growth: Evidence from the Great Hanshin-Awaji (Kobe) earthquake. *Regional Science and Urban Economics*, 50, 27-31.
- MGM, (2016). Meteorolojik kaynaklı doğal afetler. <https://www.mgm.gov.tr/FILES/genel/kitaplar/dogalafet-2015.pdf> (Erişim Tarihi: 22.04.2019)
- Yavaş, H. (2005). *Doğal afetler yönüyle Türkiye'de belediyelerde kriz yönetimi*. Ankara: Orion Yayınevi
- Bayram, A. (2015). *İstanbul Büyükşehir Belediyesinin doğal afetlere dayalı kriz yönetimi ve halkın bakış açısı*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Edirne.
- Yörükoğlu, N.(2005), Japonya'da afet yönetimi. M. Kadıoğlu ve E. Özdamar (Eds.), *Afet Yönetiminin Temel İlkeleri* (ss. 205-252) içinde, Ankara: JICA Türkiye Ofisi.

Extended Abstract

Natural disaster management systems have been established to minimize the risk of natural disasters in most countries around the world. Various natural disaster management schemes have been formed in the central government and local governments in Turkey as well. The aim is to minimize the loss of lives and property damage during a natural disaster. The negative effects of natural disasters can be reduced to the lowest level owing to strict controls established by people. It has been targeted to plan the strategies on how to deal with natural disasters psychologically, which are rapidly increasing, thanks to the stages that people have been going through.

28 out of the 31 types of natural disasters seen on the planet are meteorological natural disasters. Countries differ in terms of meteorological disasters concerning their location. Natural disasters may occur in many more ways; such as volcanic eruption, flood, tsunami, earthquake, avalanche, landslide, etc.

To reduce the natural disaster damage before the natural disaster outbreaks, the most important of the responsibilities of the local administrations is to design efficient urban planning. The idea of designing an efficient urban plan takes place at the beginning of measures against natural disasters. While losses in countries with an efficient urbanization phenomenon are less, in countries with no plan and inadequate development, losses are much higher. In addition to the areas where people live, law, culture, and the physical environment must be evaluated as well in terms of combating natural disasters.

The natural disaster management consists of 4 stages. These 4 stages can sometimes be used at the same time with each other, and sometimes they may contradict with each other. When we take the matter into our consideration conceptually, it is always useful to use 4 stages together.

In Sarıyer, the district rescue and relief committee are divided into 9 service branches in the which are prepared according to the provided services and work hours of the staff working in these companies that combat with natural disasters. These services are; Communication Services, Transportation Services, First Aid Health Services, Pre-Damage Detection and Temporary Settlement Services, Security Services, Purchasing, Leasing, Seizure and Distribution Services, Agricultural Services, Electricity, Water and Sewerage Services.

Sarıyer district command center: Disaster management is headed by Disaster and Emergency Management Presidency (AFAD) affiliated to prime ministry in central areas and in other provinces it is conducted by Provincial Disaster and Emergency Directorates affiliated to the governor of the province in the scope of special provincial administrations. AKOM coordinates the duties of the İstanbul Metropolitan Municipality in line with the instructions coming from the İstanbul Governorship. The Governor of Sarıyer is responsible for coordinating the duty coming from the

Istanbul Governor. The management team of combating natural disasters in Sariyer district is managed by Sariyer District Governor.

Sariyer prevention - operation service: Prevention- operation activities of the management team of combating natural disasters are conducted by Sariyer Municipality, İstinye Fire Department and prevention operation board formed together by Sariyer Fire Department under the presidency of Sariyer district governor.

Information and planning service in Sariyer district: Information and planning activities of the management team of combating natural disasters in Sariyer district is carried out by Sariyer District Governorship Directorate, Sariyer District Governorship Information Processing Directorate and Sariyer Municipality Directorate of Urban Development and Urban Design Directorate.

Logistics and maintenance service in Sariyer district: Logistics and maintenance service of the management team of combating natural disasters in Sariyer district is managed by Sariyer District Governorship Local Administration and Sariyer Municipality Support Services Directorate. These units are carried out by health, food, communication, vehicle and staff adjustment, contracted institutions and organizations, volunteers and non-governmental organizations, housing and facility teams.

Finance and management service in Sariyer district: Finance and management service activities of the management team of combating natural disasters in Sariyer district is carried out by Sariyer District Governorship Social Assistance and Solidarity Foundation, Sariyer Property Directorate, Sariyer Municipality Financial Services Directorate. These units are managed by accounting, cost, loss, and personal affair teams.

Executed and Planned Activities for Combating Natural Disasters in Sariyer district

Executed activities: natural disaster training drills like; what people should do before a natural disaster shows up, what people can confront during a natural disaster and behavior types of people occurring at the end of a natural disaster. These drills aim to raise awareness among people.

Planned activities: Sariyer Municipality has its own disaster management plan. Medium Term Plans are as follows; Municipal Emergency Response Unit, Sariyer Region Seismic Risk Mitigation Project, Earthquake Resistant Building, Improvement of Creek Beds and Sparse Places, Tent city project, Activating Neighborhood Disaster Volunteers Project, Conducting a Volunteer Life Project, Building District Earthquake Houses.

Long term plans are as follows; Conducting soil amplification studies that fit earthquake regulations, investigation of natural disasters and calculating possible risks, earthquake master plan of Sariyer district, creating integrated disaster management.

Forest fires in Sariyer district: İstanbul fire department, which prevents forest fires around Sariyer district, extinguished 79 forest fires in past 13 years between 2004 and 2017. The most forest fires occurred in 2006 however 2015 was the year that the least amount of fires occurred.

The flood disasters in Sariyer district: According to fire department statistics, between 2004 and 2017, 88 floods occurred and they were eliminated in Sariyer. Among 14 years 2006 is the year when most floods occurred. 11 flood disasters were eliminated in 2006. 2012 is ranking as second in terms of frequency of flood disaster. 10 flood disasters were eliminated in total. Lastly, 2015 is the third in the scope of the same concern. 9 flood disasters were eliminated. The least flood disasters happened in 2004, 2007 and 2013 with only 3 flood disasters per year.

*Research article***AHP ve TOPSİS yöntemleri ile otomotiv plazasının en uygun tesis yeri seçimi kararının verilmesi**Yasin Galip GENÇER¹Asst.Prof.Dr., Department of International Trade and Finance
Yalova University, Turkey
yggencer@yalova.edu.tr, ORCID 0000-0003-2133-351X

Gizem SELÇUK

Department of International Trade and Finance
Yalova University, Turkey
gizemselcuk0@gmail.com, 0000-0003-2912-136X**Received date:** 19.04.2019 **Accepted date:** 11.06.2019**Suggested citation:** Gencer, Y.G. ve Selcuk, G. (2019). AHP ve TOPSİS yöntemleri ile otomotiv plazasının en uygun tesis yeri seçimi kararının verilmesi [Determining the optimum location of an automotive facility through AHP and TOPSIS methods]. *Journal of Politics, Economy and Management*, 2(1), 43–53.

Öz: Karar verme olgusu, karar vericilerin belirli riskler ve belirsizlikler altındayken uygun olan seçimi yapmasıdır. Literatürde birçok örneği bulunan; şirketlerin sürdürülebilir başarısı için akademik çalışmalardan faydalanılmasının bir örneği olan bu çalışmada Türkiye'nin en çok satılan markalarından birinin, Güney Marmara bölgesinde bulunan bir ilimiz için yapılacak olan bayilik yatırımının yeri için doğru kararın verilmesi amaçlanmıştır. Bu doğrultuda bir otomotiv plazasının en uygun tesis yeri seçiminin öneminden ve bu seçim için gerekli olan yöntemlerden bahsedilecektir. Çalışmanın sonucunda matematiksel yöntemlerden (AHP ve TOPSIS) faydalanılarak ulaşılan sonuçlar karar vericilerle paylaşılacak ve doğru karar verilmesi açısından destek alınacaktır. Tesis kurulmak üzere seçim yapılacak alternatifler gerçek özellikleriyle yatırım yapılacak arsaları göstermektedir. Çalışmamız gerçek bir şirketin yatırım kararında sayısal yöntemlerden yararlanılmasıyla literatüre katkı sağlamayı hedeflemektedir. Sonuç olarak 5 kriterli ve 9 alternatifli olan problemimizin hesaplamalarının çıktıları karar verici şirket yöneticileri ile paylaşılmış ve yatırımın başarısı açısından onlara yönlendirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Operasyon Yönetimi, AHP, TOPSIS, Nicel Karar Yöntemleri, Otomotiv**Determining the optimum location of an automotive facility through AHP and TOPSIS methods**

Abstract: Decision-makers make a reliable choice whilst they are under many uncertainties and jeopardies. This study is an example of the utilization of academic studies to a real-life case. One of Turkey's best-selling automotive brand is the decision maker for the choice of a plaza location in a city located in South Marmara region of Turkey. The problem is to make a choice about the right decision for the land on which the dealership investment will be made. In conclusion of this study, all results are going to be shared with the decision-makers by availing mathematical technics (AHP and TOPSIS) and after these, some sort of support is going to be presented to help an accurate decision. Alternatives which are going to be chosen to display the land might be invested with its unique features when the facility is at the point of being built. As a result, our problems which have five options and nine alternatives in their counting has been shared with the

---

¹ İletişimde bulunulacak yazar [correspondent author].

executives of a decision-maker company and has been directed to these executives on the purpose of achievement.

Keywords: Operations Management, AHP, TOPSIS, Automotive, Decision Methods

JEL Classification: L11, L62, M11

1. Giriş

Karar verme, bireyler tarafından mevcut diğer seçenekler ile karşı karşıya kalınması durumunda en uygun seçimin yapılmasıdır. (Karakaya ve Canel, 1998). Karar verme durumu, insan hayatının her alanında sürekli karşılaşılan bir durumdur. Zorlu bir süreç olarak karşımıza çıkan karar verme olgusu, karar vericilerin bir çeşit riskler ve belirsizlikler altındayken uygun olan seçimin yapılmasını gerektirmektedir. Bu süreç, bazen çelişkili seçenekler arasında en mantıklı seçimin yapılmasını gerektirir (Gencer ve Akkucuk, 2017). Mevcut koşullar altında, işletmelerin rekabetçi ortam karşısında kuruluş yerlerinin seçimi önemli bir rol oynamaktadır.

Dünyayı ele geçiren küreselleşme algısı ile birlikte rekabet ortamında meydana gelen şiddet iyice artış göstermektedir. İşletmelerin faaliyetlerini devam ettirebilmesi için hem yerel pazarlarda hem de uluslararası pazarlarda rakipleriyle rekabet edebilir durumda olması gerekir (Akkucuk, 2018). Bir firmanın rakiplerinin önüne geçebilmesi için satışlarını arttırıp maliyetlerini azaltabiliyor olması gerekmektedir. Fakat karar verirken amacımız sadece maliyeti düşürmek olursa bazı sorunlar meydana gelebilir ve bu sorunların temelinde kuruluş yerini seçerken aldığımız kararlar yatabilir. Eğer işletme yanlış yere kurulursa ürünleri temin etmek, haberleşme, ulaşım ve taşıma maliyetleri gibi sorunlarla karşılaşılabilir. Kuruluş yeri seçimi uzun bir dönem ele alan ve değiştirilmesi zor bir karardır. Bu yüzden kuruluş yeri seçimi çok dikkatli ve matematiksel yöntemler kullanılarak gerçekleştirilmelidir.

Bu çalışmada bir otomotiv plazasının en uygun tesis yeri seçiminin öneminden ve bu seçim için gerekli olan yöntemlerden bahsedilecektir. Çalışmanın sonucunda matematiksel yöntemlerden faydalanılarak ulaşılan sonuçlar karar vericilerle paylaşılacak ve doğru karar verilmesi açısından destek sağlaması amaçlanacaktır. Bir otomotiv plazasının yeri müşteriler tarafından dikkat çekilen bir cadde üzerinde olması, kolay ulaşılabilir olması satışların artmasında önemli rol oynamaktadır. Aynı zamanda yanında bulunan bayilerin sayısı da müşteriler için kolaylık sağlamaktadır. Diğer bir yandan bu unsur rekabeti arttıracığından dolayı negatif etki de oluşturabilir. Bu nedenle kuruluş yeri seçimi bir otomotiv plazasının rakipleri karşısında öne çıkabilmek için önemli konulardan biri olarak görülmektedir. Kuruluş yeri seçiminin, karar verme sürecinde birçok kriterin dikkate alınması gerektiğinden dolayı karmaşık bir süreç haline gelmektedir. Karar vericiler, karar verirken en mantıklı yerin seçilmesi için birden fazla kriteri değerlendirmeli ve diğer seçenekleri göz önünde bulundurmalıdır. Bu konuda karar verebilmek için çeşitli yöntemler uygulanmaktadır. Bunlara kendi aralarında matematiksel yöntemler, finansal yöntemler, simülasyon yöntemi ile son zamanlarda öne çıkan ve hiyerarşiyi dikkate alan çok kriterli karar verme tekniklerinden Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP), Technique for Order Preference by Similarity to Ideal Solution, TOPSIS, Fuzzy TOPSIS, Fuzzy AHS vb. yöntemler örnek olarak verilebilir (Eleren, 2006).

Bu tip lokasyon kararlarında bu modellerden faydalandığı literatürde defalarca görülmektedir. Bizim araştırmamızda ise kuruluş yeri seçimini etkileyen bazı kriterler belirlenmiştir. Bu kriterlerin belirlenmesinde sektör içerisinde değişik firmalardan farklı pozisyonlarda çalışan 5 kişi ile görüşülmüş ve ağırlıklar bu şekilde belirlenmiştir. AHP'ye dayanarak bütün kriterler için tek tek ağırlıklar hesaplanmıştır ve bu ağırlıklar diğer alternatifler arasında sıralama gerçekleştirmek için TOPSİS yöntemine girilmiştir. Kriterlere verilen bu ağırlıklar ile hangi alternatifin tercih edilmesi gerektiği belirlenmiştir. Sonuçta bulunan çözümler idealliklerine ve birbirlerine yakınlıkları açısından sıralanmış ve bu sonuçlar karar vericilerle paylaşılmıştır.

2. Literatür araştırması

Başlangıçta Stollsteimer (1961) ve Balinski (1964) tarafından sunulan tesis yeri problemi (FLP-Facility Location Problem), toplam maliyeti en aza indirmek için belirsiz sayıda tesisin (her biri bir

karar değişkeniyle ilişkili) konumunun belirlenmesini içermektedir. Amaç (i) bu tesislerin kurulum maliyeti ve (ii) müşterilere bunlardan hizmet vermekle ilgili maliyetlerin minimumda tutulmasıdır. Sorunun çoğu versiyonu, tesislerin yerleştirilebileceği alternatif alanların önceden belirlendiğini ve ayrıca tüm girdilerin (ör. Her bir müşteri ile ilişkili talep ve hizmet maliyetleri) önceden bilindikleri anlamda belirleyici olduğunu varsaymaktadır. Kuruluş yeri seçimi denildiğinde akla gelen ilk adım işletmenin nerede kurulacağını belirlemesidir. Eğer uluslararası bir firma kuruluş yerine karar verecekse, öncelikli olarak hangi ülkede şube açılacağına karar vermelidir. Bunu daha sonra hangi şehirde kurulacağı ve hangi bölgede ve hatta hangi arsada kurulacağı kararları aşamalı olarak takip etmelidir. İşyerinin yeri, işletmenin başarısında önemli bir rol oynamaktadır (Akkucuk, 2011). Bir yer seçerken işletmenin faaliyet alanı için doğru bir yerin seçilmesi gerekmektedir. İşletmenin türüne ve yerine karar verirken işin gerek duyduğu ihtiyaçların ve önceliklerin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Örneğin, tedarikçi firmanızın yakınında olması (Gencer ve Akkucuk, 2017), kayıtlarının kaliteli tutulacağı ortamın sağlanabiliyor olması (Elitas, 2013), teknolojik altyapı bulunurluğu açısından avantajlı olması gerekliliğinin diğer bölgelere göre uygun olması (Sözüer ve Pınar, 2016) sunulan ürün veya hizmetin müşteriler tarafından ulaşılabilir olması (Gencer, 2018) ve bölgede rakip işletmelerin faaliyet gösteriyor veya göstermiyor olması iyice araştırılmalıdır (Özcan, 2001) Tesis yeri ile ilgili yapılan diğer bazı çalışmalarda da tesisin çevreye olan etkilerinden (Parlakay ve Yavuz, 2016) ve olası risklerden (Özdemir, 2018)

Genel bir literatür araştırması yapıldığında kuruluş yeri seçimi konusunda çok kriterli karar verme yöntemlerinin yurtiçi ve yurtdışı çalışmalarda oldukça yaygın olarak kullanıldığını görülmektedir. Araştırmamızda kullanacağımız TOPSIS yöntemi Hwang ve Yoon (1981) tarafından geliştirilen birçok kriterli karar verme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. Daha önce yapılan çalışmalarda çalışmamızda olduğu gibi AHP ve TOPSIS yöntemlerinin de birleştirilerek kullanıldığı görülmektedir. Organizasyonlar için yer seçimi kararı literatürde birçok örnekle incelenmiştir; örneğin, petrol endüstrisinde (Brahimi ve Khan, 2014), banka hesap mahallinde (Cornuejols, Fisher ve Nemhauser, 1977), kablosuz algılayıcı ağların kendi kendini konfigüre etmesinde (Frank ve Römer, 2007) bilgisayar sektörü örneğinde (Lazice ve Mastorakis, 2009) ya da sağlık hizmetlerinde (Marić, Stanimirović ve Božović, 2015) karar verilmesi aşamasında destekleyici sistemlere başvurulmuştur. Çok çeşitli uygulamalara sahip olan karar destek sistemlerinden AHP ve TOPSIS, literatürde onlarca yıldır incelenmiştir (Mallette ve Francis, 1972). Birçok makalede AHP yöntemi bir karar verme yöntemi olarak karşımıza çıkmaktadır. AHP kullanılarak kriterlere diğer seçeneklere göre öncelik verilmiştir. Aynı zamanda AHP yönteminin uygulanması sonucunda tedarikçiler arasında en iyi tedarikçiyi seçmek için liste yapılmıştır (Gencer ve Akkucuk, 2017).

Öte yandan, Supraja ve Kousalya (2016), bir mühendislik kolejinde yer alan mükemmel öğrencileri seçmek için AHP ve TOPSIS yöntemlerini birleştirerek bir makale sunmuştur. Bu makalede AHP ve TOPSIS yöntemlerinden elde edilen sıralamaların birbirinden farklı olduğu karşılaştırmalı bir şekilde incelenmiştir. Örnek veriler kullanılarak herhangi bir tutarsızlık varsa, çözümlerinin de yöntemden yöntem farklılık gösterebileceği incelenmiştir. Jakhotia & Rajhans (2013), bir inşaat firması için dolun yöntemi seçiminde AHP ve TOPSIS yöntemlerini birleştirerek bir makale kaleme alınmıştır. Dolun yöntemi seçimi 3 aşamadan oluşmaktadır. Birinci adımda seçim ölçütleri oluşturulmuştur, ikinci adımda AHP yöntemi ile belirlenen kriterlerin ağırlıkları değerlendirilmiştir ve üçüncü adımda ise TOPSIS yöntemi kullanılarak seçim yapılmıştır.

Yurtiçi çalışmalarda da karar verme problemlerinde TOPSIS yönteminden faydalanılmaktadır. Eleren (2006), dericilik sektöründe kuruluş yeri seçiminin Fuzzy TOPSIS yöntemi kullanılarak belirlenmesi üzerine bir makale sunmuştur. Bu makalede dericilik sektörünü etkileyen bazı faktörler belirlenmiştir. Araştırma iki aşamadan oluşmaktadır. Bunlar ön hazırlık ve yöntemin uygulanmasına dayalı aşamalarıdır. Ön hazırlık sürecinde anket yönteminden yararlanılarak kriterler ve bu kriterlerin ağırlıkları belirlenmiştir. Daha sonra ise elde edilen ağırlık bilgileri Fuzzy TOPSIS yöntemine uygulanarak belirli bir sıralama elde edilmiştir. Tırmıkçıoğlu (2010), bankacılık sektöründe kuruluş yeri seçimi için bulanık TOPSIS yöntemini içeren bir makale ele almıştır. Bulanık TOPSIS yöntemi, klasik TOPSIS yöntemine göndermede bulunmak için ortaya çıkarılmıştır. Bulanık TOPSIS yönteminde kriter ağırlıklarının belirlenmesi ve alternatiflerin değerlendirilmesi üçgen bulanık sayılarla ifade edilen sözel değişkenlerle yapılmaktadır (Tırmıkçıoğlu, 2010). Bu makalede kesinlik

belirtmeyen sorunların çözümlerinde sayısal ifadeler yerine dilsel ifadeler kullanılması gerektiğinden bulanık TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. Kriterlerin önem ağırlıkları belirlenirken dilsel ifadelerden yararlanılmıştır. Kriterler karar vericiler tarafından değerlendirilmiş ve matris normalize hale getirilmiştir. Avcılar ve Yakut (2016), yazmış oldukları makalede tüketicilerin değişen gıda alışverişleri üzerinde durarak indirim marketleri üzerine bir analiz gerçekleştirmiştir. Bu anlamda tüketicilerin indirim yapan marketleri seçiminde etkili olan faktörler belirlenmiştir. Osmaniye ili ele alınarak AHP ve Bulanık Analitik Hiyerarşi Süreci birleştirilerek değerlendirme yapılmıştır. Örneklem olarak seçilen 200 kişiyle yüz yüze anket gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın sonucunda BİM marketlerinin diğer marketlerden daha çok tercih edildiğine karar verilmiştir.

Supçiller ve Çapraz (2011) tedarikçi seçimi için AHP ve TOPSIS yöntemlerini bir arada kullandığı bir makaleyi ele almıştır. Öncelikli olarak maliyet, kalite, teslimat gibi faktörler kriter olarak belirlenmiştir. Belirlenen kriterler ve bu kriterlerin alt kriterleri için bir hiyerarşik yapı oluşturulmuştur. AHP yönteminin araştırmada uygulanabilmesi için bir karar verme yazılım programı kullanılmış ve bu program sonucunda kriterlerin ağırlıkları belirlenmiştir. Kriter ağırlıklarının elde edilmesi ile birlikte tedarikçilerin sıralanması için TOPSIS yöntemi kullanılmıştır. En önemli kriter belirlendikten sonra en yüksek puana sahip olan tedarikçi seçilmiştir. Bizim çalışmamızda da alternatifler arasından en başarılı sonucu alan arsa plaza yeri olarak seçilecek ve yatırım kararını etkileyecektir.

3. Yöntem

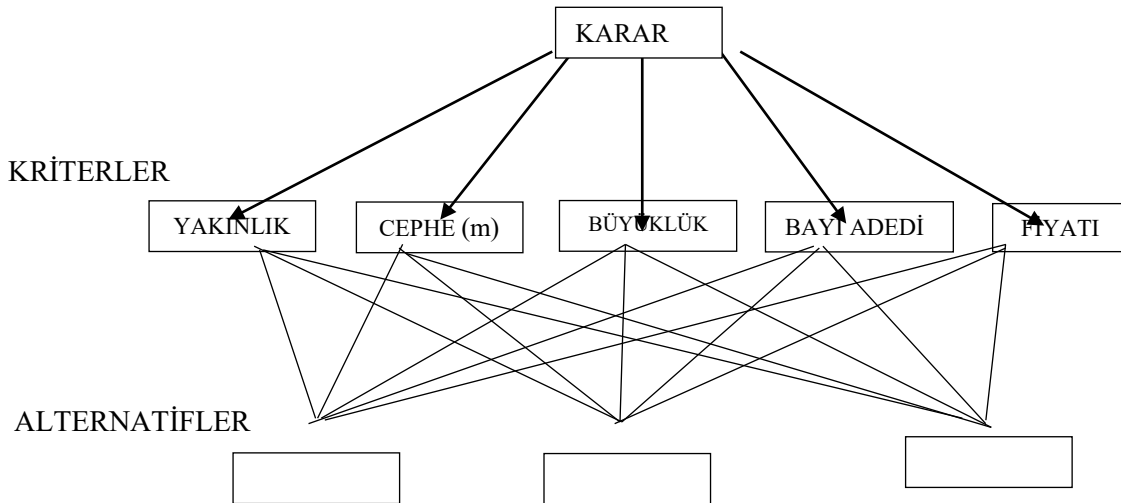
Çalışma yöntem olarak AHP ve TOPSIS yöntemlerinin birleştirilmesi sonucu ortaya çıkmıştır. Daha sonraki bölümde, kullanılan her yöntem için kapsamlı bir açıklama yapılacaktır. Tesis yeri seçimimizde 9 alternatif bulunmaktadır. Bu 9 alternatiften en doğru kararın verilmesi açısından Odak grup çalışmaları sonucunda 5 ana kriter karar verici şirket tarafından belirlenmiştir. Bu kararların ağırlık dereceleri AHP kullanılarak belirlenmiştir.

3.1. Analitik Hiyerarşi Süreci (AHP)

AHP matematik ve psikolojiye dayalı karmaşık kararları organize etmek için geliştirilmiş bir tekniktir. Saaty (1970) tarafından geliştirilmiş ve günümüze kadar kapsamlı bir şekilde çalışılmıştır. Sağlık, eğitim, inşaat, iş, endüstri vb. birçok alanda çok çeşitli karar verme yöntemlerinden biri olarak dünya çapında kullanılmaktadır. Kuruluş yeri seçimine karar verirken çok kriterli karar verme yöntemleri içinde yer alan AHP yöntemi de kullanılmaktadır. Bir karar verici AHP yöntemini kullanmaya karar verirse belirli aşamaları yerine getirmelidir. Bunlar;

1. Problemin tanımı ve hiyerarşik yapının oluşturulması;

Şekil 1. Analitik Hiyerarşi Modeli

AHP çeşitli seviyelerde birbirinden bağımsız olan faktörlerin, içinde buldukları hiyerarşik yapıda değerlendirilmesinde kullanılmaktadır (Anık, 2007). AHP’de şekilde gördüğümüz gibi bir hiyerarşik model oluşturulmaktadır. Bu modelin ilk aşamasında araştırmamızın amacı yer almaktadır. Mevcut probleme göre araştırmamızın amacı belirlenmiş ve bu amacı etkileyen faktörler göz önünde bulundurularak araştırmamızın sonucunda elimizdeki alternatiflerin kendi aralarında öncelikleri ve ağırlıkları sıralanmıştır. Çalışmamıza konu olan tesis yeri seçimi probleminde bulunan 9 alternatif arsa 5 kriterle değerlendirilmiştir. Bu kriterler arsanın; (1) Şehir merkezine yakınlığı, (2) cephesi, (3) yüzölçümü büyüklüğü, (4) arsanın 3 km civarındaki bayi adedi ve (5) fiyatı olarak belirlenmiştir.

2. Uzmanlardan ve karar vericilerden bilgi toplanması;

Alternatiflerin önem derecelerini gösteren ve “Standart Tercih Tablosu” olarak adlandırılan genellikle tek sayılardan oluşan bir ölçek tablosu bulunmaktadır. Tabloda bulunan çift sayılar ise uzlaşma değerleri olarak kullanılmaktadır.

Tablo 1. Önem Dereceleri Tablosu

ÖNEM DEĞERLERİ	DEĞER TANIMLARI
1	Eşit Önemde
3	Biraz Daha Önemli (Az Üstünlük)
5	Oldukça Önemli (Fazla Üstünlük)
7	Çok Önemli (Çok Üstünlük)
9	Son Derece Önemli (Kesin Üstünlük)
2, 4, 6 ve 8	Ara Değerler (Uzlaşma Değerleri)

Alternatiflerin önem dereceleri, iki alternatifi karşılaştırmak amacıyla alanında uzmanlaşmış kişiler tarafından belirlenmektedir. Veriler, iki alternatifin karşılaştırılması ile elde edilmekte ve elde edilen veriler bir matrise dönüştürülmektedir. Araştırmamızda, AHP yöntemi ikili karşılaştırmalarla beş kriterin ağırlıklarının belirlenmesi için kullanılmaktadır. Biri karar verilen alanda uzman akademisyen, biri tesisin kurulacağı şehirde emlak uzmanı, biri bayi yönetici seviyesinde ve ikisi genel müdürlük seviyesinde bulunan 5 uzman tarafından kriterlerin ağırlıkları AHP metoduna uygun şekilde değerlendirilmiştir. Sonuç olarak kriter ağırlıkları belirlenmiş ve bir sonraki aşamada alternatiflerin sıralanması için TOPSIS yöntemi uygulanmıştır.

3.2. TOPSIS yöntemi

TOPSIS yöntemi, belirli kriterlere göre çeşitli alternatifler arasından en uygun seçimin yapılmasını sağlayan bir yöntemdir. Bu yöntemde, seçilen alternatifin ideal çözüm değerine en yakın mesafede ve negatif ideal çözüm değerine ise en uzak mesafede olması beklenmektedir. İdeal çözüm, karar matrisinde yer alan her özellik için en iyi çözüm niteliği taşıırken negatif ideal çözüm en kötü çözüm niteliği taşımaktadır. Bir kriterin ideal çözüme yakın olması beklenirken negatif ideal çözümden uzak olması beklenmektedir. TOPSIS yönteminde ağırlıklar belirlenirken AHP yöntemi, eşit ağırlık kullanılması ve oran yöntemi gibi yöntemler uygulanmaktadır.

Yer seçimi için çok sayıda alternatif ve n sayıda kriterin olduğu bir seçim sürecinin bulunduğunu varsayalım. Sonuca ulaşabilmemiz için aşağıdaki adımların takip edilmesi gerekmektedir.

1. Adım: Normalize matrisi elde ediniz.

$$r_{ij} = \frac{x_{ij}}{\sqrt{(\sum x_{ij}^2)}} \quad i = 1, \dots, m; \quad j = 1, \dots, n \quad (1)$$

X_{ij} ve r_{ij} , sırasıyla karar matrisinin orijinal ve normal halini oluşturmaktadır.

2. Adım: Ağırlıklandırılmış normalize matrisi oluşturunuz.

$$v_{ij} = w_j r_{ij} \quad w_j, j \text{ kriterinin ağırlığıdır.} \quad (2)$$

3. Adım: İdeal çözüm ve negatif ideal çözüm noktalarını belirleyiniz.

$$A^* = \{ V_1^*, \dots, V_n^* \} \quad \boxed{\text{İdeal çözüm}} \quad (3)$$

$$V_i^* = \{ \text{maks. } (v_{ij})_{j \in J}; \text{ min } (v_{ij})_{j \in J'} \}$$

İdeal çözüm değerinin belirlenebilmesi için V matrisinde yer alan ağırlıklandırılmış değerlerin en büyüğü (maksimumu) seçilmektedir. İdeal çözüm değerinin bulunması için yukarıdaki formülden yararlanılmaktadır.

$$A' = \{ v_1', \dots, v_n' \} \quad \boxed{\text{Negatif ideal çözüm}} \quad (4)$$

$$V' = \{ \text{min } (v_{ij})_{j \in J}; \text{ maks. } (v_{ij})_{j \in J'} \}$$

Negatif ideal çözüm değerinin belirlenebilmesi için V matrisinde yer alan ağırlıklandırılmış değerlerin en küçüğü (minimumu) seçilmektedir. Hesaplamanın gerçekleştirilmesi için yukarıdaki formülden yararlanılmaktadır.

4. Adım: İdeal çözüme ve negatif ideal çözüme olan uzaklıkları hesaplayınız.

İdeal çözüm değerinden ve negatif ideal çözüm değerinden sapmayı bulabilmek için uzaklıklardan yararlanılmaktadır.

İdeal uzaklık (s_i^*), negatif ideal uzaklık ise (s_i') ile

$$\text{gösterilmektedir.} \quad \boxed{\text{İdeal uzaklık}} \quad (5)$$

$$S_i^* = [\sum (v_j^* - v_{ij})^2]^{1/2} \quad i = 1, \dots, m$$

$$S_i' = [\sum (v_j' - v_{ij})^2]^{1/2} \quad i = 1, \dots, m \quad \boxed{\text{Negatif ideal uzaklık}} \quad (6)$$

5. Adım: İdeal çözüme göreceli yakınlığı hesaplayınız.

Göreceli yakınlığın hesaplanmasında ideal uzaklık ve negatif ideal uzaklık değerlerinden yararlanılmaktadır. Bu işlemi gerçekleştirirken bulmamız gereken, negatif ideal uzaklık değerinin toplam uzaklık değeri içindeki payıdır.

$$C_i^* = S_i' / (S_i^* + S_i') \quad (7)$$

C_i^* değeri $0 \leq C_i^* \leq 1$ aralığında değer almaktadır. Alternatifler arasında 1'e en yakın olan yani göreceli yakınlığı en fazla olan seçilmelidir. Çalışmamızda bu aşamaların her biri bilgisayar yazılımları ve Excel uygulamaları marifetiyle hesaplanmış ve 9 alternatif TOPSIS esasları doğrultusunda sıralanmıştır.

4. Bulgular

Çalışmamıza konu tesis yeri seçimi probleminde bulunan 9 alternatif 5 kritere göre değerlendirilmiştir. TOPSIS yöntemi gereği kriterler için yapılması gereken bir diğer seçim de bu kriterlerin maksimize mi minimize mi edilmesinin fayda getireceği konusudur. O yüzden öncelikle uzmanlara sorulan bu soruya oybirliği ile kararlar verilmiş ve kriterlerden 3'ünün maksimizasyonu diğer ikisinin ise minimizasyonu sayesinde doğru karar verileceği sonucuna ulaşılmıştır. Önceki bölümlerde bahsedildiği üzere ağırlıklar toplamda 1 olacak şekilde AHP yöntemi ile belirlenmişti.

Tablo 2: Normalize edilmiş alternatifler

	Şehre Yakınlık (m)	Cephe (m2)	Büyükük (m2)	Yakındaki bayi adedi (adet)	Fiyatı (TL)
Alternatif 1	0,28	0,26	0,25	0,25	0,15
Alternatif 2	0,38	0,40	0,18	0,37	0,20
Alternatif 3	0,12	0,29	0,44	0,25	0,44
Alternatif 4	0,48	0,47	0,23	0,37	0,35
Alternatif 5	0,19	0,33	0,54	0,12	0,50
Alternatif 6	0,33	0,36	0,19	0,50	0,29
Alternatif 7	0,30	0,33	0,37	0,37	0,34
Alternatif 8	0,14	0,30	0,40	0,25	0,38
Alternatif 9	0,53	0,17	0,16	0,37	0,16

TOPSIS yönteminde normalizasyon işlemi yapıldığından kriterlerin birimlerinin veya rakamlarının sonucu etkilemesi önlenmektedir. Tabloda kriterlerin normalize edilmiş hali

bulunmaktadır. Sırada daha önce anlattığımız gibi ağırlıklandırma işlemi bulunmaktadır. Bir sonraki tablomuzda ağırlıklandırılmış normalizasyon değerleri bulunmaktadır.

Tablo 3. Ağırlandırılmış normalizasyon tablosu

	Şehre Yakınlık (m)	Cephe (m2)	Büyükük (m2)	Yakındaki bayi adedi (adet)	Fiyatı (TL)
Alternatif 1	0,07	0,04	0,05	0,05	0,03
Alternatif 2	0,09	0,07	0,03	0,07	0,04
Alternatif 3	0,03	0,05	0,08	0,05	0,10
Alternatif 4	0,12	0,08	0,04	0,07	0,08
Alternatif 5	0,04	0,06	0,10	0,02	0,11
Alternatif 6	0,08	0,06	0,03	0,09	0,06
Alternatif 7	0,07	0,06	0,07	0,07	0,08
Alternatif 8	0,03	0,05	0,07	0,05	0,08
Alternatif 9	0,13	0,03	0,03	0,07	0,03

Çalışmamızda sıradaki işlem, ideal ve negatif ideal çözüm değerlerinin saptanmasıdır. Göreli yakınlığın hesaplanmasında ideal uzaklık ve negatif ideal uzaklık değerlerinden yararlanılmaktadır.

Tablo 4. Sonuçlar ve Sıralama

	SONUÇLAR	SIRALAMA
Alternatif 1	0,542373	4
Alternatif 2	0,506623	6
Alternatif 3	0,572768	2
Alternatif 4	0,404669	8
Alternatif 5	0,504834	7
Alternatif 6	0,540419	5
Alternatif 7	0,550968	3
Alternatif 8	0,588016	1
Alternatif 9	0,400050	9

İdeal ve negatif ideal uzaklıkların hesaplanmasından sonra bulduğumuz sonuçlar tabloda sunulmuştur. İşlemlerin sonucunda Alternatif 8 yatırımın yapılması için en uygun lokasyon olurken Alternatif 9 yatırımın başarısı açısından en kötü seçenek olarak bulunmuştur. Öte yandan sonuçlar arasındaki farklar da karar vericilerle paylaşılmış ve ilk üç ideal alternatifin bilgisi de ilgili şirketin yöneticilerine bildirilmiştir.

5. Sonuç

Yatırım için ideal yer seçimi, misyon ve stratejiye dayanan çeşitli kriterleri göz önünde bulundurmaya gerektiren en önemli karar verme süreçlerinden biridir. Tedarik zinciri yönetiminde en uygun tesis konumunun belirlenmesi hayati bir problemdir (Gencer ve Akkucuk, 2016). Otomotiv sektöründe bir markanın satışlarını, hizmet kalitesini, müşteri memnuniyetini ve dolayısıyla karlılığını artırabilmesi için en önemli birim bayileridir. Bayiler müşteriye direkt temas etmeleri halinde sürdürülebilir başarı açısından başarıları kritik önem taşımaktadır. Bayilik yatırımlarında temel nokta bu bayilik yatırımının yapılacağı lokasyondur.

Bu çalışma, bahsedildiği üzere bir otomotiv bayisi (plazası) kurulmak üzere karar vericilerin en iyi lokasyonu seçmelerine yardımcı olabilmek için bir karar destek modeli sunmayı amaçlamaktadır. AHP ve TOPSIS yöntemleri kullanılarak yapılan hesaplamalarda uzman görüşleriyle ağırlıklandırılan 5 kriter üzerinden en iyi seçim belirlenmeye çalışılmıştır. Gerçek verilere dayanan 9 alternatiften biri yatırım için en uygun lokasyon olarak belirlenmiştir. Ayrıca yatırımcı şirket ile yapılan görüşmelerde karar vericilerle tüm sonuçlar paylaşılarak alternatiflerin tümünün sonuçları paylaşılmıştır. Yatırımın lokasyonu için en doğru kararın verilmesi açısından ilk 3 sırada bulunan alternatifler de karar vericilerle paylaşılmış ve aralarındaki farklar ile ilgili de bilgilendirme yapılmıştır.

Şirketlerin sürdürülebilir başarısı için akademik çalışmalardan faydalanılmasının literatürde birçok örneği bulunmaktadır. Benzer şekilde, bu çalışmada Türkiye'nin en çok satılan markalarından birinin Güney Marmara bölgesinde bulunan bir ilimiz için yapılacak olan bayilik yatırımının yeri için doğru kararın verilmesine destek olmak amaçlanmıştır. Bahse konu alternatifler gerçek özellikleriyle arsaları göstermekte ve doğru arsanın seçimi konusunda AHP ve TOPSIS yöntemleri kullanılmaktadır. Karar vericilere onların strateji ve beklentilerine en uygun seçimin yapılması açısından akademik ve analitik yöntemlerle destek olunmaktadır. Çalışmamızın ölçeği açısından bir firmanın bir ilindeki kararı çözmesine rağmen bu tip kararların verilmesi aşamasında sayısal yöntemlerin desteğinin alınması açısından literatüre katkı sağlamaktadır.

Kaynakça

- Akkucuk, U. (2011). A study on the competitive positions of countries using cluster analysis and multidimensional scaling. *European Journal of Economics Finance and Administrative Sciences*, 37, 17-26.
- Akkucuk, U. (2018). Consumer attitudes towards renewable energy: A study in Turkey. *Handbook of Research on Supply Chain Management for Sustainable Development* (ss. 61-74), Hershey: IGI Global.
- Anık, Z. (2007). *Nesne yönelimli yazılım dillerinin analitik hiyerarşi ve analitik network prosesi ile karşılaştırılması ve değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Avçılar, M.Y. ve Yakut, E. (2016). Tüketicilerin indirim mağazası tercihlerinin analitik hiyerarşi süreci ve bulanık analitik hiyerarşi süreci yöntemleriyle tespiti: Osmaniye ilinde bir uygulama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(2), ss. 17-40.
- Balinski, M.L. (1964) *On finding integer solutions to linear programs*. Proc. IBM Sci, Comput, Symp. *Combinatorial problems* (ss. 225-248), New York: White Plains.
- Brahimi, N. ve Khan, S.A. (2014). Warehouse location with production, inventory, and distribution decisions: a case study in the lube oil industry. *4OR*, 12(2), 175-197.
- Cornuejols, G., Fisher, M. ve Nemhauser, G.L. (1977). On the uncapacitated location problem. *Annals of Discrete Mathematics*, 1, 163-177.
- Eleren, A. (2006). Kuruluş yeri seçiminin analitik hiyerarşi süreci yöntemi ile belirlenmesi; deri sektörü örneği. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 20(2), 406-415.
- Elitaş, B. L. (2013). Muhasebe manipülasyonu ve muhasebe bilgi kalitesine etkisi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, (58), 41-54.
- Frank, C. ve Römer, K. (2007). Distributed facility location algorithms for flexible configuration of wireless sensor networks. *International Conference on Distributed Computing in Sensor Systems* (ss. 124-141) içinde, Berlin: Springer.
- Gencer, Y.G. ve Akkucuk, U. (2016). Reverse logistics: Automobile recalls and other conditions. *Handbook of research on waste management techniques for sustainability* (ss. 125-154) içinde, Hershey: IGI Global.
- Gencer, Y.G. ve Akkucuk, U. (2017). Measuring quality in automobile aftersales: AutoSERVQUAL scale. *Amfiteatru Economic*, 19(44), 110-123.
- Gencer, Y.G. (2018). Measuring value along the supply chain: A study on white goods sector. *Electronic Journal of Social Sciences*, 17(66),689-703.
- Hwang, C.L. ve Yoon, K. (1981). Methods for multiple attribute decision making. *Multiple attribute decision making* (ss. 58-191) içinde, Berlin: Springer.
- Jakhotia, P. ve Rajhans, N.R. (2013) Combining AHP and TOPSIS approaches to support rubble filling method selection for a construction firm. *Proceedings of the International Conference on Advanced Engineering Optimization Through Intelligent Techniques (AEOTIT), National Institute of Technology* (ss. 269-273) içinde, Gujarat, Hindistan.
- Karakaya, F. ve Canel, C. (1998). Underlying dimensions of business location decisions. *Industrial management & data systems*, 98(7), 321-329.

- Lazić, L. ve Mastorakis, N. (2009). OptimalSQM: Integrated and optimized software quality management. *WSEAS Transactions on Information Science and Applications*, (10), 1636-1664.
- Mallette, A.J. ve Francis, R.L. (1972). A generalized assignment approach to optimal facility layout. *AIIE Transactions*, 4(2), 144-147.
- Marić, M., Stanimirović, Z. ve Božović, S. (2015). Hybrid metaheuristic method for determining locations for long-term health care facilities. *Annals of Operations Research*, 227(1), 3-23.
- Özcan, S. (2001). İstatistiksel proses kontrol tekniklerinden pareto analizi ve çimento sanayiinde bir uygulama. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 2(2), 151-174.
- Özdemir, H. (2018). *Kamu-Özel Sektör İşbirliğinde Risk Yönetimi Ve Türkiye Üzerine Bir Değerlendirme*. *Journal of Politics Economy and Management*, 1(2), 27-40.
- Parlakay, O. ve Yavuz, A. (2016). Negatif dışsallıkların çevreye olumsuz etkilerinin önlenmesinde kullanılan çözüm yolları. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (57), 210-220.
- Saaty, T.L. (1970). *Optimization in integers and related extremal problems*. London: McGraw-Hill.
- Sözüer, A. ve Pınar, İ. (2016). Teknoloji-organizasyon-çevre modeli perspektifinden Kütüphane 2.0. *Türk Kütüphaneciliği*, 30(1), 20-32.
- Stollsteimer, J. F. (1961). *The effect of technical change and output expansion on the optimum number, size, and location of pear marketing facilities in a California pear producing region*. *Unpublished Ph.D. Dissertation*, University of California, Berkeley, California.
- Supçiller, A. A.ve Çapraz, O. (2011). AHP-TOPSIS yöntemine dayalı tedarikçi seçimi uygulaması. *Ekonometri ve İstatistik e-Dergisi*, (13), 1-22.
- Supraja, S. ve Kousalya, P. (2016). A comparative study by AHP and TOPSIS for the selection of all round excellence award. *International Conference on Electrical, Electronics, and Optimization Techniques (ICEEOT)* (ss. 314-319) içinde, Portekiz: IEEE.
- Tırmıkçioğlu Ç.N. (2010). Kuruluş yeri seçiminde bulanık TOPSIS yöntemi ve bankacılık sektöründe bir uygulama. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 2010(1), 37-45

Extended abstract

Decision-making situation is a phenomenon encountered in every part of human life. This phenomenon is considered as a hard process for either the investors or the decision makers. While decision making, the process is carried out, some jeopardies and uncertainties might appear but above all, the right decision needs to be made when these factors reveal itself. Competition factor should be considered during specifying a plant location. Particularly, globalization perception and the competition level have increased for the last 3 decades. In accordance with it that business firms should make their presence felt against their rivals to be able to be afloat in both domestic and national market. If a business is opened a service center in a wrong location, they might face with excess supplies of goods communication, transportation and carrying the cost. Replacing the plant location decided is not easy. By virtue of the fact that selecting the plant location should be conducted by applying mathematical methods in the long term.

In this study, optimum facility choosing of an automotive plaza and the methods required has been mentioned for the selection. Furthermore, over the course of making a decision associated with, choosing an automotive facility place there are vital factors such as accessibility, affordability and noticeability by clients. However, so long as all of them are considered, sales revenue of a business starts surging. During the choosing facility location, when more than one factor is considered, it is obvious that it will become a complicated situation. To be able to get over this intricate process, decision makers apply diversified mathematical methods. Decision makers should consider more than one criterion for being able to choose an efficient place. Moreover, AHP and TOPSIS methods, are mostly found in literature, has been used by a complicated method. The burden of criterions, which are determined by decision-makers, are done by meetings with 5 executives who work for various

companies in the automotive sector. Burdens are determined by using the Analytic Hierarchy Process as a base whereas TOPSIS Method is used for arraying. Weights were determined according to the Analytic Hierarchy Process (AHP) method and entered into the TOPSIS method for sequencing.

In the literature, the location of the plant location was first started by determining the position of an uncertain number of plants to reduce the costs offered by Stollsteimer (1961) and Balinski (1964). The main aim is to reduce costs. It is important to choose where to set up the establishment.

The raw and necessary materials should be easily accessible. For example, the fact that your supplier is close to you (Gencer and Akkucuk, 2017), and the availability of high-quality records (Elitas, 2013) should be advantageous in terms of technological infrastructure availability (Sözüer ve Pınar, 2016) and the fact that competing enterprises are operating or not in the region (Gencer, 2018) should be investigated thoroughly (Özcan, 2001). In the literature study, it is seen that multi-criteria decision-making methods are widely used in the selection of location. It is possible to find a lot of study on this subject, whether in the local and abroad literature. As in our study, AHP and TOPSIS methods were used in many studies. For the excellent students of a college in international studies, AHP and TOPSIS methods were used and the same method was used for the selection of filling method for a construction company. It is possible also to come across this in domestic studies. For example, multi-criteria decision-making methods have been applied in the selection of location for the leather industry, in the banking sector and in the choice of suppliers. In our study, the area with the most successful results among the alternatives will be chosen as the plaza and will affect the investment decision.

In our study, AHP and TOPSIS methods were used as a method. There are 9 alternatives in our facility location selection. In order to make the best decision from these 9 alternatives, 5 main criteria were determined by the decision-making company. The weight of these decisions was determined by using AHP.

The Analytical Hierarchy Process has been used extensively as a multi-criteria decision-making method in many areas for e.g. health, education, construction, business, industry and more. The AHP method consists of two stages. These are: 1) the definition of the problem and the creation of a hierarchical structure; and 2) the collection of information from experts and decision-makers. In the definition of the problem, the purpose of this research, the criteria and alternatives were brought into a hierarchical structure. The criteria of our study were (1) proximity to the city center, (2) facade, (3) area size, (4) number of dealers within 3 km of the land and (5) price. In the collection of information from experts and decision-makers, only the numbers in the Standard Choice Table were used. Criteria weights have been determined by experts in the field. The TOPSIS method is the most appropriate choice among various alternatives according to certain criteria. In this method, it is expected that the chosen alternative will be at the closest distance from the ideal solution value and at the farthest distance from the negative ideal solution value. The ideal solution is the best solution for every feature in the decision matrix, while the negative ideal solution is the worst solution. Certain steps need to be carried out to implement the method.

The aim of our study is to select the most suitable plaza location. There are 9 alternatives and 5 criteria for this. For each of the criteria, maximization and minimization were performed. Here, the maximization of three and the minimization of two of the criteria was decided. As mentioned in the previous sections, weights in a total of 1 were determined by the AHP method. First, the alternatives were normalized. In the next step, the weighted normalized matrix was obtained. The sequence is provided by taking advantage of ideal and negative ideal distance values.

Determining the optimal facility location in supply chain management is a vital problem (Gencer and Akkucuk, 2016). If you are aiming to increase the sales, service quality, customer satisfaction and profitability of a brand in the automotive sector, the most important units will be your dealers. The most important point in the investment of the dealership is the place of investment. In this study, in order to support decision-makers on the establishment of an automotive plaza, transactions were carried out to find the best location. With the expert opinions, we tried to choose the best alternative with the weights determined by 5 criteria.

For the 9 alternatives used, it consists of land based on real data. The results were shared with investors. For the investor to decide on the best establishment location, 3 alternative decisions that are

prioritized in the ranking were shared with them and the differences between them were also reported. In the literature, it is intended to support many examples of companies that are a sustainable success. In this study, there is also an example of the utilization of academic studies for one of Turkey's best-selling automotive brand. The location decision is about a city which is in the South Marmara region. The company aims to decide on of our land alternatives to be the right decision for the location of the dealership investments to be made for. AHP and TOPSIS methods were used for this selection as well. Decision-makers are supported with academic and analytical methods to make the most appropriate choice for their strategies and expectations. The investment is planned by the decision maker company through the statistical results presented by this study.

*Research article***Academic alienation and marketization of scientific production: A study on business and management discipline**

Seyhan BİLİR GÜLER
Department of Business Administration,
Trakya University, Turkey
dokuzoglusevi@gmail.com, ORCID 0000-0002-2888-4755

Yasin TÜZÜNOĞLU
Turkey
yasintuzunoglu@gmail.com, ORCID 0000-0002-8575-8886

Received date: 8.04.2019 **Accepted date:** 21.06.2019

Suggested citation: Bilir Güler, S., & Tüzünoğlu, Y. (2019). Academic alienation and marketization of scientific production: A study on business and management discipline. *Journal of Politics, Economy and Management*, 2(1), 55–64.

Abstract: Academic area, which is the place of scientific production, and academics, which are the subjects of academic production, is more and more involved in the process of alienation from day to day. Capitalist relations of production continue to dominate in the academic field as well as in every field. Accordingly, scientific production, which has started to become marketed, is the most influential factor in the alienation process of academicians. In addition, the specialization in the academic field also damages the ability of academics to assess phenomena. In the subjects discussed, academicians, who made their evaluations according to only their disciplines, in which they were stuck, came to a state of being disinterested about social problems when they came together with marketed academic production. In this study, academic alienation and as the processes of this, the marketization of intellectual labor, the power relations in the working environment of academics and the division of labor are emphasized. Academic promotion and appointment, which is a reality of academic life, has also been briefly examined. The current literature about the issue was examined. Then Turkey's fundamental problems in business life were identified. Finally, how much space these problems found in the publications of faculty members who continue to work in the business disciplines was detected. For this purpose, Management and Organization Congress, National Business Congress and Organizational Behavior Congress, which has an important place in the discipline of business and management, were included in the study. The findings showed that academics were apathetic about social problems and they did not give any place to social problems in their researches.

Keywords: Academic Alienation, Scientific Production, Business and Management Discipline

JEL Classification: D23, H52, I23

1. Introduction

At the beginning of the study, there is the question about why do we need to write about the subject of alienation in the academy. The clear answer to this problem is that the people who work on this project have a problem in this regard and believe in that it is a duty to declare it.

In this study, it will be tried to understand the dimensions and processes of alienation in academia, with a critical view of the relationship of the academy with the capitalist system and the transformation of the scientific production into a tool that reproduces the system.

Structural problems in scientific production and in universities, which are the places of scientific production, are one of the long debated issues. The relationship between the scientific

production and academy, which is an important element in understanding the social, economic and cultural structure of the society, and its connection with social problems, indicate the existence of the problems such as the displeasing quality and marketization of the produced works. The academy, which continues its existence in a capitalist system and tries to prove its legitimacy in this system, conducts the scientific production with the aim of continuity and reproduction of the system. In order to explain alienation in the academy, it is necessary to look at the relationship between academics who are subjects of production and academic products that are objects of production. At this stage, the following three questions will be taken into consideration as a basis: Why and for whom does the academician produce? How does academician determine issues in scientific production? What is the connection between academician and scientific study produced by academician? When the data about the main problems of the society and the issues, which the academicians mainly work on, are examined, it will be seen that the questions are the answers that reveal the phenomenon of academic alienation.

The subject of the study is the academic production in the social sciences. Social sciences, as a result of their main features, have many contradictions such as objectivity and subjectivity, locality and universality. The reason for this is that social sciences have a systematic structure with many variables and parameters. Many issues such as power relations, individual relations, economic relations, cultural structures, norms and social processes are in the sphere of social sciences and these issues are interconnected. Therefore, the creation of artificial boundaries in the social sciences can be a problem in terms of the quality of scientific production and may also lead to alienation of the academician. In order to understand and explain a phenomenon or an event, it is necessary to evaluate it in many aspects. As a result, because of the marketization of scientific production, the content of scientific production is determined not by scientific elements (academics, social problems, need or curiosity) but by the power relations in the market. Scientific concerns have been replaced by economic and individual concerns. The appointment and professional promotion criteria within the academic structure and the power relations related to the academic title increase the quantity when decreasing the quality. Moreover, the artificial boundaries in the social sciences have limited the working areas of the academician. The way of salvation from these elements constituting academic alienation is perhaps in the nature of science itself and questioning.

2. Alienation

Man created his mental development and the condition of being by creating his own product and the means by which this product is to be realized. The production, no doubt, was built on solving the problems in his life. These produced things contained the method of perceiving his problems and the suggestions of solutions. Undoubtedly, they were not independent of society and it was a meaningless job to produce more from social needs. With the Industrial Revolution, and before it with a certain degree of manufacture, man (as a worker) moved away from the planned production style and found himself in a production conception ruled by market realities. In the later processes, with the advancement of mechanics, his labor became independent of his own needs under domination. Moreover, it was not only a matter of not having the possession of the product of the production but at the same time, because he became a part producer, he did not know the meaning of what he produced. In addition, this produced commodity did not have an image embedded in his life. In addition to all this, the production process has transformed him into a machine chapter that constantly does the same job, and his mental ability has gone. The meaningless of the produced thing has dragged him into a depression against the outside world and complicated his perception toward the external environment. There was no other way than to carry out these processes every day in order to survive.

3. Labor division

If we are to deal with the issue of alienation, we first need to explain the concept of “division of labor”. Nowadays we are living in a world, which has very complicated but also intertwined, independent, but at the same time much more dependent work and production structures. Each

individual is now more competent in his work, more experienced, specialized and capable of taking much more efficient results. However, behind this specialization lies a long process of education and practice. The individual who divides most of his time into his field of work is dependent on other specialized individuals in other fields. For example, while a real estate agent cannot handle a disease scientifically today, a doctor also cannot use a tractor as efficiently as an agricultural laborer and get good results. Society is now a society of highly dependent experts. Since society's tendency to specialize was recognized early, the division of labor is a subject that has been studied and studied by many thinkers from Plato to William Petty, from David Hume to Adam Smith and Karl Marx.

In summary, in any structure, in order to be able to specialize the persons, the work to be done must be divided into sections and in this way, the ability, natural resources, production inputs and equipment could be used in the highest possible efficiency. Despite the increase in economic efficiency, the division of labor reduces the ability of workers according to Marx, the quality required by complex jobs disappears, and the worker specializes only in one area. Therefore, this can be defined as one of the introductions to the alienation process (Marx, 2013, pp. 9-57).

Moreover, according to Durkheim (1984, p. 2), the work-division is not only in the economic field but also in many areas of society:

Yet the division of labour is not peculiar to economic life. We can observe its increasing influence in the most diverse sectors of society. Functions, whether political, administrative or judicial, are becoming more and more specialised. The same is true in the arts and sciences. The time lies far behind us when philosophy constituted the sole science. It has become fragmented into a host of special disciplines, each having its purpose, method and ethos. From one half-century to another the men who have left their mark upon the sciences have become more specialized.

Max Weber also states that (Gerth and Mills, 1946, p. 134):

In our time, the internal situation, in contrast to the organization of science as a vocation, is first of all conditioned by the facts that science has entered a phase of specialization previously unknown and that this will forever remain the case.

By contrast with this specialization tendency, the quality of the work that arises in academic production requires a representative who dominates the rules of a few fields, especially in the field of social sciences, rather than research from a single perspective. Alienation at the academy also concerns the division of academic fields. The academician perhaps is not alienated to a material object as a blue collar that makes part production. However, he is only the stranger of a mental commodity that contains higher intellectual labor. The idea that he produces and evaluates is not a problem and solution that contains many titles, but the needs of the market and the understanding of the solution of the market. Moreover, an academic enlarges the literature in the field, just as a blue-collar worker enlarges the world of objects, and enhances the alienation of not only himself but also other academics and white-collar workers indirectly affected by it.

Wallerstein notes that the distinctions within the social sciences are artificially created distinctions. Anthropology, sociology, political science, psychology, history have universities and research fields as a separate discipline. These distinctions formed in the nineteenth century turned into categories in the sense we used today in the 1945s. The dominant ideology of the period, liberalism, was influential at these distinctions. From this point of view, state-politics and market-economy are treated as two separate areas at the analytical level whereas according to Wallerstein, economic, political, and socio-cultural areas are not separate and autonomous areas, and they have no logic that operates differently. (Yeşildal, 2012, p. 176)

This division in the scientific field has undoubtedly created more incompetent academicians in terms of social issues, the view of the world and their sustainability. However, academics who exceed these boundaries may find themselves isolated, broken off and intellectually homeless (Krishnan, 2009, p. 23).

The idea, which was started by Report of the Gulbenkian Commission on the Restructuring of the Social Sciences (1996, p. 98) also reveals some important points:

What seems to be called for is less an attempt to transform organizational frontiers than to amplify the organization of intellectual activity without attention to current disciplinary boundaries. To be historical is after all not the exclusive purview of persons called historians. It is an obligation of all social scientists. To be sociological is after all not the exclusive purview of persons called sociologist. It is an obligation of all social scientists. Economic issues are not the exclusive

purview of economists. Economic questions are central to any and all social scientific analyses. Nor is it absolutely sure that professional historians necessarily know more about historical explanations, sociologists more about social issues, economists more about economic fluctuations than the other working social scientists. In short, we do not believe that there are monopolies of wisdom, nor zones of knowledge reserved to persons with particular university degrees.

4. Processes and means' of academic alienation

Alienation is a theological interest from ancient philosophers. However, this research will do it as alienation in the field of intellectual production, which has multiple reasons.

Although alienation often appears to be related to industrial workers, it is not just a phenomenon in their field. Even if there are differences in the processes, it cannot be said that the results are different in the academy. In the information epoch we live in, universities are now places of production. Academics are its workers and academic production is also its commodity (Alakavuklar, Dickon & Stablein, 2017, p. 3). The white-collar worker began to look like a blue-collar worker from day to day as a living condition. Intellectuals have now become more and more similar to the proletariat. There are two reasons for this, firstly the concerns of material livelihood and the struggle for life are as real as the workers for academicians, and secondly, they face the oppression of the administration (Foucault, 1976, pp. 12-14). At this time when the understanding of the social state goes back, the academics face a more precarious working environment. The social utility of the scientific work created by the academics starts intentionally or unintentionally being thrown into the background. Instead of making the scientific production in the way that he wants to do or in the field, he wants to do, the academics turn their attention to a certain area in order to exist in the education market, and this area is generally one of the prestigious fields in the market. This process is one of the clearest examples of its alienation.

Academic alienation is based on many factors from inside and outside the academy. Today, universities are waiting for academicians to represent the university by publishing in the highest-rated journals. In this way, universities are trying to increase the percentages of financial funds that are limited by proving the performance of academicians (Alakavuklar et al., 2017, p. 7). Although some academics find the evaluation criteria to be based on financial issues incorrect and argue that they follow his own course of research and teaching, the pressure on them increases. (Worthington & Hodgson, 2005, p. 96; Kalfa, Wilkinson & Gollan, 2018, pp. 2-3). This means that it is important where the academician publishes this article and how it generates a return, rather than the subject it deals with. The use of the journal list to assess the quality of research undoubtedly causes a reduction in academic freedom (Mingers & Willmot, 2013, p. 1065). The neoliberal management approach has somehow associated higher education with economics (Jankowski & Provezis, 2012, p. 476).

The basic understanding of quality in higher education has become a continuous organizational and professional self-development and self-regulation culture that provides services for better money in line with global needs. Those educators, who accept the role of education as the development of critical thinking and culture, will find themselves classified as radical or conservative. Moreover, they will be defined as defenders of an outdated thought and individuals who cannot adapt to the concept of "quality" that needs to be constantly renewed (Worthington & Hodgson, 2005, p. 98).

The academician, who produces under this kind of pressure, departs from the social problems, which must be solved, and the ethical understanding and finds himself in the subjects that top scientific journals accept and handle. In addition to this, when the academic labor division of the social sciences is added, management intellectual handles the issues with a myopic perspective.

Dunne, Harney & Parker (2008, pp. 272-273) note that:

In a survey we have conducted of the articles published within the top business and management journals over two years, we found that over 98% did not acknowledge the relationship between business practice and war, global violence or the displacement and dispossession of populations. Over 90% paid no substantial attention to unsafe or exploitative working conditions around the world. Two thousand two hundred and ninety-six of the top 2,331 articles we surveyed did not consider questions of race, international migration or neo-colonialism. And despite the increasing attention being afforded to ethical business practices, almost 85% of the articles surveyed failed to

examine the issues of corporate social responsibility or business ethics. In fact, our study found a remarkable lack of attention being paid to the pressing social and political issues of our day.

Even though (Nair & Vohra, 2010, p. 603) assume that knowledge workers, in other words, intellectuals are known as the group, which resists to commands and pressures from administration, Oleksiyenko say otherwise. In the West and the East, an increasing number of universities embrace the industrial template of the academic organization and the academic staff consists of privileged academics and younger academics who can tolerate mobbing under the fear of dismissal. Under the pretext of enhanced productivity and corporate usefulness, the factory model stifles academic freedom, pollutes learning processes and corrupts community relations (Oleksiyenko, 2018, p. 1). Although organizational psychology identifies job insecurity as implicated in the health, wealth and wellbeing of workers (Knights & Clarke, 2013, p. 336), today, many of academic workers face this risky situation. For the professors involved in administration, there is also an ironic dimension. They are both practitioners and victims of this oppressive understanding (Scott, 2007, p. 209).

Trying to overcome this alienation, academicians continue their lives in the midst of internal and external conflicts. On the one hand, the academician who is satisfied with the benefits and social use of the studies he produces, on the other hand, he also feels that his studies are constantly under control (Hall, 2018, p. 103). It is clear that the academician today represents alienated labor. He is now far from social problems, holistic scientific research, and freedom. For the many reasons mentioned above, he is now a slave of his own production.

4. Quality of academic production in Turkey

As of 2016, the academic incentive regulation¹ was published and implemented by the Turkish Council of Higher Education in order to increase the quantity and quality of academic studies and to make payment based on academic performance. This practice, which appears to be a merit-based practice that rewards academic labor and productivity, has become an important tool for transforming scientific production into mass production. Öztürk (2019) used the expression “technical academicians” and explained the reason for this:

It was not difficult to predict that this regulation would evolve into today's situation even when it came out with its innocent and simple content. Paying a fuller wage to academicians who takes part in more publications, speeches, and projects was an attempt at complying with the morals of merit in order to reward one's labor and productivity. But once entered this path, inevitably the “saying” itself would become more important than what was said. The pattern of making science that breaks the connection of science with criticism and freedom and the pattern of making science that reduces science to technology and the scientist to the technician summarizes the basic philosophy behind the academic encouragement not only in the natural sciences but also in the social sciences.

Öztürk also concerns with one of the problematic of this study, which is the relationship between capitalism and scientific studies and states: “Science also becomes formal when it is done in accordance with capitalism.”

In addition, as a result of the reduction of academic achievement to the incentive points, a competitive environment is formed, and academicians who have to prove themselves enter into a race that needs to produce more and more.

Even though (Okumuş & Yurdakal, 2017; Turhan and Erol, 2017; Karataş Acer & Güçlü, 2017) have some positive opinions about academic incentive, they state that quantitative publication increase will decrease the quality and create ethical problems. Karataş Acer and Güçlü (2017) have referred to the different dimensions of the issue. They verbalize that the policy of the expansion of higher education in Turkey lowers the quality of the academy due to an increasing number of universities.

Cemaloğlu (2018) classifies the problems of academic incentive applications as follows:

---

¹ Promulgation of the Academic Incentive Allowance adjudicated by the statement of Ministry of Education, which was dated 13/12/2015 and numbered 12813099 and it, was determined by the Council of Ministers in 14/12/15 according to the additional 4th article of Higher Education Personnel Canon dated 11/10/1983 and numbered 2914. According to this, academic incentives will be given to academic studies made by faculty members of government higher education institutions, from 2016 onwards (YOK, 2019).

- The most problematic aspect of the application of academic incentives is that the regulations, projects, research, publications, citations, etc. are not clearly defined.
- Due to academic incentive, the number of articles increased from 70 to 1500 per year. Academicians began to write 20 articles per year alone.
- After 2016, the number of international congresses also increased. In these congresses, commercial objectives are at the forefront and there are uncertainties in congress processes and contents.

In addition, the inequality of power formed by the hierarchical structure in the academy gives superior academicians a tool, which they can use to force subordinate academicians to create academic publishing. (Şahin, Tabak & Tabak, 2017)

Considering the statistical data, the following results were obtained:

Distribution of beneficiaries of academic incentives in public universities is as follows; in 2016, 25,988 of 120,000 teaching staff; in 2017, 44,036 people from 111,000 teaching staff were able to benefit from the academic incentive program. In 2018, the number of teaching staff who benefits from incentives increased by 30% to 54,366 among 124 thousand individuals (Karadağ & Yücel, 2018). Unlike quantitative increase, when citation numbers that are referred to a qualitative indicator of publications considered, in 2015-2016 there is no Turkish university in the first 250 universities in the world rankings (URAP, 2016).

Incentive, according to Turkish Language Association, means "encouragement" and "provoking someone to do a bad job". Although the academic incentive was created for the first meaning, what is currently being done meets the second meaning. Therefore, this will unfortunately, result in a decrease in the quality of academics and publications.

6. The Phenomena and the Issues of Turkey's Business Life

Some of the main problems of the business life of Turkey's geography is as follows: unemployment, work accidents, immigrants and precarious work. Turkey's unemployment rates, according to the Turkey Statistical Institute (TUIK, 2019a) data for the last 5 years, were determined as respectively 9.9%, 10.3%, 10.9%, 10.3% and 10.8%. The rates of workers lost their lives due to occupational accidents were determined for the last 6 years (TUIK, 2019b) as 1235, 1886, 1730, 1970, 2006 and 1923 respectively, according to the data of the Occupational Health and Safety Council. Turkey has long been one of the EU candidate countries and these rates reveal how high are Turkey's worker death rates compared to Germany, which is in terms of its population the closest EU country to Turkey. Since the registration of workers' deaths due to occupational accidents in Germany could not be reached, the following two tables have been calculated by us based on the mortality rate per 100,000 workers and employment data. Although it is not possible to reach the statistics of Germany after 2016, it is clear that this is sufficient to show the difference. In Germany, worker deaths were determined as 418, 463, 415 and 380 respectively between 2013 and 2016. These numbers reveal an immense difference compared to the rates that belong to Turkey. Furthermore, it can be easily observed that there is an upward trend in Turkey about occupational accidents and worker death rates. In order to be able to evaluate the circumstance better, countries which are according to their population the nearest to Turkey have been recorded in the following table with their worker death rates per 100.000 workers.

Table 1. Germany, Employed Persons per Years

<i>2013</i>	<i>42.3 Million</i>
<i>2014</i>	<i>42.5 Million</i>
<i>2015</i>	<i>42.8 Million</i>
<i>2016</i>	<i>43.2 Million</i>

Source: Tradingeconomics, 2019.

Table 2. People Killed in Accidents at Work, Rates per 100.000 Employees

Countries / Years	2013	2014	2015	2016
Germany	0.99	1.09	0.97	0.88
United Kingdom	0.92	0.81	0.83	0.80
France	2.96	2.70	2.57	2.74
Italy	2.31	2.34	2.42	2.11
Spain	1.88	1.93	2.30	1.92

Source: Eurostat, 2019.

Another big problem in Turkey is also refugees. According to the United Nations High Commissioner for Refugees, Turkey ranks first in the world with 3.5 million refugees it hosts. After the outbreak of civil war in Syria, the numbers of refugees who live in Turkey has increased exponentially. Even if refugees are granted state support on some issues, they need to work in order to survive and therefore to be involved in the workforce. There have been 1.7 million Syrian refugees who are in the workable age groups in Turkey by 2017 and the number of Syrians who actually works in Turkey runs between 500,000 and 1,000,000 (İçduygu & Diker, 2017, pp. 22-24).

Another problem is the precarious work in Turkey. In defining the concept of precarious work, the uncertainty of the employment period, the numbers of employers which are more than one, the implicit or ambiguous employment relationship, the difficulty of access to social protection and employment-related assistance come to the fore (Güler, 2015, p. 158). In this study, informal employment, which is seen as the main reason for all these titles, is examined. Unregistered workers recorded in the last 5 years according to Turkey's employment statistics data are as shown in the following table.

Table 3. Informal Employment Rates in Turkey

Years	Rates
2013	36.75%
2014	34.97%
2015	33.57%
2016	33.49%
2017	33.97%

Source: SGK, 2019.

7. Analysis of three main congresses

The last 5 declaration books of National Management and Organization Congress, National Business Congress and Organizational Behavior Congress, which are the most important organizations in the academic field of business and administration, have been examined regarding the topics unemployment, occupational accidents, precarious work, migrant and refugee workers. With regard to Hancıoğlu and Tekin's work, which is about the history of, National Business Congress and National Management and Organization Congress, first three titles of National Business Congress were entrepreneurship, innovation and institutionalization, while in National Management and Organization Congress these three titles were identified as innovation, operational performance and entrepreneurship (Hancıoğlu & Tekin, 2017, pp. 92-94).

Our analysis was carried out without taking into account the qualitative values of the articles and the main purpose of the analysis was to quantify the extent to which the problems identified above occupy a place in the publications of business and administration academics.

The 22nd issue of the National Management and Organization Congress published in 2014 has no articles on unemployment, work accidents, precarious work and refugee and migrant workers. In the 23rd issue published in 2015, there is no article on unemployment, work accidents and precarious work whereas there is one article about immigrants entering the labor market. In the 24th issue published in 2016, 2 articles on unemployment have been found, and one of these articles have

addressed the issue of precarious work. There are no articles on occupational accidents and refugee and migrant workers. In the 25th issue published in 2017, there is no article on unemployment, work accidents, precarious work, refugee, and migrant workers just as in the 22nd issue. In the last issue, which was published in 2018, two articles on occupational accidents and two articles dealing with migrants and refugees have been identified. No articles have been found concerning unemployment and precarious work.

In the 13th issue of the National Business Congress, published in 2014, no article has been found on unemployment, work accidents, precarious work, and refugee and migrant workers. In the 14th issue published in 2015 could not be examined because it could not be reached. In the 15th issue published in 2016, there are two articles on unemployment and migrant and refugee workers, while there is no article on occupational accidents and precarious work. In the 16th issue published in 2017 and in the 17th issue published in 2018, there are no articles on identified problems as in 2014.

In the first issue of Organizational Behavior Congress published in 2013, no article has been detected on unemployment, occupational accidents, precarious work, refugee, and migrant workers. In the second issue published in 2014, 1 article about precarious work was found, while no article on other titles was identified. In the third issue published in 2015, 1 article on occupational accidents and one article on precarious work were detected, while no other article was found that deals with the other two topics. In the fourth issue published in 2016, no article on any of these four headings has been identified. In addition, the fifth issue published in 2017 does not contain any articles on these four main problems.

The total number of papers in all the congresses is 2129. For the congresses whose the number of papers has not been reached, the average number of papers of previous years has been taken as the basis. The 14th issue of National Business Congress published in 2015 has not been included in the calculation, as the content has not been available. In the calculated 2129 papers, a total of 13 papers on the aforementioned problems have been found. This mathematically points to 0.61%.

5. Conclusion

Today, the neo-liberal conception of governance prevailing in every field prevails also in universities. The academicians, who are part of the university community and who play the most vital role in the functional work of this community, have now become the machines shaped by this management and production approach. Within the current processes, academicians have become irrelevant to the social phenomena and the problems that must be taken into consideration in the scientific production process. Society and social phenomena, especially problems, have been excluded from universities and academia. The indifference shown by the above findings was only determined by a study conducted in a narrow area. The scale of social problems to be investigated has not been expanded because it exceeds the scope of this study, but if it is to be expanded, it will be easily determined that indifference to social problems prevails in all areas.

The importance of economic factors in this alienation of academicians who are the producers of scientific labor cannot be ignored. The precarious work makes itself felt in the academy, as in every field of work. Besides the question of whether or not the academician's salary is sufficient, whether the academician has a permanent job or not remains uncertain today. The criteria of appointment, the sufficiency of cadres and the necessary financial means for the young scientists to sustain their lives within the time period until they become academics create serious pressure on academics. For many reasons mentioned in the study, the production of academics is stuck in certain areas. Despite the increase in quantity and intensity in scientific literature, expansion does not cover every issue and the need for choosing popular topics continues to become the most important factor. The scientific method through which enlightenment thinkers have started to solve social problems and direct the future of society towards a more correct line is no longer interested in the problems of a large part of society.

References

- Alakavuklar O.N., Dickson A.G., & Stablein R. (2017). The alienation of scholarship in modern business schools: From Marxist material relations to the Lacanian subject. *Academy of Management Learning & Education Journal*, 16(3), 454-468.
- Cemaloğlu, N. (2018). Sulandırılan akademik teşvik. <http://www.kamudanhaber.net/sulandirilan-akademik-tesvik-makale,3565.html> Access date: 16.03.2019
- Dunne, S., Harney, S., & Parker, M. (2008). Speaking out: The responsibilities of management intellectuals: A survey. *Organization*, 15(2), 271-282.
- Durkheim E. (1984). *The division of labour in society*. International edition: The Macmillan Press.
- Eurostat (2019). https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&pcode=sdg_08_60&language=en Access date: 05.03.2019
- Foucault, M. (1976). The political function of the intellectual. *Radical Philosophy*, 17(13), 126-133.
- Gerth, H.H., & Wright, M.C. (1946). *From Max Weber: Essays in sociology*. New York: Oxford University Press.
- Güler M. A. (2015). Ulusal istihdam stratejisi bağlamında Türkiye’de güvencesiz çalışma. *Çalışma ve Toplum*, 46(3), 155-190.
- Hall, R. (2018). On the alienation of academic labour and the possibilities for mass intellectuality. *Triple C: Communication, Capitalism & Critique Journal*, 16(1), 97-113.
- Hancıoğlu Y. & Tekin E. (2017). Ulusal işletmecilik ile ulusal yönetim ve organizasyon kongrelerinde yayımlanan araştırmaların bibliyometrik profili: Stratejik yönetim yazını üzerine bir inceleme. *Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi*, 10(16. ÜİK Özel Sayısı), 87-100.
- İçduygu A., & Diker E. (2017). Labor market integration of Syrian refugees in Turkey: From refugees to settlers. *The Journal of Migration Studies*, 3(1), 12-35.
- Jankowski N., & Provezis S. (2012). Neoliberal ideologies, governmentality and the academy: An examination of accountability through assessment and transparency. *Educational Philosophy and Theory Journal*, 46(5), 475-487.
- Kalfa, S., Wilkinson, A., & Gollan, P.J. (2018). The academic game: Compliance and resistance in universities. *Work, Employment and Society*, 32(2), 274-291.
- Karadağ, E., & Yücel, C. (2018). *Devlet üniversiteleri ve fakülteleri sıralaması [DÜS] 2018*. Eskişehir: Üniversite Araştırmaları Laboratuvarı Yayınları.
- Karataş Acer, E., & Güçlü, N. (2017). Türkiye’de yükseköğretimin genişlemesi: Gerekçeler ve ortaya çıkan sorunlar. *Yükseköğretim Dergisi*, 7(1), 28-38.
- Knights, D., & Clarke, C.A. (2013). It’s a Bittersweet Symphony, this life: Fragile academic selves and insecure identities at work. *Organization Studies*, 35(3), 335-357.
- Krishnan, A. (2009). *What are Academic Disciplines? Some observations on the Disciplinarity vs. Interdisciplinarity debate*. NCRM Working Paper Series, ESRC National Centre for Research Methods. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.467.3004&rep=rep1&type=pdf> Access date: 05.03.2019
- Marx K. (2013). *Yabancılaşma* [Translated by K. Somer, A. Kardam, S. Belli, A. Gelen, Y. Fincancı, & A. Bilgi]. Ankara: Sol Yayınları.
- Mingers, J., & Willmott, H. (2013). Taylorizing business school research: On the ‘one best way’ performative effects of journal ranking lists. *Human Relations*, 66(8), 1051-1073.
- Nair N., & Vohra N. (2010). An exploration of factors predicting work alienation of knowledge workers. *Management Decision*, 48(4), 600-615
- Okumuş, K., & Yurdakal, İ.H. (2017). Akademisyenlerin akademik teşviğe ilişkin görüş ve düşünceleri. *Journal of Academic Social Science Studies*, (58), 145-156.
- Oleksiyenko A. (2018). Zones of alienation in global higher education: corporate abuse and leadership failure. *Tertiary Education and Management Journal*, 24(3), 193-205.

- Öztürk, A. (2019, 10 February). Akademik teşvik, bilim ve yabancılaşma. <https://www.birgun.net/haber-detay/akademik-tesvik-bilim-ve-yabancilasma.html> Access date: 16.03.2019
- Report of the Gulbenkian Commission on the Restructuring of the Social Sciences (1996). *Open The Social Sciences*. I. Wallerstein (Ed.), California: Stanford University Press.
- Şahin, F., Tabak, B.Y., & Tabak, H. (2017). Motivasyon Kuramları Bağlamında Akademik Teşvik Ödeneği Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 7(2), 403-410.
- Scott P. (2007). From professor to 'knowledge worker': Profiles of the academic profession. *Minerva*, 45(2), 205-215.
- SGK (2019). Kayıtdışı istihdam oranları. http://www.sgk.gov.tr/wps/portal/sgk/tr/calisan/kayitdisi_istihdam/kayitdisi_istihdam_oranlari/kayitdisi_istihdam_orani Access date: 05.03.2019
- Tradingeconomics (2019). <https://tradingeconomics.com/germany/employed-persons> Access date: 05.03.2019
- TUIK (2019a). Unemployment rates 2014-2018. <http://www.tuik.gov.tr> Access date: 05.03.2019
- TUIK (2019b). Unemployment rates 2013-2018. <http://www.tuik.gov.tr> Access date: 05.03.2019
- Turhan, M., & Erol, Y.C. (2017). Academicians' opinions about academic incentive allowance. *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 18(3), 281-296.
- URAP (2016). <http://tr.urapcenter.org/2016/> Access date: 05.03.2019
- Worthington, F., & Hodgson, J. (2005). Academic labour and the politics of quality in higher education: A critical evaluation of the conditions of possibility of resistance. *Critical Quarterly*, 47(1-2), 96-110.
- Yeşildal H. (2012). Dünya sistemi kuramı: Immanuel Wallerstein. S. Suğur, & A.G. Baran (Eds.), In *Çağdaş Sosyoloji Kuramları* (pp. 174-196), Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- YOK (2019), Yayın İstatistikleri. <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Yayinlar/Yayin-Istatistikleri.aspx> Access date: 16.03.2019